

Dr. Dumay verliest...

Menno ter Braak

bron

Menno ter Braak, *Dr. Dumay verliest....* Nijgh & Van Ditmar N.V., Rotterdam 1933

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/braa002drdu01_01/colofon.php

© 2010 dbnl / Stichting Menno ter Braak

 dbnl i.s.m. **STICHTING
MENNO TER BRAAK**

Voor A.F.

Eerste hoofdstuk

1

Het was behaaglijk in de klas; buiten de zon, die voorbij, gelukkig niet in het lokaal scheen, binnen schriftelijk werk, lichte zuchten van schrijvende wezens, die hun pen niet goed vasthouden en zich al werkende vervelen. Een enkele maal vroeg iemand iets, om iets te vragen. In de verte sloeg de torenklok. Twintig minuten voorbij, constateerde Dumay tevreden, hoewel de aangename temperatuur van de omgeving hem eigenlijk niet naar andere dingen deed verlangen. Over een half uur zou het tijd zijn om koffie te gaan drinken, zonder haast; er volgde een vrije middag.

Hij liep met over de borst gekruiste armen heen en weer en telde zijn passen. Niet om het tellen, maar omdat hij zich daaraan gewend had; ondertusschen hield hij de jongens, die verdachte bewegingen maakten, in het oog. Bij het open raam gekomen zag hij naar buiten. Over het plein, waaraan het gymnasium gebouwd was, bewogen zich hier en daar mensen; de lucht was scherp, de mensen waren duidelijk als op de schilderijen van de primitieven; een werkman schoor het plantsoen kaal; zijn pet had hij op een paaltje gehangen. Het is een amusante tijd, de lente; de leeraren beginnen het land te krijgen, maar de groote vakantie is in het zicht, daarover spreken zij met warmte in hun stem. Zij leven op de vacaties, zij weten precies: over zooveel weken en zooveel dagen, dan is het zoover, dan trekken we de deur achter ons dicht voor zooveel weken en zooveel dagen, en pas dan en dan, 's morgens zóó laat, moeten we weer vroeg opstaan en elkaar een

hand geven en vragen, waar we alzo gewest zijn, of we ook zulk beroerd weer hebben gehad, en zeggen, dat er weer een nieuwe cursus begint.

Dumay voelde neiging om een klein sprongetje te maken, een heel klein sprongetje, meer niet; maar hij liet het na, voor zijn prestige, en hervatte zijn teloefening. Vijf passen tot den bordewisscher. Toen bedacht hij, dat Marie dien middag kwam theedrinken. Marie was slank en geestig, maar dat was zij nu al drie jaar lang, en zij kwam, onafwendbaar; het was trouwens gezellig, dat zij kwam. Echt iemand, om Marie te heeten; niet Maria, of Mary, maar Marie; een magere, lange naam, niet zoo lang als Margriet weliswaar, maar langer dan Maria en minder mollig dan Mary.... Nog achttien thema's te corrigeeren over de trappen van vergelijking. Komaan, dat moest nu dan maar gebeuren, anders was de rust bij de middagsigaar weg. Dumay zocht de papieren in zijn tasch en haalde zijn potlood uit zijn vestjeszak; een gewoon potlood, hij corrigeerde nooit met rood potlood. De punt van roode potlooden wordt in een minimum van tijd stomp.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Het potlood vloog over het papier; het was getraind. Dumay kon aan drie andere dingen, en met groote nauwkeurigheid, denken, terwijl hij thema's corrigeerde; en toch liet hij betrekkelijk weinig fouten passeeren. Men is niet voor niets acht jaar docent in de oude talen. Zijn rug half naar de klas toe, tegen het tafeltje aan leunend, zooals het zijn gewoonte was, in een houding, die hem gelegenheid gaf, zich plotseling om te draaien, wanneer hij zwendel vermoedde, stond Dumay te strepen, met een kleine, felle attentie in wolken van verstrooidheid. Als het heel erg was, teekende hij aan: *sic!* of *hm!*, een enkele maal verbe-

terde hij een stommiteit in een vlaag van ijver: *bonior... sic!!... melior s.v.p.!* De behaaglijke stemming bleef voortduren. Een alleraardigst stel jongens, deze vijfde klas! Ambitieuze, geen brave hendrikken, maar geïnteresseerd. Afgezien dan van dat misproduct op de achterste bank...

Een oogenblik speurde Dumay argwanend naar het misproduct. Het zat ingespannen te werken, terwijl de tong over de dikke lippen veegde. Schijnheilige bliksem; als je hem in een zwembroekje op de Mookerhei zet, spiekt hij nog, had een collega gezegd. En dat moet dominee worden!... *Malus, peior, pessimus... magnus, maior, maximus...* Chez Maxim's. Max Donner. Hoe zou het met Max Donner gaan? Hij moet nu al twee jaar getrouwd zijn... Wat een heerlijke zon... Twee jaar. Dus al negen jaar geleden, dat hij afstudeerde. Max Donner, de eeuwige student...

Plotseling schokte een alarmsignaal door de vaagheden in Dumay's hoofd. Hij had een lichte klap op zijn achterste gevoeld. Een nauwelijks merkbare klap, maar een klap.

Hij stond, met het jachthonden-instinct van zijn vak, al recht voor de klas. Niemand scheen iets gemerkt te hebben; er was geen glimlachje te zien, ook het misproduct zat nog met zijn tong uit de mond te zweeten. Dumay loerde rond en overlegde, combineerde, concludeerde; er was maar één mogelijkheid. Toen zond hij zijn ongenadigsten blik naar den nieuwen indischen jongen op de eerste bank en zei koel:

‘Jij wilt wel even wachten, voor je naar huis gaat?’

Een zenuwachtige grijns schoot over het bruine gezicht, om dadelijk weer terug te zakken in doffe betrokkenheid.

‘Ja, meneer!’

De klas, die even, niet- en half-begrijpend, had meegeleefd, gefluisterde telegrammen had gewisseld, boog zich weer over het werk. Het misproduct bewoog nog na, en trachtte contact te krijgen met zijn buurman, tot Dumay met een scherpe vermaning tussenbeide kwam.

Te heftig, dacht hij zelf. Hij nam weer een papier van den stapel en hervatte de correctie. *Parvus, minor, minimus*. Maar telkens dwaalde zijn aandacht af naar het onverklaarbare feit. Hij voelde zijn achterste als een uitdaging, als een afzonderlijkheid aan zijn lichaam. Wat kon dien jongen in vredesnaam bewogen hebben, om...

Toen de bel ging, zat hij nog te suffen over hetzelfde *parvus, minor, minimus*. Hij nam de proefwerken in ontvangst en voelde zijn achterste.

2

Jean Wood, de Indischman met het zonderlinge namencomplex, bleef loom in zijn bank wachten tot Dumay terug zou komen. Hij peinsde over een tooneelstukje, waarin hij een klein rolletje zou moeten vervullen: een oom uit Indië. Ze hadden hem gevraagd, of hij het wilde doen en hij had ja gezegd, omdat ze thuis gezegd hadden: ‘Zoo kom je er tenminste in!’ Hij had nooit tooneel gespeeld en begreep, dat hij om zijn rare uitspraak uitgenoodigd was. De uitnodiging was drie dagen oud; alle denken eraan had hij totnogtoe geweerd, zoo beklemde de zaak hem; maar nu dacht hij machinaal aan niets anders, om maar niet te denken aan dat geval van daareven. Een oom dus, met een snor, en een wit vest, en daaronder een buik van een kussen; hij moest het nichtje een zoen geven; *zoent haar vaderlijk*, stond er in het boekje.

In de leeraarskamer vertelde Dumay het geval aan de

Lat en de Populaire. Hij vertelde het, om ook eens een anecdote te vertellen. Iets in de lucht van de leeraarskamer dreef hem altijd tot het vertellen van dingen, die hij geheim had willen houden: men babbelde er tegen elkaar op, om vooral niet als hoogmoedig te worden beschouwd. De Lat en de Populaire hadden buitensporig plezier, omdat het grapje hun niet overkomen was.

‘Ik zou hem maar eens goed op zijn donder komen,’ zei de Lat uit zijn vrolijkheid stappend plotseling zuur; ‘als je dat tolereert...’ Hij kon slecht orde houden en was van meening, dat de tegenwoordige jeugd tuchteloos begon te worden.

De Populaire lachte vet uit zijn te wijde boord. Die boord was een mirakel; men kon er diep inkijken en constateeren, dat de Populaire zich zelden verschoonde. De Populaire was vrijgezel.

‘Och’, zei hij toegeeflijk, ‘die jongen is hier pas, hij zal nog wat zenuwachtig zijn! Je mot die dingen niet te zwaàr opnemen!’ De Populaire was populair; hij kon zich eenige luxe permitteeren.

‘We zullen wel zien,’ zei Dumay vaag. ‘Bonjour, heeren!’ Hij had er weer eens spijt van, dat hij iets verteld had, maar waarom eigenlijk, wist hij niet. Hij kende dat, het onberedeneerbare verradersgevoel.

Jean Wood dacht er juist over na, dat hij nog nooit een blank meisje gezoend had, en hoe hij dat zou aanleggen, en nog wel met een snor, toen hij Dumay in de deur zag verschijnen. Hij heeft een snorretje net als Charlie Chaplin, maar hij is veel langer, ging het nog door zijn hoofd; toen ploften zijn gedachten in elkaar: hij wachtte.

Dumay ging op de bank naast hem zitten, keek op de punten van zijn molières, daarna op zijn horloge; dat was

de gewone volgorde. Toen stak hij één van zijn lange sigaretten op. Er was in dat alles eens veel comédie geweest, acht jaar geleden. Hij scheen Jean Wood vergeten te zijn; ook dat was eens comédie.

‘Zoo, Wood...’, zei hij eindelijk, zonder eenige richting.

De jongen wachtte. Van den beginne af was hij bang geweest voor Dumay's ironie en hij had geprobeerd, hem uit den weg te blijven. Hij voelde zich zoo zwak, dat iedere ironische opmerking hem een ontkleedpartij leek. Bij het lezen van Tacitus had Dumay hem laatst met Nero vergeleken, en de klas had zich geweldig geamuseerd; daar was hij den heelen dag niet van opgekomen.

Opeens scheen Dumay wakker te worden. Zijn stem klonk scherp:

‘Zeg, waarde heer, zou je nu eindelijk het woord eens willen nemen? Of moet ik de conversatie soms leiden?’

Jean Wood zweeg. Hij had geen plan om het woord te nemen. Hij was heel ongelukkig.

‘Je zou me een groot genoegen doen, amice, door met je motieven voor den draad te komen! Vertel op, zit er niet zoo tragisch bij! Straks had je toch zin voor humor, niet-waar?’

Als gewoonlijk begon Dumay plezier in zijn eigen woorden te krijgen; de tooneelspeler in hem ontwaakte, de jacht op knaleffecten zette in. Hij zag den jongen met zijn zakdoek futselen.

‘Aha, ik zie het al! De kudde is er niet, om den held toe te juichen; meneer is alleen en dus laat de humor hem in den steek! Jawel, het oude liedje!’

Jean Wood zweette. Als de Populaire hem dat gezegd

had, zou hij er niet om gegeven hebben, maar nu... Hij begon te stotteren:

‘Eh... ik... eh...’

Dumay fixeerde hem onbarmhartig. Hij was op dit oogenblik geen leeraar, maar inquisiteur of dierentemmer, sportsman.

‘Komaan, heer Wood, waar blijft de biecht?’

In de hersens van Jean Wood werd het nog doffer en brijger. Zijn oogen kleefden aan Dumay's zwarte snorretje; hij dacht plotseling aan een kokosnoot, die hij lang geleden van een tafel had genomen; er liep een straaltje klank uit zijn mond:

‘Ja meneer... u... eh... u stond daar zoo... verleidelijk!’

Hij had het gezegd, terwijl hij aan de kokosnoot dacht; er was geen reparatie mogelijk; maar al hadden ze hem op het oogenblik zelf gevild, hij zou niet hebben kunnen zeggen, waarom hij den leeraar met zijn vlakke hand op het achterste had geslagen! Er was iets over hem gekomen, toen hij dat achterste op een paar decimeter afstand had gezien, en hij had zijn hand wel moeten opheffen. Nu zat hij er leelijk in. Hij wachtte en wist het weer al te goed: ik kom maar uit Indië, hij zal me dadelijk ongenadig op het potje zetten.

Maar tot zijn verbazing bleef het stil. Terwijl hij strak voor zich uit op de bank staarde, telde hij in zichzelf tot tien. Het was nog stil. Toen waagde hij het, schuins onder zijn oogleden, naar Dumay te kijken. Die scheen hem volkomen vergeten te zijn; hij staarde uit het raam en blies zorgvuldig de rook van zijn sigaret in kringetjes uit.

Een rare vent toch, dacht Jean Wood; maar hij voelde zijn moed groeien. Voor zwijgende mensen was hij min-

der bang dan voor sprekende. Hij begon weer over zijn rol te peinen, en over het moeilijke zoenen. Misschien was het niet noodig, dat het bij de repetities echt gebeurde...

Plotseling bewoog Dumay. Het was, alsof hij wakker werd. Jean Wood hoorde hem zeggen:

‘Ik zou maar gaan, Wood... Het is eigenlijk te gek om lang over te praten... Maar houd je handen voortaan thuis, als je weer eens in de verleiding komt, dat kan nooit kwaad.’

Het klonk nog droomachtig; zoo nevelig was Dumay gewoonlijk niet. Jean Wood voelde zich oneindig dankbaar, greep zijn tasch en wilde zich ijlings uit de voeten maken.

Hij was al bij de deur, toen Dumay hem terugriep.

Alle vervlogen angsten sprongen weer op hem af. Moest hij het nu tòch uitleggen? Het ging niet, hij wist het immers niet, het was vanzelf gegaan, vanzelf, hij had al geslagen, voor hij goed begrepen had, wat hij precies deed. En praten kon hij niet, iets behoorlijks bij elkaar liegen ging hem toch niet af...

Dumay kneep het laatste vonkje van zijn sigaret dood:

‘Ik wou je alleen nog dit vragen: hoe kom je aan die zonderlinge namen van je?’

Jean Wood herademde; dat was hem meer gevraagd. Hij antwoordde prompt:

‘Mijn overgrootvader kwam uit Leeds. En Jean heet ik naar mijn grootvader, van moederszijde, ziet u...?’

Hij wilde graag uitvoeriger commentaar geven, maar Dumay had zijn hoed al opgezet en een nieuwe sigaret aangestoken:

‘Ja, ik begrijp het al... Bonjour!’

Toen Jean Wood de deur achter zich had dichtgetrok-

ken, sloeg Dumay zich met de vlakke hand op zijn achterste. Merkwaaardig, dacht hij, ik vroeg hem alleen naar zijn namen, om dat nog even uit te stellen! Zou ik dat aan Marie kunnen uitleggen? Het is ietwat shocking, maar het moet zich toch in één of andere vertel-formule laten vangen...

3

Een schitterend argument: ‘U stond daar zoo verleidelijk!’

Nog geheel bevangen door zijn gedachten over dat dwaze incident, verliet Dumay het gymnasium. Hij hoorde niet, dat de rector hem iets toeriep, toen hij diens kamer passeerde. Het was zeker twee of drie jaar geleden, dat hem in een klas iets bijzonders was overkomen, waardoor hij gedwongen was af te wijken van zijn gewoontenstelsel; daarom hinderde hem dit feit, als een onvoorziene post, die zijn begroting in de war bracht.

Het rinkelend gebel van een slagersjongen deed hem uit zijn confuus gedroom opschrikken, maar het was al te laat. Een enorme mand bonsde tegen hem aan, een fietsband duwde tegen zijn scheen; een seconde later lag hij half onder de mand, terwijl hoed, tasch en wandelstok weggeslingerd werden. Even was de slag hem te machtig en was het hem, alsof hij zich nooit meer zou kunnen verroeren; maar onmiddellijk daarna spoot een satansche woede in hem op, terwijl hij zich onder de mand uit begon te werken; een net verpakt stuk vleesch trapte hij op zij, zoodat het in de goot vloog; toen stond hij met verwarde haren en een gescheurd pak tegenover den slagersjongen:

‘Wel godverdomme, kun je niet uit je oogen kijken, stuk idioot?’

Tien vloeken vochten nog om den voorrang. Hijgend deed hij een paar stappen in de richting van den jongen, die zich onverschillig hield en mompelde: ‘Kijk zelf uit je oogen, ik heb gebeld!’ De onhebbelijkheid van het antwoord deed Dumay's woede nog stijgen; maar plotseling ontdekte hij naast het roode proletariërshoofd met de stekelige borstelharen het gezicht van Jean Wood, waaruit de donkere oogen gespannen toekeken, wat er zou gaan gebeuren; en in de handen van Jean Wood zag hij zijn hoed, tasch en wandelstok. Op hetzelfde oogenblik schoot een venijnige pijn door zijn knie, zoodat hij steun moest zoeken aan den schouder van den slagersknecht, tegenover wien hij zich als een kempiaan had opgesteld. Jean Wood kwam uit den kring der omstanders naar voren en gaf hem de verloren ingrediënten aan.

Quasi-onverschillig voor de groeiende belangstelling en de aanwezigheid van zijn discipel ordende hij zijn toilet zoo goed en zoo kwaad als dat ging en zei onverstaanbaar iets verzoenends tegen den slagersjongen en ‘merci’ tegen Jean Wood; daarna ondernam hij hompelend met behulp van zijn wandelstok den tocht naar huis. De pijn in zijn knie stak hem, maar zijn woede lag begraven onder een drukkend gevoel van malaise.

Jean Wood keek Dumay na, tot hij om den hoek verdwenen was. Met gebalde vuisten en ziedend van drift had hij hem voor den slagersjongen zien staan! Ziedend! Hij voelde zijn laatste restant angst voor Dumay wegzakken en dacht aan hem als aan een vriend.

4

‘Arme, arme doctor Dumay!’ zei Marie, half spottend, half verteederd, terwijl zij haar hoed afzette. Als één van

hen iets penibels was overkomen, hadden zij altijd een beetje medelijden met elkaar; maar het was moeilijk, dat medelijden in hun gewonen omgang te vlechten. Voor geen geld zouden zij elkaar ooit openlijk hebben beklagd.

Dumay bromde een antwoord. Hij lag op de divan en mocht zijn knie niet bewegen. Zijn huishoudster had den dokter opgebeld, die iets had gezegd van ‘de knie, het gevoeligste deel van het lichaam’ en ‘rust houden’; ‘het was absoluut niet ernstig, maar het zou ernstig kunnen worden, als hij niet oppaste.’ Marie had hij niet meer kunnen afzeggen. Dat speet hem; hij had allerminst behoefte aan haar als ziekentroost en was bang, dat zij aan zijn invaliditeit het recht zou ontleenen om anders te zijn dan anders; een zieke is nu eenmaal geen gelijkwaardige tegenpartij.

Marie schoof haar stoel wat dichterbij de divan en zag Dumay glimlachend aan. Zij had in de gang het verhaal al van de huishoudster gehoord. Die placht haar wantrouwend te begroeten, omdat zij lange winteravonden bij Dumay doorbracht, zonder dat er een vaste en begrijpelijke verhouding te constateeren viel; maar nu er iets te bejammeren was, had zij haar gereserveerde waardigheid laten varen. De gewonde Dumay was plotseling de langgezochte schakel tusschen hen geworden.

Er gleed een kussen van de divan. Gelijktijdig deden zij een poging, het op te rapen. Hun hoofden raakten elkaar even en zij werden beiden verlegen, alsof zij elkaar niet sedert jaar en dag kenden; maar zulke dingen als kussens oprapen behoorden niet in hun verhouding thuis. Wat hoort er trouwens wèl in thuis, dacht Marie, alles en niets, alles een beetje, niets heelemaal. Zij stopte het schuldige kussen in Dumay's rug en zei, om iets te zeggen:

‘Lig je zoo goed? Kan ik misschien iets voor je doen?’

‘Welneen, ik lig uitstekend zoo! En bovendien, dat stuk knie... het heeft niets te beteekenen! Ik kan me niet gewoon bewegen, dat is alles; doe maar alsof er niets aan de hand is!’

Dumay voelde, dat hij overdreven afwerend optrad, om maar den gewonen afstand te kunnen handhaven; en hij schaamde zich, omdat hij wist, dat Marie zijn manoeuvre begreep. Zij waren beide heel goed op de hoogte van de condities, die hun vriendschap mogelijk maakten: een gezwollen knie veroorzaakt ongelijke kansen; er is iemand, die medelijden heeft en iemand, die bemedelijd moet worden. Daarover was niets bepaald in de condities. Marie en Dumay konden elkaar niet missen, op de ongeschreven voorwaarde, dat zij niet te diep in elkanders gevoelens zouden doordringen.

De knie stak. Het ergerde Dumay, maar meer nog ergerde hem de herinnering aan de twee belachelijke incidenten, en de halfslachtige indruk, die zijn heerenfiguur tusschen Jean Wood en den roodharigen slagersproleet gemaakt had. Het ergerde hem als een persoonlijke tekortkoming, dat hij niet op een resoluter en homerischer optreden kon terugzien. Wat doet men ook met een achterste en een knie, als men een heer is, doctor in de oude talen, stil levend vrijgezel, aan keurige gewoonten gebonden en door een gediensstige huishoudster tot een tam huisdier gedrild!... Hij zag Marie theeschenken en hoorde haar beschaafde, zacht ironische stem. Plotseling vond hij ook haar ergerlijk; ergerlijk beschaafd, ergerlijk ver van alle proleten en alle rare situaties, die tusschen aristocraten en slagers kunnen voorkomen. Ja, zij kon nu gemakkelijk

elegant en beheerscht met de theepot omgaan; maar zou *zij* opgewassen zijn tegen een dergelijke situatie, zou *zij* zich weten te verdedigen?

De neiging be kroop hem, zijn ergernis over het gebeurde op Marie te wreken, door haar deze gevallen in al hun zotheid en platvloerschheid voor te leggen. Hij had nooit zotte of platte dingen uit haar mond gehoord en vermoedde boosaardig, dat zij een kleur zou krijgen, wanneer hij het woord ‘achterste’ als een baksteen in het gesprek liet neerplompen. Voor den duivel, waarom niet? Had hij tegen den slager ook niet gevloekt? die pudeur van beschaafde vrouwen had geen enkelen zin! Door hun schijn-aristocratie handhaafden zij zich maar op een peil, waartoe zij niet het geringste recht hadden! En hij begon:

‘Vanmorgen in de les, toen ik...’

Marie gaf hem een kop thee, met haar mildsten glimlach. Zij voelde den aanvalstoon in Dumay's woorden en wilde geen aanval. Ik moet hem nu alleen maar laten merken, hoe gewoon lief ik kan zijn, dacht zij. Hij heeft pijn en dus ik heb geen zin in discussies. Of misschien heeft hij niet eens pijn, maar ik wil toch niet vechten. Wat is hij toch nog een lieve jongen, ondanks dat snorretje, dat even doet denken aan een slechten filmacteur. Ik zou hem nu van alles kunnen vertellen, allerlei gewone dingen, waarover wij nooit samen praten.

En zij ging tegenover hem zitten, glimlachend, gezellig, in het bewustzijn, dat zij er goed uitzag vandaag:

‘Laten we eens over heel gewone, onzinnige dingen praten... over zotheiden, over je snor bijvoorbeeld...’

‘Over mijn snor?’ Dumay's booze plannen vielen in duigen, hij wist zich overtroefd. Hij lachte, al was het wat zuur, want zijn snor was een teer punt. ‘Wat is er voor

zots aan mijn snor?' Zonderling: Marie en zotheden, hoe kwam zij erbij!

'Heelemaal niets! Maar ik moest ineens bedenken, hoe je er uit zou zien zonder dat borsteltje. Weet je wel, dat je... laat eens zien, het is drie jaar geleden, dat we elkaar leerden kennen... dat je al minstens drie jaar tot de snordragers behoort?'

'En wat zou dat?'

'Wel, ik begrijp niet, dat je je de mogelijkheid om van gedaante te verwisselen al dien tijd hebt laten ontgaan!'

Dumay streek onderzoekend over zijn bovenlip. Hij was nog niet gerust over Marie's zotte bui.

'Interesseert het je dan, als ik van gedaante verwissel?'

Marie knikte. 'Waarom dacht je van niet?'

'Omdat het afknippen van een snor er toch niet veel toe doet. Tenzij...'

'Wat tenzij?' Zij keek hem plagerig recht in de oogen.

'Tenzij... er verliefdheid in het spel is natuurlijk!' antwoordde hij bruusk. Hij wist niet, wat haar bezielde; zij had hem uitgedaagd, dat te zeggen! Stond niet in het programma! Of...

Haar stem was plotseling anders van toon.

'Neen, dat bedoel ik niet... Onafhankelijk daarvan, en van alles, wat anderen aangaat... Denk je niet, dat het een ontdekking zal zijn, om na drie of vier jaar leven met een snor, met een bepaald gezicht, jezelf weer te zien zonder dat toevoegsel, alleen met een bovenlip... een jongensbovenlip? Het komt, geloof ik zòò, dat ik daaraan denk: ik had een oom, die een snor en baard droeg, een ouderwetsche vierkante baard; ik had een zekere vereering voor

hem. Op een dag kwam hij op het idee, naar den kapper te gaan en jong te willen worden... maar hij viel eenvoudig weg; hij had geen kin, en de lippen van een lafaard; ik zag, dat zijn oogen waterig waren, naar mij fleemden als die van een schoolvriend. Een dikke kwajongen, dat bleef er van mijn ideaal over! Heusch, sedert die onthullende gebeurtenis denk ik niet zoo gering meer over snorren en baarden.'

Dumay bleef automatisch over zijn bovenlip strijken. Opeens legde zij haar hand op de zijne, als gold het een ernstige beslissing.

'Victor, luister eens. Misschien vind je me erg kinderachtig; maar ik waag het erop. Er zijn altijd heele grachten van afstand tusschen ons; wij tweeën hebben nooit... iets gek gedaan, iets zomaar gedaan. Dat zal ook wel zoo moeten, alleen... laat je snor eens afknippen! Voor *mijn* plezier! Ik zou je graag zien zonder dat ding, ik geloof, dat het mijn meening over je weer totaal anders zou kleuren, dat het je zelf anders zou maken, dat je... hoe zal ik het zeggen... uit je gewone vel zou kruipen en... een zot, nieuw iemand zou zijn, iemand, die ik nog niet ken...'

Dumay vergat zijn hand weg te trekken. Hij was ook zijn knie vergeten.

'Natuurlijk: ik zie het aan je, je begrijpt er niets van, je vindt het beneden mijn waardigheid, dat ik zoo'n onzin verkondig! Je zou het van ieder verwacht hebben, maar niet van mij! Niet van mij!'

De laatste woorden klonken zoo heftig, dat haar stem Dumay trof als een onbekend instrument.

'Zie je eigenlijk wel *iets* van mij? wel iets anders dan die caricatuur, je vriendin, je kalme vriendin, waar je zooveel aan hebt, omdat je eigenlijk niets aan haar hebt? Weet

je wel, dat je, in de drie jaar dat we met elkaar omgingen, nooit een vermoeden hebt gehad van mijn onverschilligheid voor alles, wat we zoo ijverig beredeneerden? Ja, ja, maak je niet ongerust, ik was òòk oprecht ijverig, daarvoor ben ik een intelligente vrouw!... Des te dommer van je! Kijk me nu eens aan, Victor, vergeet nu eens even, dat je dr. Dumay met een snor bent, kijk me eens aan, zooals een van je schooljongens het zou doen, als hij me nù voor het eerst ontmoette... als je tenminste nog van gedaante *kunt* verwisselen...'

Verwonderd en verward keek Dumay, in een vreemd, onbeheerscht gezicht, dat hij nooit eerder gezien had. Het was hem tegelijkertijd te moede, of hem een groote zekerheid ontsnapte, een groote domheid misschien, en of hem een groot licht opging. Een oogenblik later: en hij wist, dat hij nu keek als de schooljongen, waarover zij gesproken had, dat hij onbekende, goudbruine oogen voor zich zag en onbekende, smalle lippen, en dat het volstrekt overbodig zou zijn, het platte woord 'achterste' in deze kamer te laten neervallen. Dat zij elkaar nù, voor het eerst na drie jaren, ontmoetten, in het toevalligste toeval van een paar zotheden. Verwonderd en verward bleef Victor Dumay kijken in de goudbruine oogen, die zich niet afwendden, dierenoogen, hertenooogen, oogen, oogen, oogen... Ik moet iets zeggen, bedacht hij; en hij zei iets, tegen de oogen, alleen tegen de nieuwe oogen:

'Hoe zou je het vinden als ik voortaan jou Mary noemde... of Marianne... of Margot? Ja, Margot klinkt prachtig, het past goed bij je, veel beter dan Marie...'

En hij kuste Margot op de onbekende, smalle lippen. Een felle scheut door zijn knie kwam hem eraan herinneren, dat hij zich stil moest houden, van den dokter.

5

Marie ging droomerig door den zoelen avond naar huis:

Eigenlijk was dat mijn bedoeling niet, werkelijk niet... Margot? Onafhankelijk daarvan, zoo bedoelde ik het... Victor is een lieve jongen, hij heeft mij omgedoopt, dat was lief van hem! Maar...

Margot! Ben ik nu Mar-got?

O, wat een onzin allemaal, wat een heerlijke onzin! Nu zullen Victor en ik nooit meer zoo kunnen vechten, als vroeger. En wat nu?

Margot! Eigenlijk bedoelde ik dat toch niet...

Tweede hoofdstuk

1

Toen Dumay vijf dagen gelegen had, was hij al volkomen los van zijn gewonen werkkring. Hij kende die sensatie; het was de vakantie-sensatie, het vrijbuitersgevoel. Als de gewone uren wegvielen, als de dag een breede plas tijd leek, als hij ongestraft besluiteloos en loom kon zijn, dan verloor hij zijn uniform; niet ineens, maar geleidelijk. Deze onverwachte vakantie had bovendien nog iets bijzonders, waardoor het vergeten sneller en definitiever werd: hij moest liggen en den tijd aan allerlei onbelangrijke dingen, aan maaltijden en een armbandhorloge, met geweld vasthouden.

Er gebeurde bijna niets; juffrouw van der Wall bracht hem eten, de duisternis viel langzamerhand in, na een lange nacht kwam er weer een vale dag door de gordijnen naar binnen, maar ook die dag werd niet opvallend door gebeurtenissen. 's Morgens viel er een ochtendblad in de bus, dat belachelijk gauw door een nog dikker avondblad werd gevolgd. Verwonderd las Dumay alle rubrieken, die hij anders placht over te slaan: *Beursberichten*, *Onderwijs*, *Kerknieuws*. Tusschen zijn ei van negen uur en zijn kalfslapje van zes uur bleken de toestanden te veranderen zonder zich aan zijn afwezigheid ook maar in het minst te storen.

Op den derden dag voelde hij voor het eerst de eenzaamheid. Niemand liet zich zien, naar zijn knie werd alleen geregeld door den rector geïnformeerd. Hij had dus geen vrienden. Hij had het altijd geweten en in de laatste jaren alle vriendschap stelselmatig afgeweerd; maar nu

ontdekte hij, dat gezelligheid en deelnemend beklag hem gestreeld zouden hebben, dat pratende mannen in zijn kamer hem goed zouden hebben gedaan. Zelfs aan eenige collega's dacht hij met sympathie, als had hij gewild, dat zij hem kwamen opzoeken... Marie bleef weg; hij hoorde ook verder niets van haar. Telkens als hem die Margot-geschiedenis te binnen schoot, streek hij onderzoekend over zijn snorretje; het werd hem dan onbehaaglijk temoede; de klap, de slagersjongen,... hij trachtte zichzelf wijs te maken, dat de gang van zaken onmogelijk natuurlijker had kunnen zijn, maar het gelukte hem niet. Integendeel, steeds duidelijker drong zich het vermoeden aan hem op, dat er een blunder was gemaakt, een onherstelbare blunder. Welke? Het vermoeden bleef voorshands een vermoeden; onscherp, maar opdringerig. Dat Marie hem iets verwijten zou, achteraf, was onaannemelijk; het was niets voor haar, consequenties van een gemeenschappelijke onderneming van zich af te werpen. Aan de kans, dat zij ernstige bedoelingen achter zijn gril zou zoeken, en zelfs zou *wenschen*, dacht hij niet eens; zij had gespeeld, juist als hij, daaraan twijfelde hij geen oogenblik, dat had trouwens hun afscheid, in dienzelfden speelschen toon, zonneklaar bewezen!

‘Goeden nacht, lieve Margot!’

‘Goeden nacht, lieve Victor! En laat nu je snor maar zitten, vergeet al de onzin, die ik gezegd heb... Ja?’

Ja, het was onzin, het paste bij dien zonderlingen dag; maar toen Marie wegbleef, werd zijn vermoeden zekerheid: op één of andere manier *was* het een blunder, en zij zou hem niet als de vriendin van vroeger komen beklagen, half spottend, half verteederd. Even, op den derden dag, kreeg de eenzaamheid zulk een vat op hem, dat hij aan

juffrouw van der Wall, die in zijn kamer rondscharrelde, vroeg:

‘Hoe gaat het toch met de gezondheid van uw vader?’

En terwijl juffrouw van der Wall, verrast door zijn ongewone belangstelling, zich uitputte in bijzonderheden over een ouderdomskwaal, greep Dumay zijn eenzaamheid bij de keel. De woorden dwarrelden onverstaan, onbegrepen over hem heen; hij knikte zoo nu en dan eens in de richting van de pratende vrouw, alsof hij meeleeftde: ‘Och!... Zoozoo!... Zoo!’

Toen hij zijn vierden dag inging, wist hij, dat hij zich met zijn eenzaamheid verzoend had, ook nu hij haar gedwongen, en als een blok op een divan liggend, welkom had moeten heeten.

Ochtendblad. Avondblad. De vijfde dag, bezoek van den dokter:

‘Het loopt met een sisser af, mijnheer Dumay. Houdt u zich nog een dag of drie rustig, dan kunt u weer naar school. U moogt van geluk spreken, ik heb het niet op knieën. Altijd en eeuwig zie ik daarbij complicaties, misschien ben ik zodoende wat al te voorzichtig.’

Dumay voelde geen pijn meer, de tragedie was al weer voorbij. Vreemd kwam hij zichzelf voor, als iemand, die nooit terug zal keeren naar de plaatsen van regelmaat en orde. De incidenten verbleekten. Veel verder voerde hem de trein van zijn gedachten; zij kruisten nu om punten in het verleden, die hem gemaakt hadden tot wat hij was: een leeraar in de oude talen en vrijgezel.

‘Gesteld, ik had het eerste punt anders benut; dan had ik nu griffier aan een kantongerecht kunnen zijn, zooals Max Donner, of koopman, of luitenant. Luitenant Dumay... Eén ding was voor mij van gewicht, toen ik van

het gymnasium kwam: laten zien, dat ik iets anders kon, dan juristerij studeeren. Daarom alleen koos ik de oude talen; om Max en zijn mede-juristen een demonstratie te geven, hoe een geschikte vent een moeilijk en droog vak kan aanpakken, en daaruit volgde al het andere. Men kan niet meer terug, ik ging mij zelfs voor het vak interesseeren, ik specialiseerde me op Thucydides, later op het mysteriënwezen... Ben ik ondankbaar jegens al die verknoeide uren, al die zotte wetenschapsproblemen? Welneen, die zotheid was heel goed voor me! Maar nu ben ik leeraar, acht jaar leeraar, geroutineerd leeraar; dat is niet meer ongedaan te maken.

Goed, leeraar dus! Nu denk ik plotseling weer aan het troostbeeld, dat mij van het eerste leeraarsjaar af vergezeld heeft. Is het nog present? Ja, luister maar:

Ik kom, na zes uur les te hebben gegeven, thuis. Op tafel vind ik een enveloppe. Een oud-oom heeft mij een miljoen nagelaten.

Volgende dag. Ik stap de rectoriskamer binnen. De rector denkt, dat ik hem over een leerling moet spreken. Nog verdiept in zijn administratie, wijst hij me vaag een stoel:

“Hebt u een oogenblikje, mijnheer Dumay? Ik ben dadelijk tot uw dispositie... Zoo! En...?”

Ik kijk hem glimlachend aan en zeg:

“Neemt u mij niet kwalijk, maar ik zou graag mijn ontslag hebben!”

De rector, perplex:

“Uw ontslag? En u hebt niet eens gesolliciteerd? Hebt u soms een andere betrekking? In het bibliotheekwezen?”

Ik, steeds glimlachend, met een handgebaar:

“Neen, pardon, ik ga wat reizen! Ik denk over een we-

reldreis; maar voorloopig denk ik me in Los Angeles te gaan vestigen.”

De rector, nog perplexer:

“Maar, mijnheer Dumay, is u dat ernst? Los Angeles? In Amerika?”

Als het nu nog Rome of Athene geweest was! Ik zeg weer nonchalant:

“Inderdaad, Los Angeles. Om u de waarheid te zeggen, ik heb behoefte aan wat variatie; er is ontegenzeggelijk iets eentonigs in het lesgeven. Ik stel me voor, dat juist Amerika me die variatie kan verschaffen. Zoo niet, dan heb ik Japan en China achter de hand.”

Het is op het poenige af, maar het is heerlijk! Zòd afscheid te kunnen nemen, zoo den boel er bij neer te kunnen gooien! En ik voeg er goedgeefs aan toe:

“Laat ik u mogen zeggen, dat ik de aangenaamste herinneringen aan uw school meeneem! En in het bijzonder aan onze zeer collegiale en aangename verhouding!”

Hij is nog altijd volkomen perplex. Hij is zelfs kennelijk zenuwachtig en frommelt een stuk proefwerk in elkaar. Mijn voorkomen daarentegen is en blijft hoogst nonchalant: de millionnair tegenover den schoolfrik, den kort gehouden ambtenaar. Maar ook: de roekeloze avonturier tegenover het wetenschapsmanneltje. Ik voel, dat hij graag zou willen informeeren naar mijn plotseling verworven rijkdom; dat hij het eigenlijk hoogst pijnlijk vindt, een echten rijke als collega te hebben. Hij weet niet, wat geld en avonturen beteekenen, hij heeft altijd bescheiden en tevreden geleefd; zijn oudste zoon, zijn trots, studeert ook oude talen, precies als zijn vader. Hij zelf weet te vertellen, hoeveel het talent en de drachme waard zijn geweest,

in de Oudheid, maar geld en zijn consequenties, ledigheid, zwerven, zijn abracadabra voor hem.

Laat ik grootmoedig zijn en hem weer op streek helpen:

“Ik maak er geen geheim van, mijnheer Buys: ik heb een aardige erfenis gekregen!”

Nu zie ik het aan zijn opgelucht gezicht en aan het heftige gebaar, waarmee hij mij gelukwenscht: nu, in een oogenblik, heeft hij mij geclasseerd volgens zijn beschaafde armeluismoraal, als een geluksvogel, een onverantwoordelijken boffer, een metgezel van bankiers, fabrikanten en andere ongestudeerde rijkaards. Misschien is hij nog even verwonderd, omdat ik zoo ongegeneerd met mijn confidentie voor den dag ben gekomen; over een groote erfenis spreekt men toch eigenlijk niet. Hij is ook een beetje jaloersch, maar niet erg; daarvoor is zijn academische trots immers weer goed; liever arm met een academischen graad, dan rijk zonder... en zelfs rijk met. Kortom liever dr. Buys, arm rector, dan dr. Dumay, leeraar met een onverantwoordelijk geluk! *Maior sum quam cui possit Fortuna nocere!*

“Het spijt mij, mijnheer Dumay, voor onze school! Wij... eh... verliezen veel in u. U was, dunkt me, toch... met hart en ziel leeraar.”

Jawel, collega, met hart en ziel.

“Inderdaad, mijnheer Buys, ik ben niet afkeerig van mijn vak. Maar u zult begrijpen, dat ik, nu ik mijn oude voorliefde voor het reizen kan botvieren, aan een ambtenaarsbetrekking niet meer kan denken. Overigens, u kunt over mij beschikken, tot u geslaagd bent met een nieuwen functionaris, dat spreekt vanzelf!”

Deze laatste grootmoedigheid maakt weer veel goed, maakt mij in zijn oogen weer een oogenblik arm.

“Dat stel ik zeer op prijs, dat stel ik zeer op prijs, collega! Wat ik nog zeggen wilde: mag ik de... heuglijke gebeurtenis reeds aan de andere collega's meedeelen, of... eh...”

“Maar natuurlijk, mijnheer Buys, ik maak er geen geheim van!”

Ziezoo, nu heeft hij ook zijn aandeel in de winst: hij kan het aan de anderen gaan vertellen, in geuren en kleuren, met zijn goedige fantasie, dezelfde fantasie, waarmee hij ook de *Antigone* in de zesde behandelt. Ik behoef hem geen cent van mijn erfenis af te staan, hij beleeft alleen al een onmetelijk genot aan het beschrijven, het schilderen, het heimelijk verwerpen van mijn millioen; een kinderhand is gauw gevuld!

“Tot morgen, mijnheer Dumay!”

Tot morgen! Maar nu is het alles facultatief, nu is dit “tot morgen” *mijn zaak, mijn gunst*, zelfs al gedurende de drie maanden, dat ik nog contractueel verplicht ben! Iedereen zal het aanhoudend voelen: deze man werkt niet meer om den broode, hij buigt zich niet meer onder een kuddedwang: na over-over-morgen liggen zijn themaboekjes, zijn Homerus, al zijn verfomfaaide Teubner-edities in de kast vergeefs te wachten. Na een paar dagen weten ook de jongens ervan; er is een stille bewondering in hun houding geslopen, een geheel andere bewondering dan die voor den ironischen leeraar; het is de vreesachtige adoratie voor het sprookjeswezen. Een millioen, denk eens aan! Een frik is tenslotte een frik; maar een millionnair heeft een landgoed, een jacht, gelegenheid om zijn plicht te veronachtzamen, laat op te staan, een massa te drinken zonder aan zakgeld te denken, en vrouwen te fuiven zooveel hij maar wil... En Jean Wood? Zal hij nog zijn hand durven

opheffen tegen een zoo buitengewoon mensch, niet alleen maar een scherpzinnig mensch, maar ook een door het toeval tot ridder geslagen mensch?...

De schemering viel. Dumay trok aan zijn sigaar en droomde achter de blauwe en grijze spiralen. Was dit oude beeld werkelijk nog levend in hem? Had hij werkelijk nog het verlangen, dat het ooit anders zou worden, dat de gebeurtenissen aan den greep der alledaagschheid zouden ontsnappen? Hij luisterde nauwkeurig naar zichzelf. “Zooveel mogelijk los van toevalligheden leven is toch een vorm van wijsheid?” Een lichtstraal bliksemde door zijn kamer; de beugel van een tram gierde voorbij. Tegen het plafond liepen schaduwen, die geheimzinnig afzwenkten na een korte passage. De asch van de sigaar brak onverwachts af en verpoeierde op het divankleed. Een figuur op het behang trad naar voren als een scherp, ouwelijk gezichtje. De sigaar begon heviger te gloeien onder het regelmatig trekken. Dumay luisterde nauwkeurig naar zichzelf:

“Ik zou Marie kunnen meenemen. Zou zij willen? Natuurlijk zou zij willen. Margot zou zij blijven heeten. Als wij terugkeerden, zouden wij weer van elkaar gaan... Terugkeeren? Van Los Angeles, en de rest? Eens moet men weer terug, dat is niet te verhelpen. Waarom dan weggaan en zooveel moeite doen? Ik zou misschien maar half genieten, omdat ik niet meer kan gelooven, dat er iets werkelijk anders wordt, dat er iets anders zou kunnen zijn, dat de moeite waard is dan dit beetje gewone tevredenheid. Dit of dat doen: wat komt het er op aan! Ik ben geen avonturier, maar een vier-en-dertigjarige leeraar in de oude talen, ik wil geen poenig afscheid meer nemen. Ik wil voortvegeteeren, diep in mijzelf weggedoken, zoodat

de ouderdom, en misschien zelfs de dood, mij al weggedoken, onaanzienlijk aantreffen...”

Een nieuwe bliksemflits; de claxon van een bepaalde auto wil niet tot zwijgen komen; een nieuwe poederregen stort van het stompje sigaar omlaag... Dumay lag stil, in een mierenhoop van kleine en groote geluiden, bewegingen, storingen. Hij luisterde nu alleen naar het zachte gewriemel van dien mierenhoop. Het begin en het einde van zijn gewone redeneeringen had hem in den steek gelaten; de dingen, die hij met bespottelijke energie had opgebouwd, lagen verstrooid om hem heen, tusschen de geluiden en bewegingen, onnoozele toevalsgaven.

Juffrouw van der Wall bracht het avondblad binnen. Zij legde het neer op het rooktafeltje naast den divan, dat in deze enkele dagen al de gewone plaats was geworden. Zonder aandacht sloeg Dumay de bladen om. Hij begon aan een politiek overzicht. Daarna aan een geschiedenis uit Amerika: er was een nieuwe Profeet opgestaan, in Oklahoma, die een gloednieuwe waarheid had uitgevonden, aan de hand van de *Apocalyps* natuurlijk: *Waar eens Indianen woonden thans flagellanten!* kondigde de headline aan. Het klonk veelbelovend. Wat is beter, of wat gekker, of wat aantrekkelijker: Indianen of flagellanten? de Grootte Manitou of de verlossende Christus? Stel je even voor: de Lat en de Populaire, gegrepen door de Grootte Waarheid uit Oklahoma, verlaten huis en hof, vrouw en kind, om in een boetepij door de wereld te trekken! Het grappige van het geval is daarbij, dat zij al hun gewone normen kwijt zijn en even hartstochtelijk geeselen als zij anders hun maandsalaris opstrijken. Het onaangename van het geval zou zijn, dat wij, niet-geeselende collega's, moesten waarnemen, tot zij genoeg van de Waar-

heid kregen en een beetje beschaamd op school terugkeerden, vol striemen en blauwe plekken. De Waarheid is dus, dat men iets doet, waarvan men zelf het belachelijke niet inziet; dat men geeselt zonder aan zijn figuur te denken...'

Dumay vergat licht te maken. In de paarse duisternis van zijn kamer staarde hij naar de pot gele tulpen, die zichtbaar bleven tot zij schenen te drijven.

'Jean Wood hief zijn hand op; hij wist niet, wat hij deed, hem overkwam iets, een daad, een zoo-maar-iets... Kleine avonturier!'

Ook de tulpen waren duisternis geworden. Dumay proefde zijn sigaar niet meer. Jean Wood gaf hem hoffelijk hoed, tasch en wandelstok terug, Marie schonk thee en zei iets van zijn snor...

Een engel van een man toch, zooals hij daar ligt te slapen, dacht juffrouw van der Wall, terwijl zij het avondeten klaarzette. Zij zag gelukkig niet, dat Dumay's sigaar een gat in het kleed had gebrand.

2

In de schelle morgenzon speelden drie muzikanten. Deze muzikanten waren er altijd op Zaterdagmorgen, met hetzelfde repertoire. Een vierde haalde geld op en boog overdreven tegen de gevels, als er een propje papier met een geldstuk naar beneden kwam vallen.

Marie zag hen niet, maar zij wist precies, hoe zij daar beneden stonden. Soms werden de armelijke klanken volkomen overstemd door het daveren van het verkeer. Het hinderde haar niet, zij vulde het ontbrekende uit de ervaring van vele Zaterdagmorgens aan. De volgorde der nummers zelfs kende zij vrij nauwkeurig, zoodat iedere wijzi-

ging, iedere noviteit haar dadelijk opviel. ‘Nu volgt: *That's you, Baby*. Ze halen even geld op.’

Er volgde: *That's you, Baby*. Alleen de trompet was hoorbaar, maar er was geen twijfel aan... Eens waren zij weggebleven, op een Zaterdagmorgen met spiegelgladde straten en een drukkende grijze lucht; er was een vraagteken in den morgen geweest tot het einde van den kantoortijd toe.

Mechanisch nam Marie den brief op, dien Lisse haar heen en weer loopend dicteerde. Hij glimlachte haar daarbij telkens toe, wanneer hij aan een bijzonder gelukkige zin was gekomen; heimelijk wiegde hij zich op de maat van *That's you, Baby*. Lisse's glimlachen was gewoonte geworden; het beteekende sedert jaar en dag niets meer, het begeleidde eenvoudig zakelijke formuleeringen, die hem vroeger met eenige mannetrots tegenover zijn privé-secretaresse vervulden. Marie herinnerde zich, hoe zij aanvankelijk terugglimlacht had om niet onbeleefd te schijnen; maar Lisse had haar toen een paar maal misnoegd aangekeken, alsof hij een aanslag op zijn huwelijksvrouw vreesde en bij voorbaat afwees; het was al lang, zeker drie privé-secretarissen, geleden, dat hij zijn glimlach bewust had toegepast en een antwoord had verwacht. Marie had zich toen gehaast, haar fout te herstellen en Lisse had zich in het geheel niet wraakzuchtig betoond, toen zij over uitstekende zakelijke qualiteiten bleek te beschikken. Hij hechtte veel waarde aan een secretaresse, die een ‘dame’ was en zoo noodig menschen voor hem kon ontvangen en beleefd afpoeieren. Na eenige maanden diensttijd had hij haar zelfs aan zijn vrouw voorgesteld, die even rond en gemoedelijk bleek te zijn als haar man; van den dag dezer kennismaking af was zijn toon vertrouwelijker geworden

en kon Marie glimlachen wanneer zij maar wilde.

That's you, Baby. Finale. Inmiddels, met de meeste hoogachting... Bijna Zaterdagmiddag.

Lisse stak een sigaar op uit het kistje voor de gasten. Zijn vollemaansgezicht was uiterst vergenoegd, terwijl hij zich in zijn bureaustoel neerliet. Hij neuriede zachtjes: *That's you, Baby.*

‘Ziezoo, juffrouw Warren, ik geloof, dat ik hier niets meer voor u te doen heb. We zijn klaar voor vandaag!’

Hij keek verteederd naar zijn korte pink met zegelring, vervolgens naar zijn ringvinger met trouwring, toen naar Marie. Zijn gezicht spiegelde de onbedwingbare neiging, om iemand deelgenoot te maken van zijn vergenoegdheid: hij begon den trouwring rond te draaien, zoodat de zonreflexen er af spatten.

‘We hebben veel bestellingen gehad deze maand, juffrouw Warren! Het gaat ons niet slecht, vindt u ook niet?’

Marie, met haar papieren al onder den arm, stond voor het groote bureau:

‘Ja; we hebben het in lang niet zoo druk gehad.’

Lisse scheen door deze bijvalsbetuiging nog dieper doordrongen te raken van zijn eigen nonchalant opgeworpen waarheid; zijn ring flitste energiek in de zon.

‘Neen, in lang niet! Zooiets zit in de lucht, zeg ik altijd; die dingen voel ik als electriciteit. Sommige menschen hebben daar geen zintuigen voor; maar ik voel het aankomen, ik weet het lang van te voren, als het druk zal worden!’

Marie had dit meer gehoord; zij wist, dat Lisse, als hij veel conserven te leveren had, met zijn electriciteitsgeloof kwam aandragen; het verwarmde hem, dat hij zijn voor-

spoed op een hogere macht van zijn eigen maaksel kon afschuiven.

‘De menschen, die zoiets niet voelen, zullen misschien zoo nu en dan geluk hebben in zaken: echte zakenlui worden het nooit!’

Langzaam schuifde Marie naar de deur van haar kamer, die naast Lisse's kantoor was. Het vereischte een bijzonder talent, in deze omstandigheden met tact te verdwijnen. Maar Lisse was ditmaal zoo vol van zijn successen, dat hij nog niet kon zwijgen; hij hengelde naar een gedachte, die onder woorden gebracht zou kunnen worden.

‘Misschien hebt u nog een oogenblikje voor me? Ik wilde u nog iets vragen. Hoe staat het met mijn boekenlijstje?’

Het boekenlijstje was één van de sterkste banden, die tusschen Marie en Lisse in den loop der jaren gelegd waren. Lisse en zijn vrouw plachten beide regelmatig boeken te lezen, maar zij hadden geen tijd, uit te zoeken wat goed en wat slecht was. Iets in Lisse's binnenste zei, dat hij *goede* en geen slechte boeken moest lezen; het was hem zelf niet duidelijk waarom, want het lezen van slechte boeken verschaftte hem oneindig meer genoegen; de stem van zijn geweten dreef hem echter steeds weer naar den rijstebrijberg; het verlangen om autoriteit te zijn ook op dit gebied, liet hem niet met rust. Door een toevallig gesprek had hij ontdekt, dat Marie in de geheimen van deze warenkennis was ingewijd; daaruit had zich het boekenlijstje ontwikkeld, waarop Marie geregeld de pas verschenen goede boeken noteerde. Aanvankelijk had zij zich bezwaard gevoeld door dit monopolie over Lisse's litterairen smaak; zij gaf ook, om hem een plezier te doen, nieuwe detective-romans en thrillers op. Het was haar echter ge-

bleken, dat Lisse van die weldadigheid niet gediend was; de slechte boeken ontdekte hij zelf aan de nieuwsgierigheid en de spanning, die zij in hem teweeg brachten. Langzamerhand was hij in zijn keuze van goede boeken geheel van Marie afhankelijk geworden; hij kocht, wat op zijn boekenlijstje voorkwam en verdedigde tegenover zijn kennissen Marie's keuze met Marie's argumenten. Hoorde hij van een goed boek, dat op zijn lijstje ontbrak, dan kwam hij angstig bij Marie informeerden; kon zij hem aantonen, dat het boek niet de moeite waard was, dan voelde hij zich in zijn eer hersteld. Zij amuseerde zich op haar beurt kinderlijk met de macht, die zij over den machtigen Lisse kon uitoefenen; zij liet hem voor Maecenas spelen door hem boeken te laten koopen, die niemand kocht, zij goot hem behendig haar oordeel in, zoodat hij meende zich dat oordeel zelf te hebben gevormd, om later met een effen gezicht haar eigen meening als *zijn* meening weer van hem of zijn vrouw terug te ontvangen. Het fascinerende van dit goedmoedige spelletje was, Lisse voortdurend op de grens van schuwheid en zelfverzekerdheid te houden, hem zijn afhankelijkheid te laten beseffen zonder hem te krenken.

Lisse draaide opgewekt aan zijn trouwring.

‘Is er in den laatsten tijd nog iets verschenen, dat de moeite waard is, dat mijn vrouw en ik...’

Marie hoorde aan zijn stem, dat hij zich bereid verklaarde, een taak op zich te nemen, nu het bedrijf floreerde; maar zij begreep ook, dat hij tijdens de drukte meer behoefte had aan een partijtje bridge.

‘Er is weinig van beteekenis verschenen, geloof ik,’ zei zij. ‘Laat eens zien... neen, uit mijn hoofd zou ik werkelijk niets weten. Maar ik beloof u, dat ik het thuis zal nakijken.’

‘Heel graag, als u zoo vriendelijk wilt zijn. U begrijpt, er is absoluut geen haast bij!’ De telefoon sloeg aan; Lisse nam den haak en knikte nog even vergenoegd een afscheid. ‘Hallo ja, Lisse!’ Bij dit gesprek was wèl haast...

Van de straat drong nog een enkel dun toontje tot Marie door van *That's you, Baby*, waarop nu anderen zich wiegden. Alles is goed zooals het is, vertelde het rythme zachtjes door het straatruoer heen. Zonder toekomst leven, met de verwachting, dat de toekomst zichzelf wel zal vormen en mij wel zal meenemen...

‘Meenemen: *That's you...* Margot! Meegenomen worden, plotseling weggenomen worden van het bureau, in een D-trein zitten; iemand staat naast mij en zegt, dat ik de plaid vaster om mij heen moet trekken, want dat het kil is, nu wij in den tunnel zijn. De rook dwarrelt neer langs de ruiten en ik doe, of ik hem niet hoor, al zijn mijn voeten koud. Dan voel ik (maar ik blijf turen naar de ruiten, die groezelig beslaan) hoe hij de plaid steviger om mijn ijskoude voeten legt...

Het is alles nonsens, wat ik ook bedenk. Ik heb eigenlijk geen behoefte om over sommige dingen na te denken. Waarom doe ik het dan? Ik weet heel zeker, dat ik er eigenlijk geen behoefte aan heb.

Ik zal vanmiddag naar Victor gaan kijken. Zou hij de heele week alleen hebben gelegen? Wat een schandaal ben ik toch: een heele week alleen!’

3

‘Knippen en scheren, mijnheer?’

‘Jawel, als gewoonlijk.’

Dumay plantte zich in den leeren stoel. De volte in den kapperswinkel deed hem goed; het was zijn eerste uitgang.

Van zijn knie had hij onder de wandeling niets meer gemerkt; welbeschouwd was het dus oplichterij, dat hij nu geen les gaf. Buys stond nu waarschijnlijk zijn Tacitus in de vijfde op te knappen; enfin, dat noemt men reconvalescentie.

‘De mouwen, mijnheer?’

De spiegel gaf getrouw weer, hoe hij in het onnoozele witte hemd gesjord geduldig zat te wachten, tot de kapper met zijn voorbereidende manipulaties klaar zou zijn. Hij zag zich zitten, alsof de Sovjets niet druk bezig waren een kolossaal vijf-jaren-plan te verwerklijken, zoo goedig en afwachtend en onpartijdig. Naast hem werd een vervaarlijke jood onder handen genomen, die druk over de ligging van Brussel sprak op een toon, alsof de bediende, die hem knipte, geregeld door het Soniënbosch reed. De baas schoor een officier en pruttelde achter diens rug telkens in de richting van de damessalon.

Terwijl de schaar met elegante bewegingen om zijn ooren ritselde, trachtte Dumay den dialoog over het Soniënbosch te volgen. De jood beweerde, dat daar een schrijver gewoond had, wiens naam hij vergeten was, hoewel hij die pas in het ochtendblad gelezen had. De bediende kon hem niet helpen.

‘Het moet een monnik geweest zijn,’ zei de jood peinzend.

‘O juist!’ antwoordde de bediende geïnteresseerd. Er was even alleen scharenmuziek.

‘Aan dat soort lui konden jullie nog eens wat verdienen,’ hernam de jood.

‘Hoe bedoelt mijnheer?’ vroeg de bediende hoffelijk. Hij kon blijkbaar de koene gedachtensprongen van zijn klant niet zoo snel volgen.

Als antwoord trok de jood, die juist bevrijd was van zijn mouwen, grijnzend met zijn wijsvinger een cirkel om zijn geparfumeerde kruin.

‘Ah zoo!’ beaamde de bediende met den bijpassenden lach. ‘Zeker, dat zal waar wezen, mijnheer! Zal ik u even afschuiieren?’

‘Merci,’ zei de jood, in zijn jas kruipend. ‘Ik zeg altijd maar: de haren maken den man! Goeden morgen, heeren!’

Zoo'n vernuftige moraal heb ik nog nooit aan Ruusbroec hooren vastkoppelen, dacht Dumay. De haren maken den man; en dat naar aanleiding van een middeleeuwschen mysticus, uit den mond van een hedendaagschen sjacheraar! Welke Ruusbroec-kenner van professie zou nog zooveel platte originaliteit bezitten, om op die gedachtencombinatie terecht te komen? Wat doet het er eigenlijk toe, langs welken weg men op een gedachte komt...

De kapper maakte zich nu gereed tot scheren; het mes zwiepte al over den aanzetrium. Aan het vijf-jaren-plan wordt op dit oogenblik met denzelfden ijver gewerkt. De kapper naderde hem met den vet beschuimden scheerkwast, keek nog even om naar den patroon, die een opmerking maakte, legde een kam op het marmer, draaide weer terug...

‘Doe *dit* er meteen maar af,’ zei Dumay achteloos, en wees op zijn snor.

Hij legde zijn hoofd gelaten achterover. Deze beslissing was hem nog zoozeer ontsnapt, dat hij niet nalaten kon, even aan de guillotine te denken.

4

Na vluchtig en bijna zonder tot iets te concludeeren zijn nieuwe zelf te hebben geïnspecteerd, had Dumay den kapperswinkel verlaten. Hij verbeeldde zich, dat de ééne bediende tegen den ander een grimas had getrokken; daarom had hij zich dadelijk van den spiegel afgewend, alsof het geval hem niet zoo bijzonder interesseerde. Op straat trachtte hij zich nog te herinneren, wat die eerste vluchtige blik had opgeleverd, maar hij kon het zich niet meer voorstellen. Bang om een kennis tegen te komen zonder zich over zijn uiterlijk te kunnen verantwoorden had hij een omweg gemaakt door een stille buurt. Het was hem, alsof hij een vreemd en toch soepel aangegoten masker droeg, waarvan hij het effect niet bestudeerd had, dat hem hinderde en toch wonderbaarlijk goed paste. Onder zijn neus voelde hij een gladde leegte, die daar meer dan vijf jaar niet geweest was. Wanneer hij er met den vinger over streek, bespeurde hij een dwaze incongruentie tusschen uiterlijk en innerlijk; hij was nog de besnorde Dumay, die zijn ontsnorde gezicht als de onbekende formatie meevoerde, die zelf niet wist, welke waarde hij op dat moment vertegenwoordigde.

Bij zijn huisdeur kwam hij den loopjongen van zijn boekhandelaar tegen, die gebeld had om een pakje voor hem af te geven. De jongen herkende hem niet. Dat is geen bewijs, dacht Dumay, hij heeft mij maar één- of tweemaal gezien. Hij had zelden zulk een verlangen naar den spiegel gehad als nu. Was dit een terugkeer van voorbijgewaande jongelings-ijdelheden? Of zou de spiegel hem argumenten leveren over wat hij was en wat hij geweest was?... In de keuken hoorde hij juffrouw van der Wall, die

valsch neuriede terwijl zij aan het eten werkte. Als gewoonlijk riep hij haar toe: 'Ik ben thuis, juffrouw!' Als gewoonlijk antwoordde zij: 'Ja mijnheer, ik heb u gehoord!' Je hebt me gehoord, maar je hebt me niet gezien, dacht Dumay. Hij haastte zich naar zijn slaapkamer, smeedt hoed en jas op zijn bed, ging voor den spiegel staan en keek.

De spiegel deed zijn natuurlijken plicht, gaf hem getrouw het beeld terug, dat hij opgeëischt had. Het was het beeld van een ander, ja zeker, het beeld van een aankomenden Britschen diplomaat bij den Volkenbond. Het was ook het beeld van den jongen man, die tien jaar geleden Jeanne van Riemsdijk had gekust, hoewel zij met echte verontwaardiging gezegd had: 'Neen, Victortje, je mag me niet kussen!' Ook was het het beeld van iemand met een anderen mond dan die van dr. Dumay, leeraar, een veel openhartiger en jeugdiger mond, met fijne rimpels van tersluiks beginnend verval er omheen. Dat kwam alles heel goed uit; hij leek niets op zichzelf, zoo weinig, dat hij er zich over verbaasde, dat een niet al te groote snor zulk een buitensporigen invloed kon hebben op een gezicht. Hij was een ander geworden, de spiegel bewees het zonder mankeeren.

Dumay keek scherp naar den ander. 'Dat ben jij,' prevelde hij als om de verwondering van den ander op te wekken. Het beeld prevelde mee; van verwondering was nergens iets te bespeuren... Komaan dan: een ander, een ander! Bedenk even: een britsch diplomaat, enzoovoort enzoovoort!

Geïrriteerd door zijn eigen kwajongensachtigheid kwam hij in zijn kamer terug. Haastig stak hij één van zijn goede oude sigaren op. Dat komt van al het nietsdoen, dacht hij wrevelig. Werk is dan toch nog ergens goed voor, blijk-

baar... Ik zou uit mijn gewone vel kruipen, zei Marie. Haha! Je moet toch maar naïef zijn: iemand als ik zou uit zijn vel kruipen door zijn snor af te laten scheren! Wel, wel...

Hij schrok op door een scherp gilletje. Juffrouw van der Wall stond bij de deur; het tafellaken voor de koffie fladderde voor haar uit, terwijl zij hem met glazige oogen aanstaarde.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg hij onvriendelijk.

Juffrouw van der Wall bleef staren. En plotseling schoot hem te binnen, dat hier de aankomende britsche diplomaat bij den Volkenbond zijn sigaar rookte voor de boekenkast van dr. Dumay, dat hij een woord ter verklaring aan zijn huishoudster schuldig was.

‘U ziet het, mijn snor is er af,’ zei hij. ‘Is dat zoo iets bijzonders? Een beetje verandering is voor een mensch wel goed, anders wordt hij maar vroeger oud dan noodig is!’

Het argument scheen juffrouw van der Wall nauwelijks te raken; zij stond nog met de deurknop in de hand, een uitdrukking van schaapachtige vervreemding in haar oogen. Dumay had haar nooit zoo gezien; het leek, of zij een adres vol tragische verwijten wilde indienen, geschreven op het tafellaken, dat over haar arm hing. Hij werd ongeduldig; wat had zij te staren, alsof hij een Papoea was geworden!

‘Kom,’ zei hij, de asch van zijn sigaar strijkend, ‘let u nu maar niet meer op mijn gezicht, dan went het vanzelf wel!’

Juffrouw van der Wall legde, met een weerspanning gebaar, het tafellaken neer om te gaan dekken. Maar plotseling barstte zij uit, met een booze stem, die verstikt huilerig klonk:

‘Hoe kon u dat doen?... uw snor af laten scheren!...

Weet u wel... weet u wel, dat u er uitziet... als een jonge jongen van vijf en twintig? Waarachtig, zoo ziet u er uit!’

Zij liet het laken met een zwaai over de tafel glijden en liep ijlings de kamer uit. Enkele minuten later kwam zij met borden en schalen terug en begon verwoed klaar te zetten, zonder iets aan haar uitval toe te voegen, zonder zich te verontschuldigen. Verbaasd liet Dumay haar begaan. Hij overlegde bij zichzelf, of hij handelend moest optreden en zijn huishoudster een standje geven; maar het geval kwam hem ineens zoo lachwekkend voor, dat hij rookend naar haar verbeten bewegingen bleef kijken. Hij herinnerde zich geen incident van dezen aard uit de zeven jaren, die zij bij hem gediend had.

Onder het koffiedrinken peinsde hij nog eens na over het zonderlinge optreden van juffrouw van der Wall, die hij intusschen heftig in de keuken hoorde rommelen. Hoe oud was zij? Laat eens zien, drie- of vier-en-veertig... Ach ja, op dien leeftijd belegt men als aankomende oude vrijster misschien nog meer kapitaal in snorren dan anders. ‘Ein Kuss mit einem Schnurrbart schmeckt noch mal so gut’ was bovendien een ondeugend gezegde in Juffrouw van der Wall's meisjestijd.

Half verteederd proefde Dumay de uitmuntende roereieren, die zijn huishoudster voor hem had klaargemaakt. Het was voor dezen dag nooit tot hem doorgedrongen, dat kookkunst een constante reeks liefdesverklaringen kon beteekenen.

Na tafel begon hij zijn correspondentie af te doen. Allerlei onnoozele brieven lagen, opgehoopt sedert den dag van zijn val, op zijn bureau; hij had ze haastig doorgelezen en ontdekt, dat de wereld hem toch niet vergeten had. Zijn oudtante verzocht hem eens aan te komen, zonder nadere

opgaaf van redenen. De secretaris van het aanstaande Philologen-Congres nodigde hem uit, een lezing te houden, over het mysteriënwezen bij de Grieken natuurlijk; *wij laten de begrenzing van uw onderwerp overigens geheel aan u zelf over...* en een stapel drukwerkjes, waaronder een gratis preekje: *Zult gij in het graf wachten op de roepstem van Jezus, om in te gaan in Zijn heerlijk Koninkrijk? Of zal Jezus u roepen uit het graf en u brengen naar de plaats, waar eeuwig pijn is en knersing der tanden, van berouw, omdat gij de roepstem Gods veracht hebt aan te nemen. Jezus zegt, lezer, wanneer gij nu deze dingen om u ziet, aardbevingen, pest, hongersnood in China, spiritisme en groote goddeloosheden, weet dat Mijn oordeelsdag nabij is. Haast, haast u, zoo spoedig mogelijk, Lezer.*

Dumay's vulpen lekte. De postzegels waren op. Hij verontschuldigde zich tegenover zijn oudtante en den secretaris van het Philologen-Congres; niets lag hem op dat oogenblik verder dan oudtantes en philologen. Het preekje legde hij terzijde voor juffrouw van der Wall. Zij las zulk soort verheven dingen altijd met groote belangstelling; misschien zou deze vermaning omtrent den oordeelsdag haar wat afleiden van de geschoren bovenlip.

Het voorjaar lokte. Geen betere tijdpassering denkbaar, dan eerst de brieven te posten en verder den geheelen middag wat om te hangen op een café-terras. Neuriënd zocht Dumay zijn zomerhandschoenen en zijn wandelstok; het gaf hem een plezierig schokje, dat hij zich in den spiegel naast den kapstok even niet herkende. Voor hij uitging, overhandigde hij juffrouw van der Wall het preekje:

‘Waarschijnlijk kom ik pas tegen het eten thuis... Leest u dat maar eens, dat zal u zeker interesseeren!’

Op het terras zag hij, terwijl hij zich in de zon zat te

koesteren, een meisje uit zijn hoogste klas, in gezelschap van haar ouders. Achter den rug van de moeder om keek zij lang en nadrukkelijk in zijn richting, tot hij zijn stoel toevallig verschoof; toen zag hij haar plotseling hoogrood worden en dekking zoeken achter de breede mama, die van het spelletje niets gemerkt had.

5

Pas na tweemaal bellen kwam juffrouw van der Wall opendoen.

‘Is mijnheer al weer op de been, juffrouw van der Wall, of...?’ Marie trachtte haar stem zoo gewoon mogelijk te doen klinken.

‘Mijnheer? Die is al lang en breed weer uit!’

Juffrouw van der Wall deed norsch en afwijzend; haar kortstondige tegemoetkomendheid schijnt nu al voorbij te zijn, dacht Marie.

‘Weet u soms, wanneer mijnheer ongeveer thuis komt?’

‘In geen geval vroeger dan etenstijd!’

‘O. Dank u. Dan kom ik een andere maal nog wel eens terug.’

De deur kletste achter Marie dicht...

Eeuwige pijn en knersing der tanden. Aardbevingen, pest, hongersnood in China. Nog is het tijd, lezer!

Juffrouw van der Wall zag de letters door een waas van tranen. Zij moest haar neus snuiten, voor zij naar het fornuis ging.

Derde hoofdstuk

1

Toen Dumay alweer een dag op school was, vond hij toevallig een brief van Max Donner in zijn portefeuille. Het was één zijner vaste gewoonten, brieven, waarvan hij iets meer dan een zakelijke mededeeling verwachtte, niet onmiddellijk na ontvangst te lezen. Een brief naast zijn bord met een bekend handschrift bezorgde hem steeds het onaangename gevoel van betrokken te worden in confidenties, waarnaar hij misschien had verlangd, maar wier schriftelijke aanwezigheid hem dadelijk ontvuchterde en soms benauwde: de speelruimte tusschen de gedroomde confidenties en die, welke hij aanstonds zou moeten ontcijferen, was te aanzienlijk om mir nichts dir nichts overwonnen te worden. Als er geen bijzondere reden tot haast was, legde hij de enveloppe ongeopend op zijn bureau, tot hij aan haar aanwezigheid was gewend en van haar inhoud geen ontvuchtering meer vreesde; dan nam hij zijn ouderwetsche vouwbeen en sneed met een volkomen leeg gemoed, bereid iedere uiting te trotseeren, zijn vijand aan. De methode had niet anders dan voordeden, tenzij de brief spoedeischende vragen bleek te bevatten of vergeten werd. Dumay wist, dat hij onaangename dingen, die hem geen direct nadeel konden berokkenen, gemakkelijk vergeten kon; daartoe behoorden ongeopende brieven. Zijn gemakzucht bracht hem van uitstel tot uitstel, tot hij eindelijk vergeten was, dat hij iets uitstelde; zelfs de nieuwsgierigheid naar den inhoud van den brief kon hij vergeten. Aan niets was hem meer gelegen dan aan een ongestoord leven; en het was nooit geheel zeker, dat een onschuldige

enveloppe bij het ontbijt niet de storing kon beteekenen, waardoor aan alles een einde zou komen.

Zoo had hij den brief van Max Donner, dien hij in zijn portefeuille had geborgen, geleidelijk aan vergeten. Juist omdat de naam Donner hem den laatsten tijd met herinneringen uit de periode van hun gemeenschappelijk studentzijn telkens was te binnen geschoten, was er in hem een lichte wrijving ontstaan tusschen den gedroomden Donner en den kersversch gearriveerden brief van den ergens blijkbaar rustig voortbestaanden Donner, die op één of andere wijze weer met hem in relatie scheen te willen treden. De confidenties van Max Donner sliepen eenige dagen ongelezen aan Dumay's hart: allerlei andere feiten hadden die aanwezigheid weggevaagd; Dumay had de consequenties te trekken van zijn geschoren bovenlip. Het was hem duidelijk geworden, dat men zijn uiterlijk niet kan veranderen zonder naar alle kanten rekenschap te geven van die verandering. Aan den glimlach van zijn collega's had hij gezien, dat zij een verband trachtten te vinden tusschen zijn absentie en zijn verloren snor. De Populaire had hem in het vrije kwartier gevraagd :

‘Je bent toch niet op je gezicht gevallen, Dumay?’

Hij had geantwoord: ‘Net zoo min als jij op je mondje gevallen bent, Catz!’

Zulke geestigheden behoorden bij het cultureele peil van het vrije kwartier; iedereen schepte er dan vermaak in, zouteloos te zijn en om zouteloosheden te lachen: maar het was hem niet ontgaan, dat de scherts van den Populaire achterdocht en verwijt moest maskeeren: men hééft zijn uiterlijk niet te veranderen in een tijd, dat collega's hun uren al waarnemend opofferen! En bovendien: alle verandering van uiterlijk hangt samen met frivoliteit, en open-

lijke frivoliteit is strijdig met de waardigheid van volwassen mensen, die een vaste positie hebben.

‘Hij moet toch een verbazend goed docent geweest zijn!’ ‘Ken je de groote syntaxis van...?’ - ‘Toen mijn vrouw laatst met de kinderwagen uit was...’ - ‘Piet van den Bergh kan wel, maar hij wil niet!’ - ‘Jansonius wil wel, maar hij kan niet!’ - ‘Het Grieksch afschaffen? Onmogelijk, zonder het heele gymnasium naar de bliksem te helpen...’ - ‘A thing of beauty is a joy for ever!’ - ‘Als ze de huren niet verlagen...’

Dumay had zich den eersten dag meer dan anders vervreemd gevoeld van de gewone conversatie; hij leefde nog in de stilte van zijn kamer. Toen hij zich bij den rector meldde voor een paar zakelijke mededeelingen, kwam hem zijn millionairsvisioen weer voor den geest; en al had de sleur het aanstonds geknauwd, hij kon niet nalaten het even op te roepen.

‘Ik ben dadelijk tot uw dispositie!... Zoo... en?...’

‘Die repetitie Tacitus heb ik nog maar een paar dagen uitgesteld... Hebt u tijdens mijn absentie de *Germania* verder behandeld?’

‘Zeker, ik zal het even voor u nazien. We zijn gekomen tot caput 9: *Deorum maxime Mercurium colunt...* Een alleraardigst stukje, vindt u niet? Ik heb dien nieuweling eens een beurt gegeven, hoe heet hij ook weer...’

‘Jean Wood.’

‘Ja juist, Jean Wood. Hoe komt die jongen aan die zonderlinge namen? Enfin, hij is achter, erg achter! Ik geloof, dat hij verstandelijk zeer beperkt is. Stel u voor: *ad coniuges vulnera ferunt* vertaalt hij door: *bij hun vrouwen verbergen zij hun gezichten!*’

Arme Jean Wood, dacht Dumay. Waarom ben je ook

als een verlegen jongetje-met-ongecontroleerde-bewegingen uit Indië gekomen, in plaats van zoals collega Buys, met een latijnsche grammatica op zak uit het krijgshaftige Germanië? Je verstandelijke beperktheid zou er dan oneindig veel geleerder hebben uitgezien dan nu!... Dien middag had hij les in de vijfde klas. Als in de andere klassen, waar hij geweest was, hoorde hij de sensatie van zijn snorlooze bovenlip rondfluisteren. Het theologisch misproduct was in heftige actie en trachtte ongezien het gebaar van een sergeant-majoor, die zijn knevels opstrijkt aan zijn burens door te geven.

‘Het zou je heel goed staan, mijn zoon, maar je hebt het niet,’ zei Dumay droogjes. Het misproduct bloosde; iedereen wist, dat hij vergeefsche pogingen in het werk stelde om iets als een baard te kweeken. De klas grinnikte; Dumay had het pleit voor zijn gedaanteverwisseling al gewonnen. Hij lette er overigens niet op; de bank van Jean Wood was leeg.

‘Waar is Wood?’ vroeg hij.

‘Wood is vanmorgen weggebleven. Hij was al een paar dagen verschrikkelijk aan het hoesten.’

‘Zoo?’

‘Ja mijnheer, hij zegt, dat hij niet tegen de lucht kan, in Holland!’

‘Dat is jammer... Enfin, we zullen het beste maar voor hem hopen... Neem jij dan maar eens een beurt, Schutte! Waren jullie niet gekomen tot caput 9: *Deorum maxime Mercurium colunt?*’

En terwijl de jongen den zin houterig begon op te dreunen, vroeg Dumay zich verwonderd af, waarom de afwezigheid van Jean Wood hem zoo teleurstelde, alsof hij er zich op verheugd had, hem terug te zien, alsof hij had ge-

hoopt hem getuige te laten zijn van zijn nieuwe masker. Waarom? Heb ik vroeger ooit geweten, dat ik zoo'n klein kind was gebleven, vastgeklonken aan de onnoozelste pretjes en verdrietjes?

‘Goed. Dus: *zij vereeren Mercurius... maxime*. Hoe heb je *maxime* vertaald?’

Maxime... Alle Jezus! Dumay greep naar zijn portefeuille. De brief van Max Donner lag er keurig gebed tuschen een paar postzegels en een quitantie. Hij lag er onwelwillender en geheimzinniger nog dan op den dag van aankomst; de holle druklettertjes op de achterzijde vormden een koel en deftig front: *Mr. Max Donner...* Niet meer. Geen adres, geen ordinair beroep. Dat was Max: altijd chique, zelfs ten koste van de duidelijkheid!

‘Vertaal maar verder...’

Aan het einde van het uur brak de klas op naar het natuurkunde-lokaal. Dumay bleef achter met de verlaten banken, waarop verstrooide papieren en passers zwierven; met één van de passers ritste hij resoluut het couvert van Donner's brief open.

Het waren maar een paar regels, met Max' regelmatige, dunne hand snel neergeschreven:

Beste Vic,

Als ik me niet vergis, is het al meer dan vier jaar geleden, dat we elkaar voor het laatst zagen. Hoe komt het, dat je nooit iets van je hebt laten hooren? Je zoudt dat verwijt ook aan mij kunnen adresseeren; maar, zooals je weet, ik ben getrouwd en heb zelfs een zoon. Of je het gelooft of niet: een zoon! Kom je niet eens bij ons kijken? Mijn vrouw zou graag met je kennis maken; ik heb haar dikwijls van je verteld, b.v. dat je altijd mijn solide genius geweest bent

(wij vertrouwen elkaar volkomen, ik heb haar alles opgebiecht). Laat ons dus even weten, liefst een paar dagen van te voren, wanneer we je een week-end mogen verwachten, om de oude vriendschap op te halen. Erg veel ruimte hebben we niet, nu de baby er is; maar je zult een logeerkamer en een nieuwe telefoon-douche tot je beschikking hebben.

Laat omgaand iets van je hooren. So long! Als altijd je

Max

N.B. Ik heb laatst weer eens iets geschreven. Niet veel zaaks, een paar kwatrijnen. Ben jij nooit tot litteraire daden overgegaan?

Gehaast had Dumay den brief doorgevlogen. Een invitatie, van Max! Daar stond voor het volgend uur schriftelijk werk op!... Majestueus voor zijn eerste klas vol verschrikte jongetjes en meisjes staand, kondigde Dumay een onverwachte latijnsche thema aan, om op zijn gemak te kunnen nadenken over den terugkeer van Max Donner. Terwijl de slachtoffers zuchtend hun repetitieschriften voor den dag haalden en verongelijkt den eersten zin begonnen aan te bijten, verzamelde hij de onsamenhangende herinneringen, die met den brief van zijn studievriend op hem toe waren gefladderd. Er waren tijden geweest, waarin hij Max iederen dag, soms meer dan éénmaal, had gesproken; hoe was het eigenlijk gekomen, dat zij elkaar na de reünie van vier jaar geleden nooit hadden teruggezien? Er waren tijden geweest, dat zij elkaar alles, wat zij voor hun intiemste gedachten hielden, geregeld meedeelden: hoe was het mogelijk, dat die vriendschap zoo in vergetelheid was geraakt? Was het misschien zijn steeds toenemende laksheid geweest, die daaraan schuld was?...

Surveil-

leerend tusschen de schrijvende kinderen liet Dumay zich door de plotseling zoo nabije herinneringen overstroomden; hij zag het bekende duo Donner-Dumay, waarvan buitenstaanders maar niet konden begrijpen, hoe het bij elkaar was gekomen, bij zijn evoluties in de manege, in de café's, op studentenkamers. De onafscheidelijken! De twee D's! Waarom? 'Het eenige, wat jullie gemeen hebben, is je lengte en je studiejaar,' had de oude heer Donner eens gezegd; zij hadden er om gelachen en waren voortgegaan elkaar iederen dag te ontmoeten, alsof het vanzelf sprak. Had hij ongelijk, de goede man? dacht Dumay, terwijl hij een jongen, die op zij keek, zachtjes aan zijn oor trok. Max leek werkelijk niets op mij. Hij was een virtuoos, ik was bang voor alle virtuositeit. Het trok mij aan, zoo te zijn als hij, maar ik had er niet het geringste talent voor. Mijn heele leven, geloof ik, wordt bepaald door mijn traagheid... Max daarentegen! Hoe perfect schermde hij, reed hij paard! Tot zijn oude heer failliet ging; toen was het daarmee uit, en ik was heimelijk blij, dat ik ook met goed fatsoen van de sport af kon komen; dat herinner ik me nog goed... Volgende episode: Max redacteur van het studentenblad. Hij styleerde dadelijk uitstekend, en kon dadelijk met flair over alles schrijven, hoewel hij het vroeger zelden gedaan had. Curieus; wat was ik afgunstig op die flair! Ik was er eigenlijk van overtuigd, dat ik betere ideeën had dan hij; maar wat zijn ideeën zonder flair? Ideeën zonder flair behooren waarschijnlijk bij mijn constitutie; daarom was ik juist goed genoeg om een lijvige dissertatie in elkaar te zetten. Twee of drie maal schreef ik iets, op Max' verzoek; het leek ook wel wat, het was niet slecht, maar ik schaam me nog, als ik er aan terugdenk: het was *zijn* stijl! Ik had er ook geen behoefte aan, die din-

gen te schrijven; ik had er alleen behoefte aan, op wandelingen slordig te denken, hier en daar wat te grijpen aan gedachten, dan weer te lezen, dan weer niets te doen... Hij had nooit rust, ik was, zelfs in tijdelijke onrust, voortdurend rustig. Hoeveel liefdesgeschiedenissen heb ik niet van hem meegemaakt! Telkens weer heele drama's, verschrikkelijke tragedies; om Liesje, om Suzanne, om mevrouw Marez, die hij tot scheiding wou overhalen; mijn hemel ja, dat is waar ook! Gelukkig voor hem, dat zij haar twee dienstboden en haar mooien grijzen wagen boven die oplossing prefereerde. En ik, die er altijd zoo dilettantisch bij stond, trachtend zijn stijl te vinden, maar hopeloos overtuigd van mijn eigen rust, mijn eigen humor tegenover die geweldige tragiek... Niet, dat ik het toen zoo inzag, o neen! Daarvoor bewonderde ik den stijl van Max te ijverig; mijn humor kwam me zelfs voor als een gebrek aan goeden smaak; als ik één van mijn eigen tragische afscheidsmomenten na vier en twintig uur afleiding glad vergeten was, schaamde ik me diep over mijn manco aan Donneriaanschen stijl en trachtte ik de tragedie met kunst en vliegwerk voort te zetten... Ik kan het me niet goed voorstellen: Max en getrouwd! Max en een baby! Wat is dat voor combinatie? Krankzinnig eigenlijk: de kalme Castor laat zich nog steeds stuurloos voortdrijven van het eene gebeurtenisje naar het andere, terwijl zijn avontuurlijke ex-Pollux familievader is geworden...

Dumay haalde den brief te voorschijn en las hem aandachtig over... *dat je altijd mijn solide genius geweest bent*, stond er. Hm, moest dat een compliment verbeelden? *Wij vertrouwen elkaar volkomen, ik heb haar alles opgebiecht*. Die zin klonk als een strompelende echo uit den intiemsten tijd, waarin confidenties over vrouwen schering en

inslag waren. Die zin klonk onzinnig, potsierlijk, naast de logeerkamer en de telefoon-douche! Maar toch aandoenlijk; misschien wel een poging om de invitatie overtuigender, hartelijker te maken... *Ben jij nooit tot litteraire daden gekomen?* Neen, beste Max, ik ben tot niets gekomen! Ik ben over mijn leven ingeslapen. Marie is niet teruggekeerd. De eenige, die mij liefheeft, is juffrouw van der Wall. Ik doe soms kleine dwaasheden, voilà tout! De wetenschap, mijn vak: het is alles een legende voor me geworden. Ik ben benijdenswaardig dicht bij het ideaal van den Wijze, die door niets meer wordt afgeleid dan door het te losse dekblad van zijn sigaar. En dan nog tot litteraire daden komen? Mijn bijengewandelde ideeën met flair gaan opschrijven? Dat laat ik voortaan aan jou over, Max; ik zal nu geen vergissingen meer begaan tegenover mijzelf, zooals vroeger, door jouw stijl te ambieeren. Ik ben geen avonturier, ook geen litteraire avonturier, zooals jij...

Droomerig staarde Dumay over de kleine kudde schrijvende kinderen, waarvan hij de herder was. En hij herinnerde zich, met een vleug ironie en een vleug heimwee, een scène van jaren terug: Max wanhopig op den divan, wanhopig om mevrouw Marez met den mooien grijzen wagen, die zich bedacht had en niet wilde scheiden. En veertien dagen later: een oogst van vier sonnetten onder de rubriek *Poëzie*, waarin mevrouw Marez vermomd als het wereldleed en de erfzonde werd uitgeluid. En drie weken later een brief uit Max' vacantieoord: *Ik ben bijna gelukkig. Waarom komt een geluk toch altijd, als we het niet meer verwachten?* Alice heette die...

Zoo was Max, dacht Dumay bewogen. Ik reserveer het volgende week-end.

2

Zachtjes voor zich heen fluitend liep Max Donner over den boulevard en verlustigde zich in de nieuwe lichtreclames. Hij kwam zelden meer in zijn oude studiestad en voelde zich bijna feestelijk gestemd, omdat hij overal nieuwtjes had ontdekt: een nieuw café, waar vroeger een fruitwinkeltje was, een fonkelnieuw bioscooppaleis op de plaats van een schunnig huizenblok. Boven zijn hoofd schoten nieuwe vurige sterren om een flesch Champagne, die telkens leeggeschonken werd in een gereedstaand glas, om dan door gloeiende letters met een hartstochtelijke recommandatie te worden vervangen. Zulke lichtreclames waren er een paar jaar geleden toch niet, dacht hij vergenoegd. Als er een aardige vrouw passeerde, keek hij om en schaamde zich een beetje, omdat hij Lydia thuis had gelaten; zij was immers ruim van opvattingen en kon de zon best in het water zien schijnen; het was absoluut niet noodig, haar thuis te laten, maar hij had haar toch thuis gelaten. Waarom?... maar telkens, als hij omkeek, schaamde hij zich een beetje. Het voorloopige succes van zijn verzen troostte hem dan. Hij had dien middag een uitgever gevonden, die zijn verzamelde gedichten wilde publiceeren, op gemeenschappelijk risico weliswaar; maar dat was minder. Als hij nu niet bundelde, zou het er nooit van komen, dus het geld moest maar ergens vandaan gehaald worden. Lydia deed het huishouden bijna voor niets.

Vol teederheid dacht hij aan zijn vrouw; de baby was nu naar bed, zij zat alleen in de provinciale stilte. Hij besloot den trein van acht uur te halen, binnendoor naar het station van den locaalspoorweg. Dwars door de arbeidersbuurten: hij herinnerde zich de route ongeveer van vroe-

ger. Zoo aanstonds links af, dan weer links, dan de tweede zijstraat rechts... Met iets van rancune tegenover de schittering van den boulevard en de lichtreclames sloeg hij af.

De sombere straat met de gelijke gevels en de vuile deuren herkende hij; het lawaai van de auto's op den boulevard loste zich langzaam op in een gedrukte atmosfeer onder een vagen stank. Hier en daar schuifelden voeten voorbij; uit een raam riep een man iets naar beneden en wierp een sleutelbos in den hoed van een ander, die stond te wachten. Op het scheeve trottoir lagen papierproppen en bananenschillen; in het onzekere lantaarnlicht onderscheidde Donner de eindelooze reeks balkonnetjes, die zich met de gore straat in de loodrechte verte verloren. Zijn stemming zakte weg. Plotseling verlangde hij naar zijn zoon en hij begon sneller te lopen... Aha, hier weer links af! Gelukkig, dat was minstens een derde van den afstand!

Met een ongeduldige vaart wilde hij de nog smaller zijstraat inslaan; maar in zijn haast botste hij precies op den hoek tegen een grooten kerel, die met groote stappen van den anderen kant kwam. De schok was zoo hevig, dat Donner het eerste oogenblik niet volkomen begreep, wat er met hem gebeurd was. Hij duizelde en moest zich aan het raamkozijn vlak naast hem vastgrijpen; hij hoorde den kerel nijdig 'verrek jij!' zeggen en rook den voorbijslierenden geur van slechte pijptabak.

Gedurende een paar seconden bleef hij met een draaiërig gevoel in zijn hoofd tegen het kozijn leunen. Alles was bliksemsnel in zijn werk gegaan; de kerel scheen geen averij te hebben opgelopen en was al lang en breed verdwenen, toen Donner weer op adem kwam. Hij wilde verder gaan; maar de wereld was veranderd. De straat was een groezelige, gassige massa geworden, waarin de lan-

taarns als lichtstuivende pluimballen rondreven; de omtrekken van alle dingen ontbraken. Eerst wist Donner niet, wat er met hem aan de hand was. De volgende seconde had hij het door: zijn lorgnet was door de botsing van zijn neus gevallen.

Hij stond nog op de plaats van het ongeluk en zag om zich heen op het trottoir. Ook de gleuven tusschen de steenen ontbraken; het trottoir was een egale pap geworden, met onduidelijke vlekken. Met een vloek om zijn ergernis te luchten, knielde hij neer en begon, tastend als een blindeman, naar zijn gevallen lorgnet te zoeken. Ellendige myopie! Hoe stom, om de reservelorgnet te vergeten!... Zijn hand schermde stuntelig over de steenen... Ah, daar, iets donkers!... Hij greep naar het donkere; het voelde week en vies aan, zoodat hij vol afschuw zijn al gekromde vingers snel terugtrok; hij rook een rottigen geur, maar gunde zich niet den tijd het voorwerp nader te onderzoeken. In een cirkel om zich heen manoeuvreerend tastte hij gejaagd verder. Twee grijze schimmen, die voorbijgingen, hoorde hij luid lachen en een spottende opmerking maken over zijn hurken op het trottoir; maar verbitterd zocht hij door; alsof de nevel om hem heen hem tegen alle belachelijkheid beschermde. Eindelijk, op een moment, dat hij het al niet meer verwachtte, raakte één van zijn vingers een glasscherfje. Het was een splinter van zijn lorgnet; het montuur lag er vlak naast. Hij raapte het op en hield het op een paar centimeter afstand van zijn oogen. Er hing nog een onnoozel scherfje in één der randen, dat ten overvloede dadelijk er uit viel. Toen hij eenmaal de plaats van het montuur ontdekt had, vond hij ook gemakkelijk het glaspuin, dat in het lantaarnlicht wazig schitterde.

Met zijn neus op zijn polshorloge zag Donner, dat hij

door dit ongelukje ruim vijf minuten verloren had; hij zou zich geweldig hebben te haasten, als hij den trein van achten nog wilde halen! Hij begon op een drafje te loopen. Zijn oogen hadden zich intusschen aan de nieuwe verhoudingen wat gewend; de vage sterrenhoopen en spiraalnevels, die langs hem trokken, kregen weer eenige beteekenis; de vormeloosheid van de in kransen uitvloeiende lichtvlekken en de uit het zwart opduikende schaduwen werd hem in een minimum van tijd gemeenzaam. Zelfs begon hij zich langzamerhand rekenschap te geven van de poëzie, waarin hij nu wandelde: een wonderlijke sprookjeswereld zonder vaste lichamen, die hem afscheidde van de menschen, die hij passeerde; zij zagen hem scherp en meenden natuurlijkerwijs, dat hij hen ook scherp zag... Als een blijde schok trilde het plotseling door hem heen, dat daar misschien een goed beeld voor een vers in zat. Misschien?... zeker! De sprookjeswereld tegenover de echte wereld, de gemeenschap van de vormelooze lichamen tegenover de gemeenschap der vaste lichamen! En dat in de terzinen uitwerken als: de tegenstelling tusschen den maatschappijmensch en den dichter! Het idee is goed, het idee is goed... Het kan ook nog juist in den bundel worden opgenomen. Als inleidend sonnet bijvoorbeeld? Karakteristiek voor den heelen bundel?... In Donners hoofd meldden zich woorden; er schemerde een zin met *lichamen vormeloos* geleidelijk aan door. De klank was vol en suggestief... *vormeloos* beter dan *vormloos*, in dit verband... die *e* tusschen *vorm* en *loos* zou juist het trage, balanceerende geven, dat hij in deze strophe noodig had...

Een vrouw liep hem rakelings voorbij; hij verbeeldde zich, dat zij knap was, maar kon het niet met eenige zekerheid vaststellen. Hij keek om, zij keek ook om, dat kon hij

nog onderscheiden. Vervloekte myopie! Hòe keek zij om? Lachend, of alleen maar nieuwsgierig, of...

Eensklaps bleef hij staan. De straat, waarin hij nu liep, had al lang moeten eindigen! Hij zag rond: lantaarnpluimen en nog eens lantaarnpluimen, verderop de groezelige nevelzee. Ik moet me vergist hebben, dacht hij; mijn gedachten waren op reis, ik moet de volgende zijstraat rechts inslaan!

Niet geheel gerust op zijn herinnering versnelde hij den pas nog; en inderdaad, de zijstraat rechts kwam. Donner begon te draven; nog éénmaal linksom en dan volgde het stationsplein. Hij verbeeldde zich, dat de straat smaller moest zijn, dan zij nu in werkelijkheid was; maar het was jaren geleden, dat hij deze buurt bezocht had, en, als om zijn laatste beetje ongerustheid weg te nemen, kwam ook de zijstraat links. Het horloge gaf hem nog zeven minuten...

Twee minuten later, en Donner bevond zich op een klein, kokerachtig pleintje. De straat liep daarop dood; er was geen station te zien; geen mensch was er te bekennen. Weer stond Donner stil, ditmaal geheel verbijsterd; hij had het gevoel alsof een groote algebrasom tegen het einde niet uit was gekomen, tegen alle verwachting in; pruttelend moest hij het zichzelf bekennen, dat hij verdwaald was en er niet het flauwste idee van had, waar hij zich ergens bevond. Wanneer was hij verkeerd gegaan? bij de eerste, bij de tweede, bij de derde zijstraat?... Hij herinnerde zich eensklaps niets meer van den weg, dien hij had afgelegd; op een kokerachtig pleintje stond hij, temidden van de eeuwige lantaarnpluimen, ergens verloren, uit een doolhof in een raadselachtig centrum verzeild, dat was alles! Hoewel hij zijn oogen speurend dichtkneep, om een naambordje te

lezen, dat als een onbereikbaar schaduwteken hoog tegen een muur kleefde, kon hij geen letter ontcijferen. In den koker was het stil. Aan den anderen kant was een zwart gat, met lichtveeren; dat moest wel een straat zijn...

Ergens in de nevelzee bewoog een gedaante, een mensch, te oordeelen naar zijn gedragingen. Donner haastte zich in de richting van het bewegen; maar een deur sloeg dicht en het was weer groezelig en stil. Hij dacht na: zou hij ergens aanbellen en den weg vragen? Welneen, onzin! Laat zien; hij was mogelijk te veel rechts gekomen; alles was heel eenvoudig, wanneer hij maar het zwarte gat tegenover hem inging en dan steeds links aanhield. De trein was natuurlijk niet meer te halen; enfin... Hij wendde zich manmoedig naar het zwarte gat en begon systematisch links aan te houden, straat in, straat uit, de ééne grauwe pijp voor, de andere na. Hij liep met de driestheid van een bezetene, als was hij volkomen zeker van zijn zaak. Eindelijk herkende hij het profiel van een straat aan een lichte bocht. Die bocht! was het een obsessie, of...? Aan het einde lag weer het kleine, kokerachtige pleintje met de grauwe muurvlakken en aan den overkant een zwart gat.

Vermoeid en geïrriteerd om het falen van zijn berekening keek Donner naar het hatelijke leege pleintje. Een gevoel van onveiligheid en verlatenheid kroop onweerstaanbaar in hem op; aan zijn gedicht dacht hij niet meer. Voor hem lag het kokerachtige pleintje, waaruit de nevels dreigend naar hem toe schenen te groeien... De baby! schoot het door zijn hoofd. Mijn zoon, mijn zoon! En Lydia, onder het lamplicht! Nooit wil ik doodgaan, nooit! Nu nog niet, tenminste. Ik ben niet klaar, Vader in de Hemelen, spaar mij nog lang, laat mij leven, ik kan nog niet doodgaan, werkelijk niet! Ik heb veel kwaad gedaan, waarvan ik be-

rouw heb, maar laat mij leven, voor Lydia en de baby...

Voetstappen, verlossende, lichte voetstappen! Een mensch! Daar, links, een bewegende schim!

Hij riep, blindelings in de nevelzee om hem. Het klonk als een schreeuw om veiligheid.

‘Hallo! Hé daar!’

De schim werd scherper, stond nu vlak voor hem. Het was een vrouw. Donner hijgde nog, maar een groote, weldadige verlichting kwam over hem: een mensch, een mensch dichtbij! Toen: een snelle ontzuivering, het gevoel van zich jammerlijk te hebben gedragen, als een kind te hebben geschreeuwd, doodsbenauwd te zijn geweest om niets. Onhandig wilde hij een excuus stamelen, de vage vrouw voor hem iets verklaren, een geflatteerden uitleg geven; maar zij had hem al onder den arm gepakt en trok hem zacht dringend voort.

‘Kom je mee, ventje? Ik woon hier om den hoek... een vrije kamer.’

Geen onveiligheid meer; warmte, licht, gezelschap. Lydia? Ach wat, zij is niet kleinzielig, maar zij zal het ook niet te weten komen. De trein kan ik toch niet meer halen... een avontuur...

Een oogenblik later zat Donner op een versleten divankleed; juist binnen zijn kleinen gezichtskring hing een portret van Willem III, in groot tenue; daaronder waren foto's van filmsterren in badpak geprikt; op den schoorsteenmantel glinsterde iets van valsch kristal. Alles was zoo vaag en onomlijnd, dat hij weer aan den regel van zijn nog ongebooren gedicht moest denken. *Vormloos... vormeloos...* Ook de vrouw, die op een paar meter afstand van hem bewoog, was aangenaam vaag, daardoor alleen al ver van Lydia, van de baby. Een naald kraste. De vrouw zat

op zijn schoot en kietelde hem, zoodat hij wel moest lachen. Een donkere negerstem begon te zingen.

3

‘De platencollectie van oom Herman mag er werkelijk zijn! Wat zegt u ervan, juffrouw Warren? Houdt u ook zooveel van de Revellers?’

Verward ontwaakte Marie uit een lichte muzieknarcose. De gramfoonplaat was uitgedraaid; naast zich zag zij het informeerende gezicht van neef Lisse, die een vraag had gesteld over de Revellers. Zij zaten onder de palmen van oom Lisse's groote serre, die iets van een oranjerie weghad, onzichtbaar voor de overige gasten. Men zwatelde druk en scheen aanstalten te gaan maken voor het dansen. Lisse hield van zulk soort avondpartijen: eerst wat babbelen, daarna een voordracht of iets dergelijks, vervolgens overgangsgramfoonmuziek, tot slot bridge voor de ouderen en dans voor de jeugd. Ditmaal was er een sproke voorgedragen door een dame, die ernstig opgevat wenschte te worden en bij ieder onderdrukt geluid ergens onder de hoorders een zweem van beginnende verontwaardiging had getoond. Marie had haar best gedaan, de sproke aandachtig te volgen, niet uit belangstelling, maar uit medelijden met de declamatrice; bij elke kuch voelde zij zich een beetje verantwoordelijk voor de storing. Tegen het einde begon George Lisse achter zijn militaire handschoen ondeugende opmerkingen te maken; en hoewel zij hem dankbaar was geweest voor zijn gezond verstand, had zij het toch ongepast van hem gevonden: die arme declamatrice! En al dat mooie proza, dat zoo gemakkelijk bedorven kon worden door het hoesten van een bouwkundig ingenieur of het goedbedoelde verzitten-gaan van mevrouw

Lisse! Zij had George na het applaus meegenomen naar de stoelen onder de palmen en hem de les gelezen. Hij was ongevoelig:

‘Ik vind, dat oom Herman beter een stuk of wat girls voor zijn soirées kan engageeren! Zou er nu werkelijk iemand zijn, die zich met dat verhaal geamuseerd heeft? Zegt u me dat eens eerlijk!’

Eerlijk? Wie spreekt er nu van ‘eerlijk’ bij een litteraire voordracht op een soirée, lieve luitenant Lisse! Je bent heusch te goed voor deze wereld.

‘Geamuseerd heeft waarschijnlijk niemand zich,’ had zij geantwoord; ‘maar iedereen heeft zijn plicht gedaan door attent te luisteren en zich daardoor veel verdienstelijker gevoeld dan anders... bij het staren naar een paar girls bijvoorbeeld. Dat wilt u allemaal maar nietswaardig vinden en afschaffen! Foei!’

George had haar twijfelend, maar ook met bewondering aangekeken; een vrouw in een mooie avondjurk, zelfs met een diep uitgesneden rug, die dingen zei, waarvan hij niet precies wist, wat er mee bedoeld werd, kwam hij niet vaak tegen. Hij was dadelijk verliefd geworden op de privé-secretaresse van zijn oom en had zich voorgenomen, haar den heelen avond het hof te maken. Toen de Revellers uit de gramophoon begonnen te zingen, was hij wat dichterbij haar toe geschoven; het voordeel van zijn uniform, gecombineerd met bedwelmende muziek, was gewoonlijk niet onaanzienlijk, dat wist hij wel. Oom Herman had hem veel van die juffrouw Warren verteld; zij moest kolossaal veel lezen en uitstekend op de hoogte zijn van alles, wat er in het binnen- en buitenland alzoo verscheen; en toch elegant en gedistingeerd... Na ja, schon gut, dat van dat lezen; wir wollen mal versuchen! George schoof nog een

paar centimeter meer naar rechts; zijn arm raakte even de arm van oom's privé-secretaresse.

Stil liet Marie zijn bewondering met de muziek over zich komen; het was prettig, bewonderd en bemusiceerd te worden. George Lisse ziet in mij iets geheimzinnigs, dacht zij, omdat hij meende, dat een vrouw, die er goed uitziet, geen diepzinnige antwoorden zou kunnen geven. Wacht eens! Heb ik niet ergens een zin gelezen, die ongeveer zóó klonk: *Wij slaan de romantiek veel te hoog aan, omdat wij aan geen enkel werkelijk gevaar meer zijn blootgesteld.* Waar kan ik die zin toch gelezen of gehoord hebben? *Wij... slaan... de romantiek...* Dus: als George nu als een modderig beest in de loopgraven lag, zou hij wel aan iets anders denken dan aan die grappige voorzichtige bewegingen van zijn arm. Dit past beter bij vreedzame manoeuvres, het is gevaar met los kruit, wij hebben het zelf in onze macht.

Wat had hij gezegd, over de Revellers? Zij antwoordde, op goed geluk, met een paar willekeurige woorden:

‘Ja, ja natuurlijk... de Revellers...’

De gramfoon zette een tango in.

‘Mag ik met u dansen, juffrouw Warren?’

George voelde zijn macht groeien; hij was een uitstekend tango-danser.

Zij dansten achter de palmen. Bij de eerste passen had George zijn partnerin al getaxeerd: in orde! daar mankeert niets aan! Dat lezen, bah, dat is nonsens, aanstellerij... goed voor oom Herman, om daar in te vliegen. Zijn trots zwol, omdat hij àchter de dingen keek, niet op den uiterlijken schijn afging. Heeregod, die vrouw kon dansen! Die was heel wat anders dan het intellectueele mirakel, waarvoor oom Herman haar versleet!

Bij den tweeden dans ondernam hij het, haar in de oogen te kijken. Mooie, donkere oogen, om gek op te worden! en zij glimlachte terug, duidelijk! Verdomd, daar moest hij meer van hebben!

Er kwam een heer, die voor Marie boog en haar meevoerde, terwijl George afgunstig achterbleef. De heer bracht haar gelukkig terug; en de volgende dans was één der beste tango's van het seizoen. Zij dansten, achter de palmen, in het halfduister van de serre; twee saxophonen beklaagden elkaar smeltend over het accordeon; weer voelde George zich machtiger, onoverwinnelijker, met de vrouw in zijn armen, die danste, alsof zij altijd samen gedanst hadden. Hij waagde een nieuwen zet, overmoedig in de halve duisternis:

‘Weet je, dat je goddelijk danst?... jij...?’

Marie antwoordde niet; zij wilde niet antwoorden, maar dansen met dit lieve, tamme sabeldier, dat zijn oorlog zoo noodig had... zonder den dood natuurlijk... met het gevaar als sport. Maar niet praten, sabeldier, niet praten, geen domme dingen zeggen, geen krassen maken in het halfduister. De tijd, dat domme dingen mij prettig stemden, is werkelijk voorbij... alleen Victor mag dat, hij *moet* het zelfs, van hem wil ik domme dingen. Waarom was hij niet thuis?

‘...jij... jij... Hoe heet je?’

‘Je mag me Margot noemen...’

‘Margot!’

‘Ja, Margot... als je verder niet praat.’

De Saxophonen zwegen.

Oom Lisse kwam de serre binnen, een glas rijnwijn in de hand, neuriënd. Marie zag, dat hij tegen George knipoogde.

‘Kinderen, waarom zoeken jullie de eenzaamheid zoo op, vanavond? Geeft juffrouw Warren je een beetje les in

de litteratuur, George? Daar zou u een christelijke daad mee doen, juffrouw Warren; die jongen weet van toeten noch blazen, op dat gebied!’

George lachte, maar niet van ganscher harte. ‘Als je verder niet praat...’ wat had dat te beteekenen? Was dat niet een terugnemen van alles, wat hem al was toegestaan? Niet praten, zonderling bedenksel.

Gekweld door het raadsel, en daardoor verliefder dan ooit, ging George voor Margot een sandwich halen, in afwachting van den volgenden tango.

Vierde hoofdstuk

1

Zonder ophouden bleef de zachte lenteregen vallen.

‘Nu is hij een engeltje in den grooten hemel, en voor altijd bij zijn Hemelschen Vader! Dat, diep bedroefde ouders, moet u een heerlijke troost zijn bij zulk een zware beproeving!’

Een verwelkte vrouw begon plotseling schel te huilen, met lange, regelmatige uithalen, alsof zij nooit meer zou kunnen ophouden. Zij had een vreemd, olijfkleurig gezicht. Een man, die jonger scheen dan zij, ondersteunde haar, norsch voor zich uit starend.

Dat zijn zeker de ouders, peinsde Dumay; natuurlijk, zoo huilt alleen maar een moeder. Maar waar in vredesnaam hebben ze dien verkalkten dominee opgeduikeld? Er zijn er toch zelfs in die branche wel jongere en beter getrainde!

Hij stond naast den Populaire, gedrongen tusschen een troepje leerlingen; iets verder zag hij den rector, met zijn ouderwetschen hoogen hoed in de hand; overigens waren er geen collega's. Jean Wood was nog te kort op school om verplichtingen bij overlijden noodzakelijk te maken en bovendien regende het den ganschen dag aan één stuk door. Het was Dumay niet volkomen helder, waarom hij zelf gegaan was. Hij had juist op een kaartje zijn naam geschreven en dat kaartje in een bus gedaan, die een verveelde kraai hem voor had gehouden, bij de poort van de begraafplaats; de vrouw, die daar nu stond te snikken, met lange, regelmatige uithalen, kon dus hedenavond lezen, dat hij, Dr. Dumay, haar de eer had bewezen haar

zoon te helpen begraven. Hij luisterde verstrooid naar het golvende spreken van den dominee, dat niet scheen te willen eindigen. Er waren veel parapluies opgestoken, waaraan druppels hingen, die steeds zwaarder werden en dan op den grond vielen. Dumay volgde één bepaalden druppel aan de parapluie van den Populaire, die afviel, weer uitbotte, opzwol, weer afviel, uitbotte...

Toen zweeg, nog onverwacht, de dominee. De stilte gaf Dumay een schok; hij keek eensklaps gespannen naar het graf.

De norsche man trad naar voren. Zijn mond had de brutaliteit van een politieagent.

Er was weer een stilte. Alleen de vrouw huilde, iets zachter nu. De man stond aan den rand van het graf, alsof hij iets ongehoord openhartigs, ongezoutens wilde zeggen; maar het bleef stil.

De vrouw huilde... Plotseling deed de man zijn mond wijd open. Er kwamen een paar schorre klanken, gevolgd door een halven fluittoon, die barstte. Met een onbeheerscht gebaar greep de man een grooten, witten zakdoek en begon stuipachtig te snikken, met grove, krijschende geluiden. Vergeefs trachtte hij zich te herstellen in zijn ouden, brutalen vorm en de woorden van dank te zeggen, die hij aan de omstanders verschuldigd was; alles ging verloren in het schokken van zijn lichaam. Dumay zag, hoe de dominee hem eindelijk wegleidde als een schooljongen.

Hij zelf vocht met zijn ontroering; onweerstandbaar voelde hij zich medeplichtig aan de droefheid om dien schuwen Jean Wood, van wien men nu voorgoed afscheid nam. Hoe lang is het geleden, Jean, dat ik je een uitbrander gaf? Gelukkig, ik was mild, ik had er misschien wel een voorgevoel van, dat die longontsteking ontijdig een

eind aan je leven zou maken. Ik ben blij, dat ik je laatste levensdagen niet onnoodig heb verzwaaard, dat ik je misschien zelfs geholpen heb.

‘Ja, een mensch kan er gauw uit wezen!’ zei de Populaire; zijn bolle koeienoogen waren vochtig. Zij liepen al weer temidden van toeterende auto's en ratelende vrachtwagens.

‘Inderdaad!’ antwoordde Dumay afwezig. De modder, die een voorbijsnellende taxi opwierp, spatte tegen zijn overjas.

Zij gingen een kop bittere koffie drinken in een buurtcafé, waar een werkster den vloer dweilde, al zingend.

‘Eigenlijk heb ik het land aan begrafenissen,’ zei de Populaire, terwijl hij den room over zijn lepeltje in de koffie goot.

‘Ik ook,’ beaamde Dumay en dronk zijn kop in twee teugen leeg. Hij zag Jean Wood voor zich, maar al in een nuchtere verte en wist, dat hij zeer zelden meer aan hem zou denken, nu hij dood was. Hij wist, dat hij op het kerkhof nauwelijks om Jean Wood gerouwd had; als hij gerouwd had, dan was het om het krijschende snikken van dien vader, of jammerlijker nog...

‘Ik heb nog maar bar weinig zin, om op te stappen,’ zei hij tegen den Populaire. Iets drong hem, nu even genadeloos eerlijk te zijn, tegenover wien ook.

De Populaire keek hem vragend aan.

‘Ik bedoel: uit het leven,’ verduidelijkte Dumay.

2

De stationschef sleurde zijn hollandschen herder naar binnen, die een verwoeden aanval gewaagd had op Donner's schotschen terriër.

‘Dat verdomde beest wordt lastig, den laatsten tijd,’ zei hij verontschuldigend. ‘Als het zoo doorgaat, zal ik hem nog moeten muilkorven of aan de ketting leggen! Maar zegt u nou zelf, mijnheer Donner, wat heb je dan nog aan je hond!’

Het kon Donner op dat moment volstrekt niet schelen, wat de stationschef aan zijn hond zou hebben, als hij gemuilkorfd rondliep. Die herder kon doodvallen! Altijd en eeuwig als hij aan het station iemand af moest halen, moest hij op zijn hoede zijn en een gevecht riskeeren; als dat niet veranderde, zou hij er werk van maken, want hij had geen lust Ami thuis te laten voor dien bastaard! Hij streelde vol medelijden zijn terriër, die zacht najankte.

‘Ik zou u toch den raad willen geven, uw hond wat beter in het oog te houden,’ antwoordde hij nog wat zuur. Ami was niet beschadigd, dat viel tenminste mee.

‘Daar kunt u van oopaan, mijnheer Donner. Ik zal er wel iets op vinden. Maar zegt u nou zelf: een hond aan een ketting is per slot van rekening toch geen hond?’ De stationschef trachtte voorzichtig zijn standpunt te handhaven; al had hij over zulke zaken liever geen kwestie met den griffier, hij bedankte er toch hartelijk voor Hector aan den ketting te leggen voor die opgepoetste rasteef! Zoolang er geen feiten waren, kon niemand, ook de griffier niet, hem te na komen! Aan den anderen kant: de rechterlijke macht was de rechterlijke macht, dus...

‘Krijgt u familie over?’ vroeg hij vriendelijk afleidend. Het was meteen een vraag voor zijn vrouw, die graag alles wist, wat er aan het station omging.

‘Familie niet bepaald,’ zei Donner kort, ‘een oude kennis.’ Hij voelde zich na het hondengevecht nog niet gestemd tot het geven van nadere inlichtingen en liet den

chef staan. De stationsklok wees tien minuten voor drie aan; over vijf minuten zou de trein van Vic binnen zijn. Hij werd opeens wat zenuwachtig. De lorgnet kneep pijnlijk in zijn neus; bij het inzetten van de nieuwe glazen had de opticien de spanning van de veren blijkbaar te veel vergroot, de stommeling. Zoo aanstonds zou hij dus Vic Dumay weer terugzien, na ruim vier jaar! Zou hij veel veranderd zijn? Zonderling eigenlijk, dat Vic zoo'n volmaakt obscure burger geworden was; noch in de litteratuur noch in zijn vak had hij ooit meer iets gepresteerd. En dat, terwijl hij toch beslist talent had, een uitstekenden stijl schreef, cum laude was gepromoveerd! Hij had vroeger zelfs een goeden kijk op verzen, hoewel hij, als niet-dichter, er natuurlijk in details wel eens geducht naast was en vaak bepaalde verzen opzettelijk belachelijk maakte. Maar in ieder geval: een jongen met meer dan gewoon talent; misschien was er nog iets aan te doen, misschien moest hij alleen maar eens opgepord worden uit zijn indolentie. Mogelijk kon hij, Max, in dezen nog een goede daad verrichten.

Donner zag opeens de slanke antiek-letter voor zich, waarvan de uitgever hem dien morgen een proef had gestuurd; een prachtige letter voor verzen, dacht hij met eenig gevoel van eigenwaarde; welke papiersoort zal ik kiezen?... Er begon een bel te tingelen; in de verte werd de rookpluim van den trein zichtbaar. Weer overrompelde Donner een lichte zenuwachtigheid; hij vond het een oogenblik bepaald dwaas, dat hij op het idee gekomen was, Dumay te inviteeren; het was niet noodig geweest, het was een bevlieging, waaraan hij geen gehoor had behoeven te geven... De trein stopte met veel gepiep en geknars van het oude materiaal. Ami blafte nijdig. Speurend naar de

portieren, die door den conducteur werden opengemaakt, zocht Donner, met een zijdelingsche hoop, dat zijn gast om één of andere reden niet meegekomen zou zijn. Terwijl hij nog zocht, stond er al iemand naast hem, die hem even met stil plezier gadesloeg en hem daarna op den schouder tikte.

‘Hallo, mr. D., how do you do?’

Verrast draaide Donner op het hooren van zijn studentennaam zich naar den man naast hem om. Hij had een paar seconden noodig, om er met zichzelf over in het reine te komen, dat het natuurlijk Victor Dumay was, die daar geen meter van hem af stond.

‘Wel allemachtig, Vic, ben jij het? Ik was nog bezig je te zoeken, ik... ik zou je waarachtig niet herkend hebben! Ben je zoo veranderd, of... wat is er met je gebeurd?’

Nog twijfelend monsterde Donner het vreemde gezicht.

‘Er is iets met je gebeurd... Wacht even: je had vier jaar geleden een soort snor, is het iet?’

Dumay lachte. De aankomende britsche diplomaat bij den Volkenbond had zijn gedaanteverwisseling alwéér vergeten.

‘Inderdaad,’ zei hij, nog geamuseerd door Donner's verbaasde oogen achter de welbekende lorgnet; ‘ik had een snor... en jij had géén hond!’ Hij wees op Ami, die opnieuw aan het blaffen was geslagen, nu de trein weer vertrok, en woest aan zijn ketting rukte.

Donner trok zijn eigendom mee; hij hoorde den herder binnen aanslaan.

‘Ami is meer een liefhebberij van Lydia, van mijn vrouw... Maar werkelijk, Vic, je bent erg veranderd.’

‘Oud geworden?’

‘Integendeel. Eerder jonger, zou ik zeggen!’

‘Kom Max! Jij bent complimenteus geworden!’

‘Ik meen het!’

Zij liepen door de stationsstraat van Donner's ambtelijke residentie, tusschen lage, provinciale huisjes; om hen heen opgewekt Zaterdagmiddag-verkeer van nietsdoende menschen. De eerste vervreemding was al van hen afgevallen en aan de gewisselde onzin-woorden hadden zij elkaar plotseling weer teruggevonden, in het besef, dat zij voorloopig nog nergens dieper op in behoeften te gaan, deze wapenstilstand van aanvankelijke hartelijkheid gerust eenigen tijd konden handhaven.

Al wandelend waagden zij de eerste verkenningsspogingen, na zooveel jaren van gescheiden leven: waarom schreef je nooit eens? hoe kwam het, dat wij elkaar, ondanks de beloften bij de reünie afgelegd, nooit bezocht hebben? hoorde je nog wel eens van die en van die? Voor zoover dat mogelijk was zonder den wapenstilstand te verbreken, beantwoordden zij elkaars vragen, in afwachting van een vraag, die uit een ander gebied los zou springen. Intusschen inspecteerde Dumay Max' verschijning. Als hij zelf dan al veranderd mocht zijn, Max was hoegenaamd niet veranderd; misschien iets welvarender, gevulder in het gezicht, maar overigens dezelfde Max, die de ééne helft van de twee D's had uitgemaakt; hetzelfde scherpe profiel met den dunnen neus, achter de lorgnet, dezelfde oogen met iets van een halsstarrige melancholie; dezelfde correct gekleede, elegante heer van vroeger, die door bijna onmerkbare bijzonderheden in zijn uiterlijk verried, dat hij hooger aspiraties had dan heerigheid alleen: een persoonlijke batikdas, een slappe hoed met neergeslagen rand, de wandelstok met knoestigen knop, die Dumay nog wist te herkennen. Max had zich uitstekend gehouden, in zijn

provincienest, hij had niet in het minst geleden onder zijn betrekkelijke opsluiting.

‘En je voelt je hier niet eenzaam, zoo op anderhalf uur afstand van de metropolis?’ vroeg hij belangstellend. Zij passeerden een rustiek ophaalbrugje, aangehaapt door een troepje lummelende jongens.

Donner zwaaide luchtig met zijn stok.

‘Absoluut niet! Wij gaan nogal veel naar de stad; ik ben lid gebleven van de Litteraire Sociëteit, en daar spreek ik geregeld de menschen. Dat is een vast punt, waaraan ik me gebonden heb, sedert ik hier woon: contact blijven houden met de cultuur, om niet te verstarren.’

De menschen: daar behoorde ik dan blijkbaar niet bij, dacht Dumay.

‘Maar bovendien, wij hebben hier toevallig een paar kennissen, die zich ook niet thuis voelen in het burgerlijke kleine-stadgedoe. Je zult ze waarschijnlijk vanavond ontmoeten, ze zullen je ongetwijfeld interesseeren. Werkelijk menschen van intellectueele standing, waar uitstekend mee te praten valt.’

‘Hallo, Max!’ riep iemand, die uit de deur van een net heerenhuis naar buiten kwam; het was een rolrond mannetje met roode wangen, waterige oogjes en een komiek kuifje. ‘Lydia en jij komen toch vanavond bridgen?’ Het mannetje hield Donner aan en ontdekte daarbij zijn gezelschap. ‘O, pardon...’

Donner scheen verlegen.

‘Mag ik de heeren even aan elkaar voorstellen,’ zei hij onhandig. ‘Notaris Westerborg, Dr. Dumay, een studievriend. Wij komen vanavond niet, Dolf; je ziet, ik heb een gast, dus...’

‘Bridget mijnheer niet?’ vroeg de notaris; hij richtte

zich tot Dumay. ‘U begrijpt, u is anders hartelijk welkom. Wij hebben op Zaterdag ons vaste bridge-avondje, moet u weten.’

‘Tot mijn spijt heb ik het nog niet zoo ver gebracht, dat ik de speelkaarten uit elkaar kan houden,’ loog Dumay. Zijn instinct zei hem, dat hij Max dezen dienst moest bewijzen.

De notaris verdween weer door zijn deur. Zij liepen een paar honderd meter onder een pijnlijk stilzwijgen.

Eindelijk zei Donner, quasi-nonchalant:

‘Waar je al niet toe komt, als je in de provincie woont: vaste bridge-avondjes met den notaris, en zoo... Je begrijpt, *erg* dol ben ik er niet op, want de conversatie van den heer Westerborg is niet bepaald eerste klas; maar Lydia is er nogal op gesteld, omdat... vooral nu zij vanwege de baby zelden naar de stad kan... het is tenminste wat afleiding.’

‘Maar je bridgete zelf toch ook altijd graag?’

‘Ja natuurlijk, natuurlijk, ik doe het niet met tegenzin, verre van dat. Als afwisseling is het zeer genietbaar... *non semper tendit*... alleen, het gezelschap van Westerborg is nu niet jè. De kennissen, die je vanavond zult ontmoeten, zullen je wel beter bevallen. Wacht, hier zijn we er. Ja, dit hekje door!’

Een oogenblik later werd Dumay in Max' comfortabele huiskamer voorgesteld aan een lief vrouwtje met donker haar en blauwe oogen. Daarna wijdde hij gepaste aandacht aan een mollig jongetje, dat Max op zijn arm liet dansen en geluiden liet uitstooten. Er werd thee gezet, er kwam gezelligheid. Na een half uur noemde Dumay mevrouw Donner: Lydia en mevrouw Donner Dumay: Vic.

‘Houd je van bridgen, Lydia?’

‘Ik houd er niet zoo erg van, en eigenlijk kan ik het ook niet heel goed; maar Max is er dol op, en daarom...’

Max kreeg een kleur. Dumay trachtte zich het komieke kuifje van Westerborg voor den geest te roepen.

Onder het eten waren zij eindelijk slaags geraakt, zooals vroeger placht te geschieden, toen zij nog de twee D's waren. Max had een gerenommeerden bourgogne te voorschijn gehaald en er een herinnering aan vastgekoppeld; het was de eerste herinnering, die zij riskeerden.

‘Weet je nog, hoe wij in *Royal* dien Chambertin ontdekten? En bijna de heele voorraad opgezopen hebben?’

Dumay wist het nog. Het was kort voor het drama met mevrouw Marez; hij had de laatste flesschen met een ander moeten opdrinken. Van den Chambertin kwamen zij op de manège, van de manège op het failliet van den ouden heer Donner, van het failliet op Max' griffierschap, van zijn griffierschap op zijn dichterschap. Dumay had getracht het onderwerp te vermijden; maar hij zag het op zich af komen, als een onvermijdelijke vertrouwelijkheid na de glazen bourgogne. Hij betrok Lydia in het gesprek door over een bontmantel te beginnen; te laat, want toen Max, die niet naar hem geluisterd had, een paar regels van een sonnet van Ronsard citeerde, brak zij haar betoog over een jasje van veulen met eerbiedige schuwheid af; haar gezicht zei: nu ben ik een verre, onbeduidende achtergrond. Dumay moest vechten, als van ouds, over het sonnet van Ronsard, over de jonge fransche dichters, over een ballade, die hij niet gelezen had. Hij pareerde, als van ouds; maar het was hem te moede, als hielden zij hier een enorm spiegelgevecht, opgezet om niet aanwezige toeschouwers te vermaken. Tot zijn verbazing zag hij plotseling, dat Max zich opwond, op een vluchtige hatelijkheid ernstig warm liep, terwijl hij zelf geen gram ernst ingezet had; om het dessert, waaraan Lydia veel zorg besteed had,

niet te bederven, haastte hij zich alles toe te geven, wat hij zoeven ontkend had, door gewijzigde woorden te gebruiken. Max was gekalmeerd en pruttelde nog wat na; havanna's deden de rest. Zij bliezen langzaam den edelen rook uit, met zeer uiteenloopende gedachten. Een tijdlang zwegen zij. Het dienstmeisje bracht de koffie; Lydia verontschuldigde zich, om de baby naar bed te brengen; de twee D's waren alleen met de zware plattelandsstille.

‘Hoe komt het eigenlijk, dat jij nooit meer iets gepubliceerd hebt?’ vroeg Max eensklaps.

Dumay had op die vraag gewacht zonder zich op het antwoord voor te bereiden. Een antwoord? dat antwoord zou met een biecht gelijkstaan, als het eerlijk zou zijn!

‘Och,’ zei hij, zijn aandacht op zijn sigaar concentreerend, ‘om je de waarheid te zeggen, ik ben er te lui, en te weinig avontuurlijk voor. Ik vind het heel aardig, om eens iets te bedenken, maar het opschrijven, dat vereischt initiatief.’

Max lachte.

‘Eigenlijk heb je gelijk; het schrijven is meestal een ellendig werk. Het is vaak een opoffering, om aan je bureau te gaan zitten. Maar er is iets, dat alles goedmaakt, en dat ken jij, als niet-dichter, natuurlijk niet. Dat is het gevoel, dat er een regel in je geboren wordt, dat er iets in je gebeurt, waarover je zelf de macht verloren hebt, en dat je nu moet dwingen tot een vorm... dat weegt tegen alles op, tegen alle ontberingen, tegen alles, alles...’

Max' stem had iets stijfs en afwezigs gekregen, iets van de halsstarrige melancholie van zijn oogen.

‘Dat het zoo is, dat weet tenslotte alleen de dichter, die het zelf beleeft en het geheim kent. Heb jij ooit dat gevoel gehad?... dat je voor een versregel leed, werkelijk leed?’

Dumay schudde het hoofd.

‘Dan begrijp ik ook, dat je aan het dichterschap nooit... toegekomen bent. Je neemt me niet kwalijk, dat ik het zoo uitdruk? Je bent te weinig avontuurlijk, zeg je zelf. Je leeft te uitsluitend met je hersens, denk ik, je leeft te weinig het volle leven en daardoor ontgaat je ook het dichterschap. Het leven is zoo ongelooflijk veelzijdig uitgekristalliseerd; en jij leeft bij abstracties, bij cerebrale formules! Heb ik heelemaal ongelijk?’

Weer schudde Dumay het hoofd. ‘Je zult zeker gelijk hebben,’ zei hij verstrooid. Ik heb de cerebrale formule al weer klaar, dacht hij. Ditmaal is het *déze* formule: *Hier wordt het vaste bridge-avondje van de families Donner en Westerborg op een grandioze manier verraden!* Cerebraal, cerebraal... hoe gemakkelijk gaat hij om met dat woord, alsof het een vlot scheldwoord was!

Het binnenkomen van Lydia bood hem de welkome gelegenheid van thema te veranderen. Hij wist Lydia aan het praten te krijgen, hoewel zij, zoodra er een gecompliceerde term viel, aan Max bleef appelleren: ‘Dat zeg jij toch ook altijd, is het niet, Max?’ Dan knikte Max goedkeurend, dat zij verder mocht redeneeren. Later op den avond kwamen de vrienden, waarover Max gesproken had: een soort landjonker, die lid was van de Vereeniging voor Wijsbegeerte, op één nier leefde en in de buurt een villa bewoonde, waarin een uitgebreide bibliotheek moest zijn, speciaal bijgehouden op vak-philosophisch gebied; een vrouw van over de dertig met zwarte oogen en de vrijgevochten elegance van iemand, die meent zonder principes te leven. Het gesprek stond van hun binnenkomen af op hoog peil. Ami werd verwijderd, omdat hij niet ophield, bij iedere beweging van de elegante vrouw

te grommen. De elegante vrouw, die door Max Souzie genoemd werd, trachtte Dumay onmiddellijk voor haar bestaan te interesseeren, door hem binnen vijf minuten haar haat tegen de schijnmoraal der bourgeoisie te onthullen; zij bleek bij haar ouders te wonen en in één voortdurend conflict met de hypocrisie van de wereld te verkeer. Het ergerde Dumay in hooge mate, dat zij het sigarenrooken als een burgermangewoonte beschouwde, zonder ophouden met haar oogen en beenen werkte en op al zijn tegenwerpingen snel antwoordde: ‘Dat geef ik u natuurlijk direct toe, maar...’ Lydia behandelde zij met een welwillende minachting, en met Louis, den philosophischen landjonker, wisselde zij telkens eenige woorden, waaruit blijken kon, dat zij, tegen de schijnmoraal in, elkaar zeer na stonden. Tegenover Max hielden zij beiden vol, dat de hedendaagsche poëzie niets uitdrukte van alles, wat er in de cultuur giste, terwijl Max den landjonker verweet, dat de filosofen niet in staat waren de geheimen dier poëzie te doorgronden. Omstreeks whisky-tijd waren zij nog geen stap verder gekomen.

‘Is het niet mogelijk, een middenweg te vinden?’ vroeg Dumay, toen Max voor de tweede maal Ronsard wilde aanvoeren tegen Souzie's burgeroorlog in China.

‘Bah, een middenweg!’ zei Souzie verachtelijk. ‘Dat komt heel goed overeen met uw sympathieën voor de bourgeoisie!’

‘Een middenweg behoeft geen compromis te zijn.’

‘Dat geef ik u natuurlijk direct toe, maar ik houd niet van middenwegen. Ik sta òf links òf rechts!’ De gevaarlijke oogen van Souzie verrieden, dat zij links stond.

‘Als ik mij niet vergis,’ zei de landjonker samenvattend, ‘denkt mijnheer Dumay hier aan een figuur als Nietzsche,

denker en dichter tegelijkertijd. Tien jaar geleden dweepte ik ook met Nietzsche. Maar om u de waarheid te zeggen: nù meen ik Nietzsche toch wel als een langzamerhand overwonnen standpunt te mogen beschouwen. Een verdienstelijk dilettant is nog geen denker!’

Omdat Max hiertegen geen bezwaar had en bovendien te vermoeid was om nieuw materiaal aan te brengen, verzandde de discussie. Een half uur later vertrokken de gasten. Lydia ging kijken, of er zeep op Dumay's waschtafel lag. Max dronk zijn bodempje whisky uit en zuchtte.

‘Die Souzie is een echte Messalina,’ zei hij, met een zweem van afgunst in zijn stem. ‘Je hebt zeker wel gemerkt, dat zij en Louis... Maar behalve dat is er nog zoo het één en ander.’

Met een half oor luisterde Dumay naar een gepeperd verhaal over Souzie's gedragingen. Het viel hem niet mee. Hij wist eenige dingen van Messalina, uit Tacitus.

3

Er luidden in een nevelachtige verte kerkklokken.

Dumay ontwaakte uit een boozen droom. Nog half versuft hoorde hij klokken luiden, die hij niet kende, langzame, dringende Zondagsklokken, die hem aan zijn jeugd herinnerden. Hij betastte de spijlen van het witgelakte bed, waarin hij lag, met een gevoel van bevrijding, dat hij tenminste niet was, waar de droom hem gebracht had: in een zeegroen gebouw met een enormen koepel, vol afschuwelijk statige orgelmuziek. Boven den ingang had een opschrift gestaan: *Synagoge*. Hij had een hoogen hoed op gehad en was in het zwart geweest, zelfs met zwarte handschoenen. Op een soort marmeren rotsblok had een vleermuisachtig individu in een zwarte toga heen en weer be-

wogen en aanhoudend het woord tot hem gericht, dreigend, met puntige gebaren. Naast hem had een vrouw gestaan, in het wit, met de gevaarlijke oogen van Souzie. Hij had steeds meer moeten inzien, dat hij iets met die vrouw te maken had, vèèl met haar te maken had, *alles* met haar te maken had. ‘Alles, alles, alles, alles!’ had het individu met de puntige gebaren hem zonder ophouden toegevoegd en het had hem ontzaglijk benauwd, dat hij dit moest inzien, of begrijpen, of aanvaarden. Waarom? Toen hij radeloos had omgekeken, had hij achter zich een stoet menschen gezien, die ernstig luisterden zonder een beweging te maken. In de voorste rij stond zijn vader, die langs hem heen staarde, naar het rotsblok. ‘Alles, alles, alles, alles, alles, alles, alles...’ Het individu scheen samen te spannen met Souzie, of liever: Souzie had de schuld van de bijeenkomst in de synagoge, zij wist wat *alles* te beteekenen had...

Onder het scheren bleef Dumay bezig met zijn droom. Duidelijk genoeg, overwoog hij; dat herhaalde ‘alles, alles’ vertegenwoordigde natuurlijk het klokgelui; het woord *synagoge* had hij den vorigen dag in de les verklaard: *bijeenbrengen, verzamelen, vereeniging*; en Souzie... enfin, Souzie... Hij trachtte de beklemming van zich af te zetten, maar plotseling zag hij weer het gezicht van zijn vader, gestorven, toen hij, zonder een adres opgegeven te hebben, in Parijs was, drie jaar geleden; het nieuws van diens dood was hem op het lijf gevallen, toen hij aan het grensstation een kennis begroette. Dat was voor hem reden genoeg geweest, alle contact met zijn familie verder te vermijden. Hoe zou het zijn geweest, als zijn moeder niet bij zijn geboorte was gestorven, als hij broers of zusters had gehad? Zou hij minder alleen zijn gebleven?...

Na zich in de kin te hebben gesneden en zich haastig te hebben aangekleed, rende Dumay de trap af. Het was over half elf. In de ontbijtkamer vond hij het dienstmeisje, dat op de baby paste. ‘Mijnheer en mevrouw lieten zich excuseeren, zij waren even uit en zouden dadelijk weer terug zijn. Of mijnheer soms een oogenblik op de baby wilde letten, dan kon zij even, in de keuken...’

Dumay ontbeet in de voorjaarszon, met het gezicht op een prachtige tuin en bosch daarachter. Er gonsde een vroege bromvlieg rond. De baby speelde in de box en maakte geluidjes. Is het mogelijk, dacht Dumay, dat hier, in dit rustige paradijsje, de wanhopige minnaar van mevrouw Marez woont? De avonturier, de schitterende stylist... maar het is waar, hij lijdt soms nog om een versregel. Zou het wel zoo erg zijn?

‘Pa... pa... pa... pa,’ betoogde de baby uit zijn box.

Belangstellend boog Dumay zich over hem heen. Het kind kwijlde lustig en staarde hem met intense belangstelling aan. Voorzichtig betastte hij het zachte haar op den kleinen schedel; het was week en jong, nauwelijks haar. De zon scheen er warm doorheen.

‘Pa... pa... pa... pa!’ blaatte de baby verrukt.

Onhandig nam Dumay hem op zijn arm, met een linksch gebaar, alsof hij iets verbodens deed. De baby begon te kraaien en greep zijn wijsvinger stevig vast. Hij scheen van plan, er op te gaan zuigen, want hij annexeerde met fanatieke kracht. Dumay trachtte zijn vinger listig terug te trekken, maar de baby hield taai vol en maakte zich onmiddellijk weer meester van het begeerde ding. Een traag straaltje speeksel droop op Dumay's onberispelijke revers. Hij voelde zich weerloos, en tegelijk, in de heerlijke morgenzon, zonderling bedwelmd. Zijn leven was aangekomen

op een zonnig eiland. Er was geen verleden, alles had anders kunnen zijn, alles had warm kunnen zijn in een eenvoudige, goddelijke zon. Een jammerlijk geluksgevoel doorstroomde hem, terwijl hij zijn verdediging opgaf en zijn vinger ter beschikking stelde van de baby. Het gekraai hield op, het zuigen begon. Dumay stond verwezen in het licht en de stilte, denkend aan het zeegroene gebouw met den enormen koepel, aan de witte vrouw naast hem, waarmee hij iets, alles te maken had...

Er kwam plotseling een luid gelach van buiten. In den tuin, achter de glazen deuren, stonden Max en Lydia.

Beschaamd plantte Dumay het kind weer in de box. Zijn wijsvinger was kletsnat. Dadelijk zette de baby het op een krijschen.

‘Zoo, oude vrijgezel, dat heb je hem mooi geleverd,’ zei Max, terwijl hij zijn zoon van Lydia overnam en hem met weergalooze routine op en neer liet dansen. ‘Daar heb je een lapje, om je vinger af te veegen. Wees maar blij, dat je met vaderlijke zorgen niets te maken hebt. Eén, twee... drie! Joep!’ En hij zwaaide de baby boven zijn hoofd rond. Het krijschen ging met schokjes over in kraaien; Max was zichtbaar trotsch op zijn snelle en afdoende prestatie.

‘Je neemt ons toch niet kwalijk, dat wij even een boodschap waren gaan doen, voor je beneden was? Eigenlijk dachten we, dat je nog wel een grooter gat in den dag zou slapen; we laten op dat punt onze logé's altijd maar aan hun lot over. Je hebt nu in ieder geval eens gelegenheid gehad je in het vak van vader te oefenen. Dacht je niet, Lydia, dat Vic een model-echtgenoot en dito vader zou zijn?’

Lydia glimlachte verlegen.

‘Ik weet het niet... Misschien wel... Hij zou het maar eens moeten probeeren.’

‘Ach wat, als ik het kan, kan hij het zeker! Je weet toch, Ly, wat ik je altijd gezegd heb: Vic was mijn solide genius! En zoo'n in-solide mensch zou geen model-echtgenoot zijn?’ Max' intonatie was uiterst royaal, zoodat het Dumay in de ooren kraste.

‘Je schijnt erg overtuigd te zijn van mijn soliditeit,’ zei hij scherp. ‘Waarop grond je die overtuiging eigenlijk?’

‘Op feiten!’

‘Welke?’

‘Daar hebben we het gisteren al over gehad. Je hebt alleen met je hersens geleeft!’

‘Mijn hoffelijkheid verbiedt me, jou het tegendeel als compliment te presenteeran.’

‘Ga gerust je gang, ik aanvaard het compliment!’

Dumay had een venijnig antwoord op de tong, maar hij zag Lydia nerveus opkijken van het spelletje met de baby, waarin zij zich had verdiept. Vervloekt, dacht hij, wat helpt het ook! En het is veel te mooi weer. Laat hem zijn zin hebben. Had ik dan toch nog de illusie, dat hij veranderd zou zijn, die beste mr. D.?

‘Luister eens,’ zei hij, pogend het gesprek in een algemeener richting af te leiden. ‘Als iemand je kwam vertellen, dat ik een moord gepleegd had, zou je hem dan gelooven?’

‘Geen moment.’

‘Waarom niet?’

‘Omdat ik je niet in staat acht tot zulke spontane handelingen. Voor het plegen van een moofd is een zekere dosis dichterlijke fantasie noodig, die jij mist.’

‘Dus je weigert te gelooven aan elke spontane, onbekookte, idiote handeling mijnerzijds?’

‘Het bewijs zou verpletterend moeten zijn, als ik daaraan zou willen gelooven!’

‘Dank je. Geloof dan tenminste, dat ik nu het spontane verlangen koester, een ochtendwandeling te maken!’

Gedurende de wandeling spraken zij weer over onverschillige dingen; zij vermeden alleen nog maar al te laagbij-de-grondsche onderwerpen, om te verbloemen, dat zij elkaar niets meer te zeggen hadden. Dumay vertelde beschaafde schoolmeesters-anecdotes; Max weidde uit over zijn publicaties in de tijdschriften en vooral over zijn nieuwen bundel; hij vroeg Dumay's meening over den titel, dien hij zich had voorgesteld: *Gestalten in den Nevel*; Dumay antwoordde, dat hij den titel buitengewoon suggestief vond. Later wees Max hem het kantongerecht. Zij haalden den sleutel bij den conciërge en liepen door de leege, kale gangen van het gebouw, een versleten trap op, een duffe wachtkamer binnen, waar massa's in beslag genomen hengels op een vonnis stonden te wachten, om eindelijk in het Heilige der Heiligen van den kantonrechter te belanden. Onder een portret van de Koningin stond een lange tafel met een verkleurd groen kleed erover; het zaaltje leende zich verder uitstekend voor dit soort rechtspraak, verklaarde Max. In de wachtkamer schoot Dumay Max' ambtelijke toga aan, waarvan de bef bedenkelijk ongewassen bleek; de gebarsten spiegel vertoonde hem een waardige, onaantastbare figuur, rechter Dumay. Hij liet Max daarna in het zaaltje plaats nemen en zette zich zelf achter de groene tafel, onder het portret der Koningin, juist voor een verbleekte inktmop. Plechtig veroordeelde hij Max ter dood wegens moord op een kruidenier en diens echtgenoot, daarbij te kennen gevende, dat dichterlijke fantasie niet als verzachtende omstandigheid kon worden aangevoerd.

Vijfde hoofdstuk

1

Als Lucas over trouwen begon, werd Karin altijd erg zenuwachtig. Zij wilde niet met hem trouwen, maar zij was reeds te ver gegaan, om hem dat nog aan zijn verstand te kunnen brengen; daarom ging zij nu al maanden met hem naar bals en bioscopen zonder dat er een beslissing viel. Dansen en naar een film kijken bleef prettig; maar een groot deel van het plezier werd bedorven door het vooruitzicht op Lucas' aandringen na afloop. Hij wilde weten, waar hij aan toe was, zei hij dan. Was hij eenmaal op het trouwen gekomen, dan was hij er niet meer van af te brengen. Soms zanikte hij een half uur achter elkaar; vaak werd hij nijdig en vloekte, zoodat zij de grootste moeite had, hem weer kalm te krijgen. Eens was hij weggelopen en had geschreeuwd dat hij nooit meer iets met haar te maken wilde hebben. Zij had zich toen toch wel ellendig gevoeld, al was zij blij geweest, dat zij van hem af was; maar den volgenden dag al kwam er een expressebrief van hem op kantoor, om het weer bij te leggen; ingesloten waren twee toegangskaarten voor een bal masqué, en hij schreef, dat hij Zaterdag zou komen hooren, of die twee kaarten door twee gelukkige menschen zouden worden gebruikt. Toen had zij weer niet kunnen weigeren; zoo was er geen einde te zien. Lucas had alles voor haar over; hij maakte veel onkosten voor haar, hoewel hij zelf niet erg van feesten hield. Hij had eerst wel gedaan alsof; maar dat was in het begin geweest, toen alles anders leek. Toen was het alsof hij niets liever uitvoerde dan dansen, naar de bioscoop gaan, dansen, naar de bioscoop gaan; en

dan elkaar lang in de oogen zien, elkaar over het haar streelen, gekke dingen zeggen, in het donker loopen, dicht tegen elkaar aan. Dat was in het begin... Het scheen haar nu, dat hij er toen ook anders uit had gezien en zich anders gedragen had. Zeker had hij toen ook wel eens over trouwen gesproken, maar dan zoo, dat zij het zelf wel plezierig had gevonden; toen zanikte hij niet, het hoorde erbij, er werden ook geen datums genoemd, zooals nu; trouwen had een mooien klank gehad... Alles was veranderd, toen zij hem zijn zin had gegeven; toen het eenmaal gebeurd was, gebeurde het natuurlijk geregeld. Het had haar eerst wel wat bezwaard; zij had bijvoorbeeld gedacht, dat haar moeder dadelijk aan haar zien zou, dat er iets niet in den haak was; maar haar moeder had juist dien avond ergen slaap gehad en om de minuut gegeeuwd. Lucas had haar verder gerustgesteld; zij waren moderne menschen, had hij gezegd, en het was onnatuurlijk, zooals het vroeger ging. Hij had ook een boekje voor haar meegebracht, geschreven door een vrouw met bloemen in het haar; het portret stond op den omslag, en Lucas zei, dat die vrouw dokter was en er dus alles van wist; zij had maar één hoofdstuk van het boekje gelezen en het toen in een la gelegd, die op slot kon. Nu was alles veranderd: Lucas wilde niet meer zoo grif met haar uit als vroeger; van een toevallige ontmoeting had hij gebruik gemaakt, om met haar moeder in kennis te raken; sedert dien tijd kwam hij dikwijls aan, als hij in de stad was; dan praatte hij ernstig met haar moeder over zijn zaken en zijn goede vooruitzichten, maakte het zich gemakkelijk en deed, alsof alles tusschen hen in kannen en kruiken was. Zoo nu en dan wilde hij weer met haar alleen zijn; maar ook dan was het anders dan vroeger; hij was haastig en ruw en wilde

soms gemeene dingen. Als zij uit wilde, had hij bijna nooit lust; hij hing liever thuis in een stoel en praatte aan één stuk door. Tot zij weer eens ruzie hadden; om het goed te maken, stemde hij dan in alles toe... Eén ding was ten minste gelukkig: dat zij niet in dezelfde stad woonden. Er was even kans geweest, dat Lucas voor zijn zaak zou moeten verhuizen, maar er was niets van gekomen. Nu lag er drie kwartier sporen tusschen hen in; meestal kwam Lucas over, maar soms ging zij naar hem toe; dat was het ergste, want sedert Lucas' ouders van het geval afwisten, wilde hij, dat zij geregeld een paar uur met hem bij die oude menschen zou zitten. Zij zaten dan in een salon vol familieportretten; Lucas en zijn vader spraken over de zaak; zijn moeder begon dan meestal, net als Lucas, over trouwen. Hun stemmen leken niets op elkaar; alleen als zij op trouwen kwamen, hadden zij precies dezelfde manier van praten over zich:

‘Je moet altijd aan de toekomst denken!’

‘Als de zaken er naar staan, is er geen reden, om nog te wachten. Een ongetrouwd man is een last voor zichzelf en anderen.’

Dan praatte zij ook maar mee. Eerst had zij daarbij in zichzelf gezegd: ‘Ik doe het, omdat ik nog niet weet hoe of wat.’ Tegenwoordig wist zij zeker: ‘Ik praat maar mee, want ik trouw nooit, nooit, nooit met Lucas, voor geen miljoen!...’ En toen zij het hem openlijk gezegd had, was hij woedend weggelopen, maar den volgenden dag waren die kaarten er voor het bal masqué! Even had zij toen nog geprobeerd, iets in het midden te brengen: ‘Lucas, je moet niet boos op me zijn, maar ik kan werkelijk niet...’, maar hij had plotseling stug en koppig gezegd:

‘Dat zullen we later wel zien, daar praten we nu niet meer over!’

Toen had hij ook twee weken zijn mond gehouden; maar de derde week was hij toch weer begonnen...

Karin dacht over al deze dingen na, terwijl Lucas en zij gearmd naar het station liepen. Het was nog druk op straat, vanwege den Zondagavond; in de richting van het station gingen veel mensen. Lucas had al lang niets gezegd; er broeide wat bij hem, en dat maakte haar zenuwachtig; als hij zoo was, kwam hij bijna altijd op trouwen terecht... Juist voordat hij haar naar het station zou brengen, hadden zij verschil van meening gehad, om niets. Zij hadden een cadeau ingepakt voor een jarige tante van Lucas: hij had de touwkist gehaald en het touwtje uitgezocht. Het zat op minstens vier plaats en hij was heel bedaard aan het peuteren gegaan; onderwijl had zij een ander touwtje in de kist gevonden en gezegd: ‘Hier, neem dit, dat zit niet in de knoop!’ Maar hij was doodbedaard verder gegaan, alsof hij niets had gehoord. Zij had het nog eens gezegd en, toen hij weer geen antwoord gaf, het touwtje voor de grap uit zijn vingers gegrist. Lucas was toen opeens heel bleek geworden en op haar afgekomen, terwijl zij het touwtje achter haar rug hield. ‘Als je dat touwtje niet dadelijk hier geeft,’ had hij dreigend gezegd, ‘dan zal ik je godverdomme leeren, mij te pesten!’ Zij was erg geschrokken en had hem het touwtje onmiddellijk gegeven; zoo bleek had zij hem nog nooit gezien. Even later was hij weer gewoon geweest, alleen had hij bijna niets *gezegd*, ook op straat niet. Het zwijgen drukte op Karin. Lucas' gezicht zag er strak en verbitterd uit.

Plotseling hield hij haar, met een drukje van zijn arm,

tegen. Zij zag hem verbaasd, en een beetje angstig, aan. Een paar honderd meter verder straalde het verlossende licht boven den stationsingang.

Kortaf zei hij:

‘Als je me voor je vanavond weggaat niet beloofd hebt, dat je met me wilt trouwen, zal ik je iets vertellen, dat je niet graag wilt hooren.’

Zij stonden, tusschen twee lantaarns in, in de schaduw van een afdak. Karin dacht: die plaats heeft hij uitgezocht, expres.

Lucas kuchte even.

‘Nou?’ zei hij.

Karin rilde, maar zij trachtte zich goed te houden. Zij begon:

‘Toen we naar dat bal masqué gingen... heb ik je toch gezegd...’

Lucas kuchte weer.

‘Daar hebben we het niet over. Ik wil geen smoesjes meer. Je zult me recht in mijn gezicht antwoord geven.’

Nog nooit had Karin Lucas zoo meegemaakt. Hij was anders altijd heftig; nu bewoog hij bijna niet. Zij voelde, dat haar handen trilden; schichtig keek zij opzij, naar de voorbijgangers in het verre licht.

Uit Lucas' mond kraakte een onecht lachje.

‘Je hoeft niet bang te zijn, dat ik je iets zal aandoen.... Ik heb je alleen gezegd: als je niet met me wilt trouwen, zal ik je iets vertellen, dat je niet graag wilt hooren! Dàt heb ik gezegd en dat zal ik doen ook.... Nou, hoe staat het er mee?’

Karin beefde nu over haar heele lichaam. En weer begon zij:

‘Ik heb je... toch gezegd... dat...’

Ruw pakte Lucas haar bij den arm.

‘Dus: je wilt niet?’

‘Nee...’

Lucas' gezicht kwam vlak bij het hare; het was weer heel bleek, zooals 's middags. Zijn beide handen klemde nu om haar armen, zoodat zij zich niet verroeren kon. Heel langzaam en precies, alsof hij het uit zijn hoofd geleerd had, kwamen de woorden uit zijn mond op zijn adem naar haar toe drijven:

‘Dan zal ik jou wat vertellen! Weet je, wat jij bent? Jij bent een hoer! Weet je, waar jij thuis hoort? Daar onder de lantaarn hoor jij thuis!... Dat wou ik je maar even vertellen!... En dan wou ik je nog wat vertellen: vroeger, toen de zaak nog goed ging, heb je me minstens éénmaal per dag gezegd, dat je met me wou trouwen. smerige slet; maar nu je ziet, dat we klappen gekregen hebben, nou wil je je eruit draaien; en onderwijl blijf ik er goed voor, om te betalen! Als je denkt, dat ik je niet in de gaten heb, dan vergis jij je leelijk! En nou kun je voor mijn part verder naar de bliksem loopen, als je daar zin in hebt... Maar van te voren wou ik je toch even vertellen, wat je bent: een verkochte hoer en een smerige slet!’

Verdoofd voelde Karin de woorden aankomen, als langzame, vlijmende slagen. Zij had willen gillen: ‘Je liegt, je liegt, je liegt!’, maar zijn gezicht was zoo vlak bij het hare en zijn handen klemde zoo gemeen om haar armen, dat zij niets kon doen dan hem leeg aanstaren. Weer hoorde zij het kuchje en daarna zijn droge stem:

‘Wil ik het misschien nog een paar maal zeggen, wat je bent? Je bent een hoer, en een slet, een gemeene hoer, en een...’

Nog dichterbij kwam zijn gezicht. Walging van zijn adem en angst, dat hij haar zou kussen, lieten haar plotseling zijn overwicht vergeten. Zij trok uit alle macht, om los te komen.

‘...en een smerige slet, een gemeene hoer, en...’

Met een rare duizeling in haar oogen spuwde zij recht in het ijskoude, witte gezicht. Het gezicht zonk achteruit; de klauwen om haar armen lieten los. Zij bukte, greep haar koffertje, dat hij op den grond gezet had, en rende weg, naar het licht boven den stationsingang. Een paar menschen draaiden zich om. Het kon haar niet schelen, als Lucas haar maar niet achtervolgde. Zonder omzien rende zij verder, naar het licht boven den stationsingang, tot zij hijgend bij de zwiepende deur stil durfde staan. Van Lucas was niets te bekennen.

Zij drong zich slinks in de queue voor het loket. Vier menschen waren nog voor haar. Ieder oogenblik verwachtte ze Lucas door de zwiepende deur te zien binnenkomen, doodsbleek, zoekend naar haar... Nog drie... nog twee... Er kwam geen Lucas.

Toen zij haar kaartje moest betalen, rolden dubbeltjes en kwartjes uit haar bevende vingers over den vloer. Een oude dame raapte er een paar op en gaf ze haar terug.

‘Juffrouw, er ligt nog een kwartje van u op den grond,’ zei een beleefde heer.

Toen hij geen antwoord meer kreeg, liet hij het kwartje aarzelend liggen, omdat de oude dame naar hem keek.

2

Dumay ging languit op de bank van de leege coupé liggen. Hij probeerde even een boek te lezen, maar het licht was zoo slecht, dat zijn oogen er niet tegen bestand waren. De

omgeving van vieze houten banken hinderde hem, want hij was niet gewoon, derde klasse te reizen. De beambte aan het loket had hem bij ongeluk inplaats van een tweedeeen derde-klasse-biljet in handen gestopt; en aangezien de tijd beperkt was en Max hem nog op het nippertje een advies vroeg over *Gestalten in den Nevel*, had hij de vergissing maar laten passeeren.

In de coupé hing een gore lucht; er lag asch op den grond en onder één der banken slingerde een stuk koek. Het was een afgesloten coupé, zonder doorgang, die Dumay met opzet had uitgezocht, omdat hij dan geen last zou hebben van verhuizers uit andere coupé's. En *Niet Rookten...* maar asch op de bank en de odeur van beroerde Engelsche sigaretten! Een oogenblik weifelde Dumay tusschen het opsteken van een goede sigaar, om de lucht te verbeteren, en gehoorzaamheid aan de verordening; hij koos het laatste en zette een raampje open.

Omspoeld door den frisschen wind begon hij verstrooid te denken aan zijn voorbije week-end. Hij dacht aan Lydia: ik heb haar een beetje het hof gemaakt, maar toch niet erg. Trouwens, alles aan haar zegt: ik wil veel huldeblijken in ontvangst nemen, ik wil zelfs duidelijk laten merken, dat ik je mag, maar ik ben de vrouw van Max... Ja, Max is zeker alles voor haar: een heel klein beetje nog haar minnaar, een beetje haar papa, een tikje haar weldoener, iets minder haar schuldenaar, en vooral de vader van haar baby. Ontbreekt er dan nog iets?... Geluk! Zal ik sterven, zonder te weten, wat dit soort geluk beteekent? Kan het mij nog iets schelen, om te sterven zonder dat te weten? Jeanne van Riemsdijk zei altijd, toen ik met haar verloofd was: 'Wij zullen heel gelukkig worden, Victor!' Tien jaar geleden... Zulke groote woorden zijn er daarna niet

meer geweest; wèl zoo nu en dan eens iets, dat de menschen geluk zouden noemen... Ach wat, ik hield er een stalen gezicht bij. Het geeft me een streelende sensatie, iets ongewoons te ondergaan, dat is alles... Nu is het al weer drie jaar geleden, dat ik met Ella in Parijs was, en haar daar achterliet, en aan de grens hoorde, dat vader dood was... Dood. Hij was toen negen en vijftig, ik ben nu vier en dertig; het verschil is niet zoo erg groot. Hoe oud was Jean Wood?

Door het openstaande raampje sloegen de eerste regendroppels van een naderende bui naar binnen.

...Ik ben een man, aan wien men niet gelooft, als een schrijver zegt: zoo bestaan er. Een Engelsman zou niet aan mij gelooven, een Duitscher niet, een Franschman heelemaal niet. En toch ben ik een gewoon mensch. Geen geleerde. Geen Casanova. Geen paedagoog. Geen psychopaath. Geen dichter van *Gestalten in den Nevel*... Wat dan wel? Een gewoon mensch, en daarom blijkbaar de zonderlingste verschijning op deze aarde... Maar wacht even, ik ben vrijgezel. Dus, gegeven het aantal getrouwde mannen, tòch geen gewoon mensch.

De trein was midden in de regenbui. Dumay schoof het raampje weer dicht. Het water droop in vette stralen langs de ruiten: gewichtig ijlden de droppels langs scheeve banen, tot zij ergens verdwenen, of elkaar ontmoetten en in elkaar opgingen, om nog gewichtiger hun weg voort te zetten. Het is bijna een symbool van het leven, dacht Dumay, glimlachend om zijn banale bedenksel. Kijk, die dikkerd daar! Hij aarzelt, hij is verdwaald! Pas op, links af, anders bots je! Uitstekend gemanoeuvreed. Ho! Gebotst, met twee tegelijk nog wel. Mariage à trois. Weg! Adieu Marie!... Marie, die avond was een blunder, maar waar-

om toch? Waarom zetten we het niet voort, het oude of het nieuwe? Waarom ging ik niet naar jou toe, of kwam jij niet bij mij?... Zou ik met Marie kunnen leven, zoals Max met Lydia: een beetje papa; een tikje minnaar, enzoovoort? Je lacht al ironisch, Marie, ik zie het duidelijk! Weinig vrouwen kunnen werkelijk ironisch lachen, Marie kan het. Maar die avond: Margot... en de rest?

Er vlogen lichten langs de natte ruiten, de trein minderde zijn vaart. De regenbui was alweer voorbij en Dumay zag tusschen de druppels door straten, een overweg met wachtende mensen, daarna een perron. Vlak voor een groepje mannen en vrouwen met veel kinderen hield zijn coupé stil; maar zij stoven dadelijk naar twee kanten uiteen, zonder de begeerlijke plaatsruimte te ontdekken. Dumay trok zich in een hoekje terug en voelde zich behaaglijk, omdat hij geen sleep kinderen behoefde te besturen. Een oogenblik later opende een conducteur het portier voor een meisje met een blauwen regenmantel. Dumay trachtte haar gezicht te bestudeeren; maar het meisje had den hoek aan den anderen kant uitgezocht en staarde hardnekkig naar het perron. Verveeld en wat slaperig sloot Dumay de oogen, verlangend naar het vertrek van den trein.

Plotseling was er eenig geschreeuw buiten de coupé. De kruk van het portier bewoog op en neer; daarna vloog de deur open. Er klonk een stem: ‘Opschieten alsjeblieft, we gaan vertrekken!’ Gestommel, een paar vloeken... er stond een man voor Dumay. Een conducteur sloeg het portier met een nijldigen slag achter hem dicht; op hetzelfde moment ging de trein met veel gesis en geknars verder.

De laatkomer was op de bank tegenover Dumay neergezakt. Een sterke dranklucht was met hem binnenge-

waaid. Slechte jenever, de kerel is stomdronken. Wat doet die kaffer van een conducteur zoo'n zwijn in mijn coupé toe te laten!... Kennelijk een boer, die zich in de stad bezopen had. Een pootig heer met een kop als een kalkoensche haan. Fonkelnieuwe pet, die nog niet bij het hoofd was aangepast. Lichtblauwe oogen, bijna naakte oogen; griezelig blonde oogharen. Pak uit den goedkoopsten confectiewinkel. Ring met glazen steen aan den middenvinger. Geribde wollen sokken in hooge bruine schoenen, met lipjes achteruit... Wat een mislukte rhinoceros, dacht Dumay vol afkeer; daar word ik den eenigen keer, dat ik derde klasse reis, op zulk gezelschap getraceerd. Slapen is het eenige, dan zie ik ten minste niets...

Op dit oogenblik merkte hij, dat de man hem aanstaarde, terwijl de jeneverlucht telkens met een golf in zijn neus drong. Het was een naakt, brutaal staren en er was geen halve meter tusschen hen. Om het staren te ontwijken, keek Dumay naar beneden; hij zag dan twee paar knieën in slagorde staan en de voeten er onder. De knieën en de voeten spionneerden vijandig naar elkaar, als twee voorhoeden. Telkens was er een kleine positie-verandering, waardoor het front gewijzigd werd.

Geïnteresseerd volgde Dumay het verloop der manoeuvres; maar toen hij weer opkeek, hinderde hem opnieuw het dronkemans-staren. Het was dierlijk maar zonder de onschuld van dieren. Het was doelloos en toch stuitend opdringerig. Onzeker wendde Dumay zich weer af, naar het terrein van de knieën. Hij zag het afgebeten stuk koek achter den linkervoet van zijn overbuurman liggen.

Eensklaps trof hem een vreemde beweging van dien linkervoet. Langzaam en nadrukkelijk kwam die voet naar

voren, naderde Dumay's rechtersvoet en zonk er op neer. Door den neus van zijn molière heen voelde Dumay een tergend last op zijn teenen.

Hij trok zijn voet terug: één decimeter.

De hoge bruine schoen volgde langzaam en nadrukkelijk, en daalde weer boven den neus van de molière...

‘Wilt u zoo vriendelijk zijn even uit te kijken, waar u uw voeten zet?’ Dumay had het scherp gezegd, bijna heldhaftig. Hij voelde zich uiterst onbehaaglijk en in het minst niet geneigd tot het spelen van een heldenrol; maar zijn voet had hij ditmaal met een ruk teruggetrokken. Tegelijkertijd ontmoetten zijn oogen weer die van den dronken boer. Die oogen staarden niet meer, maar complotteerden half dichtgeknepen met den nu grijnzenden mond. Een versche stroom jeneverlucht sloeg Dumay in het gezicht; er kwam een onnoozel gegrinnik uit het breede gat met vuile tanden in het opgezette roode bakkes:

‘Zet jij... je voeten... je voeten... je *pooten*... gofferdomme... je pooten zeg ik toch... gofferd...’

Gespannen wachtte Dumay, wat er gebeuren zou. De oogen van den boer waren gaan dwalen, alsof hij zijn uitgangspunt vergeten was; de grijns om zijn mond was volkomen wezenloos geworden.

‘Je pooten... zeg ik toch... en as je geen pooten hebt... ken je...’

De dronkemansstem verliep in een hik. Dumay wachtte. Het zware lichaam op de bank tegenover hem zwalkte met kleine bewegingen heen en weer. Het scheen niet meer aan een bepaalden opzet te gehoorzamen.

Er kwam nog wat gemompel, en een fluitende hik. De vingers met de zwarte nagelranden stommelden naar een

vestjeszak en brachten een groote sigaar te voorschijn. De vuile tanden beten de punt af. De vingers stommelden verder naar lucifers.

Zoo nauwkeurig had Dumay de vingers gevolgd, dat hij de oogen vergeten had. Toen hij ze weer terugvond, staarden ze weer, maar nu in een andere richting. Zij hadden het meisje in den blauwen regenmantel ontdekt. De vingers bleven naar lucifers scharrelen.

‘Het is hier niet rooken!’ zei Dumay.

De man antwoordde hem niet. Hij had zijn lucifers gevonden en streek er één af. De lucifer schampte een paar maal weg en ontbrandde toen. Een oogenblik later gloeide de sigaar.

‘Het is hier niet rooken!’

Dumay herhaalde het, luider. De man antwoordde hem niet. Hij was in beweging gekomen en schoof, zich aan de bank vasthoudend, naar het meisje toe.

Het meisje was hardnekkig uit het raam blijven turen.

De boer grinnikte zachtjes, terwijl hij naar haar toeschoof, naast haar ging zitten. Plotseling grijnsde hij naar Dumay, alsof hij hem in vertrouwen wilde nemen voor een origineelen zet; hij zoog krachtig aan zijn sigaar en blies een mondvul rook over den schouder van het meisje.

Dumay was opgestaan.

Hij zag het handvat van de noodrem boven zijn hoofd. Hij zag in een doodsbleek meisjesgezicht, dat hem zocht.

‘Wees zoo goed die dame met rust te laten!’

Met een hiklach sloeg de boer zijn arm om het meisje, dat niet gilte, alleen worstelde tegen dien arm. Op hetzelfde oogenblik had Dumay een stomp uitgedeeld. Die stomp was op den neus van den boer terechtgekomen. En weer wachtte hij. Het handvat van de noodrem hing juist

boven zijn hoofd, maar hij trok niet. Hij dacht er niet meer aan; hij was helder en hoorde het woord ‘belachelijk’ ongesproken in zichzelf. ‘Belachelijk, belachelijk!’ Hij zag het roode bakkes op zich afkomen en rook den jeneverwalm; met afschuw stompte hij opnieuw, recht in het opgezette gezicht; de zwarte sigaar vloog weg. Hij klemde zijn handen om een pappigen hals, drukte op den adamsappel, kneep toe. ‘Belachelijk, belachelijk, belachelijk!’ Hij viel over iemand heen en stompte driemaal tegen iemands wang. Iemand vloekte, en trapte. Hij trapte in het wilde terug. Hij voelde, dat het zware lichaam meegaf, zich nauwelijks kon verzetten door den drank. Hij voelde meteen, dat hij moedig werd, ontzaglijk moedig. Hij rukte aan een boord, zag een boordeknoopje losspringen en weggrollen. Door alles heen, walgelijk en onafwendbaar, de jeneverlucht. En plotseling vond hij zichzelf liggen op een vreemden zak, stompend. Hij ontdekte het, doordat de zak vrijwel stil lag en de trein begon te remmen. Al bijna nuchter plaatste hij nog een laatsten stoot op de kin van den boer, die wilde opkrabbelen; juist op tijd, voor de trein stopte aan een nieuw perron, zat hij weer op zijn bank. Hij sloeg het stof van zijn pak en hielp den boer overeind komen, grootmoedig. Daarna opende hij het raampje en riep een conducteur aan.

‘Wilt u dien man uit den coupé zetten?’

Verbaasd nam de conducteur eerst Dumay en daarna den boer op. De boer bloedde uit zijn neus; zijn boord en overhemd waren gescheurd. Hij zat zwakzinnig op de bank, zachtjes vloekend.

‘Hebt u last van hem gehad, mijnheer?’ vroeg de conducteur, aarzelend. Hij was bang voor zijn verantwoordelijkheid.

‘Een beetje. Neem hem mee, ik zal er verder geen werk van maken.’

De conducteur tikte den boer op den schouder, quasi-nonchalant.

‘Kom jij maar mee, vader! En geen gijntjes, alsjeblieft!’

Sloom en gewillig als een os liet de man zich uit den coupé zetten. Zelfs met geen blik nam hij notitie van Dumay. Hij scheen versuft; Dumay zag hem op het perron dadelijk struikelen en tegen een paal aanbotsen. Een minuut later reed de trein weer. Staande voor het portier liet Dumay de lichten langs zich schieten, met een gevoel, dat op vacantiestemming leek, een groote weldadige rust. Hij dacht aan niets dan aan zijn laatsten stomp, hij was leeg en triomfantelijk tegelijk.

Iemand raakte zijn arm aan.

Gealarmeerd draaide hij zich om. Hij stond tegenover het meisje in den blauwen regenmantel. Zij stonden vlak tegenover elkaar, in de nauwe gang tusschen de banken, beiden sprakeloos.

Dit is mijn belooning, dacht Dumay. Dit is de overwinning, en dus mijn goed recht... Hij trok het meisje naar zich toe en zag de bereidwillige slavernij in haar oogen. Blauwe oogen. Voorzichtig kuste hij haar. Zij sloeg de armen om zijn hals. Hij kuste haar, anders al; met een hoogmoedigen glimlach, maar heftiger. Hij kuste zijn dankbare slavin, zijn oorlogsbuit.

Zij zaten naast elkaar op de bank. Haar hoofd lag op zijn schouder, bij een bloedvlek; bloed uit den neus van den verslagene.

‘Ik heb altijd gewild, dat ik iemand zou tegenkomen zooals jij...’

‘Waarom?’

‘Dat weet ik niet. Ik heb eens van zoo iemand gelezen, als jij, in een boek.’

‘Hoe oud ben je?’

‘Negentien jaar.’

‘Hoe heet je?’

‘Dat zeg ik je niet!’

‘Zeg op... anders krijg je geen zoen meer!’

‘Karin.’

Karin?... Witte berkenschors, een blauw meer tusschen lage bergen, een houten huis in de sneeuw, licht door de luiken...

‘Heet je werkelijk Karin?’

‘Ja.’

‘Een mooie naam, een prachtige naam!’

‘Vindt je het werkelijk een mooie naam? Ik heet zoo naar mijn grootmoeder; die kwam uit Denemarken.’

‘O! uit Denemarken... heelemaal uit Denemarken... Hebben ze daar geen postzegels met een horentje erop?’

‘Ik weet het niet, ik ben er nooit geweest, we hebben nooit geld gehad, om er heen te gaan; maar dat is toch ook onzin. Hoe heet jij?’

‘Ik? Victor.’

‘Alleen maar Victor?’

‘Alleen maar Victor. Vind je dat niet genoeg... of niet mooi genoeg?’

‘Ik vind het wel mooi, maar...’

‘Wat maar?’

‘Maar hoe noemt je vrouw je?’

‘Wat dacht je?’

Karin zweeg. Zij tuurde stil naar de regendroppels op het coupéraampje, die niet meer gleden, alleen kleefden.

Dumay nam haar hoofd tusschen zijn handen en bracht haar oogen vlak onder de zijne.

‘Wat dacht je?’

‘Ik weet het niet. Het kan me niet schelen ook.’

‘Dat lieg je... kleine Karin! Het kan je een massa schelen, hoe mijn vrouw mij noemt! Nou: wat dacht je?’

Karin zei niets. Eensklaps liep er een langzame, groote traan over haar wang.

Voorzichtig kuste Dumay den traan weg. Een tweede gleed tegen zijn bovenlip aan, op de plaats, waar eens zijn snor was.

‘Niet huilen, Karin, niet huilen. Ik wou je maar een beetje plagen. Ik heb geen vrouw, werkelijk niet!’

‘Neen?’

‘Werkelijk niet!’

En weer kraakte en zuchtte de wagon, omdat de machinist begon te remmen.

Karin zat op Dumay's schoot.

‘Ik ben zoo gelukkig. Jij ook... Victor?’

‘Ja, ik ook...’

‘Ik zal die bloedvlek uit je pak maken. Mag ik dat doen? Heusch?’

Dumay's oogen ontmoetten het boordeknoopje van den boer, dat naast het afgeknabbelde stuk koek lag. Hij schopte het weg, onder de bank.

3

Het lawaai in de dancing had zijn hoogtepunt bereikt, toen Marie en George binnenkwamen. Over den dansvloer waren twee touwen gespannen, waarlangs twee heeren, in wankel wagentjes zittend, zich voorttrokken. Eén van de heeren scheen routine te hebben; zijn wagentje sloeg niet

om, terwijl dat van den ander onophoudelijk belachelijke capriolen maakte. Het waren twee oude heeren; de onhandige was te dik om zich in evenwicht te houden. Telkens, als hij omviel, bulderde de volle zaal van het lachen. De jazz-band vuurde de concurrenten aan; iemand in smoking brulde hun door een trechter dwaze adviezen toe.

‘Hallooooh... optrekken, heeren... vol gas... méér gas!’

‘Een wedstrijd!’ zei George verachtelijk. Hij kwam in een dancing om te dansen en niet om wedstrijden van dikke heeren te zien. Het gegil en het armgezwaai choqueeerde hem, nu hij in gezelschap van een dame was. Er lag een wolk over zijn gezicht.

Zij zochten een tafeltje en wachtten, tot de wedstrijd beslist zou zijn. Het duurde niet lang; de onhandige heer sloeg midden in het traject nog eens om, terwijl de ander triomfeerend de eindstreep bereikte; de man in smoking schudde hem nadrukkelijk de hand, klopte hem als een schooljongen op den schouder en gaf hem zijn welverdienden prijs. Het zweet stond den winnaar en den man in smoking op het voorhoofd; gelijktijdig veegden zij zich af met hun zakdoeken. De schijnwerpers wisselden de belichting van den dansvloer.

Marie had zich intusschen met George's gezicht geamuseerd. Het was duidelijk aan hem te zien, dat hij zich zat te ergeren. Waarschijnlijk, omdat hun entree anders geweest was, dan hij zich had voorgesteld. Hij hield van een bepaald decorum en deze lawaaiige bende maakte zijn illusies in de war. Hij had niet kunnen optreden met het gebaar, dat hem het meeste zelfvertrouwen gaf. Wie had dat kunnen voorspellen, dacht zij, dat ik geregelde dansavondjes zou hebben met een officier! En dat nog wel

met een neef van Lisse! Dit is... ik vergis mij toch niet?... neen, dit is de derde maal, dat wij samen gaan dansen. En ik vind het zelfs prettig.

‘Je gewone cocktail?’

‘Natuurlijk: mijn gewone cocktail!’

George had zijn houding hervonden en wachtte op het eerste geluid van de band. Hij zat te popelen, maar deed onverschillig. Met eenig zelfverwijt herinnerde Marie zich, dat zij aanvankelijk getracht had zich iets wijs te maken over George: dat zij uitsluitend met hem uitging, omdat hij zoo voortreffelijk danste. Had zij zich op die manier willen verontschuldigen over haar sympathie voor het sabeldier? Misschien; in elk geval was het onjuist geweest. In werkelijkheid was het nu al zoo: zij nam het dansen bijna op den koop toe om George. Hij had iets van zijn oom, maar dan zonder het boekenlijstje. Hij hield van zijn vak, met een kinderlijke opgetogenheid; en het kon haar al lang niet meer schelen dat zij dat vak het belachelijkste ter wereld vond. Den vorigen dansavond hadden zij over bijna niets anders dan soldaatje-spelen gepraat; het was niet vervelend geweest, integendeel. George had als cavalerie-officier een diepe minachting voor de infanterie. Zij had toegeluisterd, terwijl hij een standpunt verdedigde, het standpunt van den cavalerie-officier ten opzichte van het wapen der infanterie. Het was een betoog, dat van gemeenplaatsen aan elkaar hing, gekruid met opmerkingen over ‘domme burgers’ en ‘communistische boeken, die verboden moesten worden’; telkens was het betoog afgebroken door een dans, zoodat zij den draad herhaaldelijk kwijt was geraakt. Het had haar niet gehinderd, want zij had vrijwel alleen geluisterd naar de toewijding in zijn stem, het ontbreken van

allen twijfel, of deze dingen eigenlijk wel de moeite van het vertellen waard zouden zijn. Zijn uiteenzetting had bovendien niets opdringerigs; George snoefde niet, hij had een eenvoudigen toon, hij was misschien niet eens erg dom, al was hij dan officier. Wel had zij zich er over verbaasd, dat hij zijn veroveraarshouding van den avond bij oom Lisse geheel had opgegeven. Er was een soort verliefde bescheidenheid over hem gekomen, die hem alleraardigst stond. Soms leek het zelfs, of hij bang voor haar was, of hij om vergeving vroeg voor iedere attentie, die hij haar bewees. Hij wist niet beter, of zij heette Margot; dat was de zonderlinge erfenis van hun eerste ontmoeting. Een oogenblik had zij zich afgevraagd, of het niet dwaas was hem haar waren naam te verzwijgen; maar waarom? een naam is een naam, en het was, telkens weer, een bijzondere gewaarwording, George dat ‘Margot’ zonder een zweem van aarzeling of geheimzinnigheid te hooren uitspreken, alsof zij juffrouw Margot Warren was volgens den Burgerlijken Stand, alsof zij een echte sage over zichzelf in het leven had geroepen. George ging dus uit met een sage, maar hij wist niet, dat het er een was, die in zijn naaste omgeving plotseling was opgeschoten; hij wist ook niet, waar die sage haar oorsprong had, langs welke kromme wegen zij hem had bereikt. Hij noemde haar Margot en twijfelde niet.

De muziek zette in.

‘Een oude bekende!’ zei George glimlachend. Hij veinsde geen onverschilligheid meer, zoodra de muziek begonnen was; het was hem onmogelijk, niet te glimlachen, wanneer hij een schlager hoorde, die hem bijzonder goed lag of een herinnering bij hem wekte.

Marie ving zijn glimlach-in-afwachting op; en precies

op dit oogenblik begreep zij, waarom zij George sympathiek vond. Omdat hij niets anders wilde zijn, of kòn zijn, dan hij was. Dat hij daarom een geval was, dat zelden voorkwam. En dan, het vleidendste: George geloofde niet aan haar verstandigheid, hij geloofde alleen aan een *vrouw* in haar; iets raadselachtigs, nu ja, maar vooral omdat zij een vrouw was, die hij nog niet... kende.

Spontaan nam zij zijn arm, terwijl zij naar den dansvloer gingen. En èrg dom is hij toch ook heusch niet, dacht zij nog.

‘Kom, Margotje,’ zei hij, weer met zijn samenzweedersgezicht. ‘Laten we ons geluk nog eens beproeven!’

Zij sloegen geen dans over. De dancing was vol, maar het hinderde hen niet erg; George danste met toewijding en een onmerkbaar meesterschap; hij overdreef niets, maar gaf onberispelijk leiding. Als hij, buiten zijn schuld, even in botsing kwam met een stuntelig paar, fronste hij zijn wenkbrauwen, alsof hij zijn belagers wilde aanklagen. Hij danste niet met te veel vuur noch te gewild achteloos; op zijn stijl was niets aan te merken. Er kwam een tango, die George weer herkendend deed glimlachen; zij dansten dien tango beiden met den wensch, dat het einde niet spoedig zou komen. Maar het einde kwam niettemin; en bij het wegsterven van den laatsten klank gebood de man in smoking stilte door met zijn armen te zwaaien. Hij hield een kort, onverstaanbaar toespraakje, waaruit alleen wel bleek, dat hij bij dezen laatsten dans heimelijk als arbiter had rondgekeken en nu het verdienstelijkste paar wilde huldigen. Daarna greep hij een in vloeipapier gewikkeld pakket en kwam regelrecht op Marie en George af. Eer het nog tot Marie was doorgedrongen, dat zij de uitverkorene was, had de man in smoking haar al een lange, klamme hand gegeven en haar het pakket toegestopt; hij bleef met

zijn grijnzend etalagegezicht vlak voor haar staan, terwijl er een rumoerig applaus opging. Overal verschenen grijnzende koppen en klappende handen: een koor van stompzinnigen en onbeschaamden. Zij voelde zich plotseling hulpeloos en ongelukkig; rechts van haar stond een man, met een gouden ketting over zijn buik, hard te klappen, zoodat zij zich verplicht achtte even erkentelijk te lachen; toen zij zich naar George omdraaide, zag zij hem een buiging maken tegen den man in smoking, alsof hij hem wilde bedanken; hij hield de hand van den man in smoking nog vast. Er lag iets over hem van den overwinnaar, die genadig en in het volle bewustzijn van zijn superioriteit boven het juichende plebs de huldebetuigingen in ontvangst neemt; dat iets deed haar ineens onaangenaam aan. Wat in godsnaam vleide hem in deze comédie?

Zij trok hem, te ruw haast, aan zijn mouw:

‘Kom... ik wil weg.’

Hij zag haar even verbaasd aan, maar ging dadelijk mee.

‘Is er iets, Margot?’

‘Neen... of ja. Ik vind zulke dingen niet prettig.’ Zij wist, dat zij loog. Wat zij had moeten zeggen, was, dat hij zich niet voor dien man in smoking had mogen vernederen.

Hij lachte, verlegen. Het leek weer, alsof hij bang voor haar was, haar om vergeving vroeg.

‘Ik kon het toch niet helpen. Ik houd zelf ook niet van zoiets, maar... we dansten blijkbaar goed, en dus...’

Zijn stem klonk zoo ongelukkig, dat zij het niet laten kon, hem gerust te stellen.

Zij gaf hem het pakket in vloeipapier:

‘Onze prijs, George!’

Het was een reclamedoos bonbons.

Zesde hoofdstuk

1

Voor de derde maal nam mevrouw Laurens het gevonden boek op om er onder het licht van de schemerlamp in te bladeren. Zij voelde zich angstig en nieuwsgierig, terwijl zij de bladzijden verward omsloeg. De tekst was haar maar half duidelijk, maar er stonden vreeselijke afbeeldingen tusschen dien tekst: van lichaamsdeelen en instrumenten. Zij bladerde verder, met beverige handen. Dit was iets afschuwelijks. Het was zondig, zoo'n boek te bezitten. Misschien was het een voorbeschikking geweest, dat zij in Karin's kast had moeten zijn, dat zij den sleutel van de la had zien liggen, dat zij het boek gevonden had. Het kon geen toeval zijn. Karin had nooit andere boeken in huis dan geleende, van de leesbibliotheek, die zij altijd voor den eersten vervaltermijn weer terugbracht; op boeken koopen had zij haar nooit betrappt. Karin was toch verstandig; zij wist, wat het geld waard was en dat in de leesbibliotheek alles te krijgen was. Neen, een boek had zij beslist nooit gekocht; en dit boek vast en zeker niet! alleen al niet voor den boekhandelaar... Onmogelijk, godsonmogelijk, een boek met zulke afbeeldingen...

Zenuwachtig las mevrouw Laurens een nieuwen ontstellenden titel: *Zwangerschap en hoe haar te voorkomen*. Haar angst nam meer en meer een bepaalde richting. Zou Lucas... Zou Karin niet meer...? Het zweet brak haar uit. Dat kon niet, dat bestond toch niet... Of, het bestond wel, maar bij andere mensen, bij wijven van de straat, en zulk soort. Maar tegenwoordig kon alles; alles, het gekste was niet gek meer. Dat gepraat over samen in bed liggen,

alsof daar niets bij was. Die films, waarin de vrouwen zich in het openbaar uitkleedden; dat die zich niet de oogen uit het hoofd schaamden voor de kerels, die stonden te fotografeeren! Bah, wat een gemeenheid, overal en overal... En Lucas had daar nooit iets in gezien, dat was waar! Hij nam Karin juist mee naar dat soort films. Dat was tegenwoordig nu eenmaal zoo, zei hij dan; als iemand met zijn tijd meeging, was hij niet preutsch. Alles goed en wel, maar dat liep dus uit op zulke dingen, zulke gemeene boeken.

Mevrouw Laurens klapte het boek dicht. Het was zeker: Lucas had het gekocht en aan Karin gegeven. En hij had het natuurlijk niet voor een grapje gedaan. Zij moest Karin uitvragen; weten, hoe ver Lucas gegaan was. Het kon nog zijn, dat Karin niet gewild had, dat zij fatsoenlijk was gebleven. God in den hemel, ja, dat kon nog! Karin was toch geen...zooéén. En als Karin beslist niet gewild had, zou Lucas toch ook niet... Zoo was hij niet, hij was van goede familie. De Wijsenbeeks stonden goed bekend. Maar misschien waren Karin en hij een keer... onstuimig geweest, en hadden zij toen... dat kon gebeuren. Als dat zoo was, dan zou zij het Lucas zelf eerlijk zeggen, dat hij voortaan op moest passen... Er was met hem te praten. Karin zou later bij hem goed bezorgd zijn. Maar tot het huwelijk kon hij wachten. Dat moest hij beloven; hij was acht jaar ouder dan Karin, hij kon weten, dat er in het leven nog iets anders te koop is dan alleen maar dat.

In het halfdonker van haar huiskamer zag mevrouw Laurens het vergroote portret van haar overleden man hangen; het was prachtig vergroot naar een familiekiekje. Als zij naar dat portret keek, kreeg zij altijd innig medelijden met zichzelf en onvrede met het leven. Het had toch

allemaal precies even goed anders kunnen gebeuren: hij had nog frisch en gezond kunnen zijn, nog geen zes en veertig zou hij zijn geweest, zij had dan niet zonder hulp voor de opvoeding van Karin gestaan, zij had geen agenturen behoeven te nemen, want als boekhouder zou hij een royaal salaris hebben gehad. Hij was een goede, brave man geweest, al had hij ook zijn fouten. Toen Karin op komst was, had hij op een jongen gehoopt, maar toen het een meisje was, had hij er zich dadelijk bij neergelegd. Hij zou zulke boeken in zijn huis niet hebben geduld! Hij zou Karin gezegd hebben, waar het op stond! Maar zij, een vrouw alleen, het was moeilijk, moeilijk... Mevrouw Laurens snoot haar neus. Moeilijk was het, te blijven gelooven, als er zulke dingen op de wereld gebeurden. Maar zij geloofde toch; niet zooals haar buurvrouw aan Adam en Eva en de slang, dat was verouderd, maar zij geloofde aan een God, omdat alles op aarde niet voor niets kon zijn. Als zij soms twijfelde, dacht zij altijd aan wat haar moeder eens gezegd had: 'Je moet je God zoo voorstellen: God is een groot licht, met allerlei stukjes gekleurd glas er omheen; de één denkt daarom, dat God groen is, de ander, dat Hij rood is, en niemand weet de ware kleur, maar iedereen ziet toch God als een licht.' Sedert den dag, waarop zij dat gehoord had, liet zij zich niet meer gelegen liggen aan dominees of pastoors; die kwamen toch maar voor hun stand en voor hun broodje op; maar zij had haar geloof, dat niemand haar kon afnemen. Dat zij haar man in den hemel weer zou zien, geloofde zij eigenlijk niet. Aan de onsterfelijkheid van de ziel geloofde zij wèl; het kon zijn, dat de ziel van haar man voortdurend om haar heen was, zooiets als een wolk, of stoom, maar dan geest natuurlijk, geen gewone stoom. Vooral 's avonds

dacht zij dat vaak, als Karin uit was en zij alleen bij de schemerlamp zat; het gaf soms een gevoel van steun, maar als er iets viel, schrok zij en draaide de groote lamp op. Aan spiritisme geloofde zij eigenlijk ook wel. Zij had het er soms met Lucas over, die het onzin vond; maar verklaren kon hij allerlei dingen van de spiritisten toch maar niet. Lucas was ongeloovig. Het was beter dan dat hij kerksch was geweest, want in de kerk worden de menschen opgekweekt tot huichelen. Toch was het jammer, dat hij heelemaal geen geloof had, ook om Karin. Karin had er als kind juist veel voor gevoeld, maar in den laatsten tijd lachte zij erom. Een geloof te hebben was anders zoo mooi! De oorlog had het geloof weggenomen; de menschen schenen te denken, dat ze het zonder geloof evengoed konden stellen. En dan maar uitgaan, en niet meer sparen, en met elkaar leven als beesten! Dat kwam er van, als het geloof er niet meer was om halt te roepen...

Mevrouw Laurens luisterde: de Kopenhaagsche pendule van haar mans moeder sloeg halftwaalf. En Karin was nog niet thuis! De trein moest al lang binnen zijn, zelfs al was er door den Zondagavond een kleine vertraging geweest... En plotseling viel haar blik weer op den omslag van het boek, op dat portret van die vrouw met bloemen in het haar, die het geschreven had. Haar angst golfde weer op: vanavond natuurlijk, juist vanavond, is er iets gebeurd! iets met Lucas en Karin... Gejaagd begon zij te loopen, heen en terug naar het tafeltje met de schemerlamp. 'God, God, God, God, God, God,' prevelde zij zachtjes voor zich heen. Was er al iets onherstelbaars gebeurd?... Zij bleef voor het portret staan en trachtte een voorbeschikking in de oogen te lezen, maar die staarden opgewekt langs haar heen. Op hetzelfde oogenblik

hoorde zij den sleutel in het slot van de huisdeur: Karin, Goddank! De deur viel dicht. Zij luisterde: Karin hing haar mantel op, zij neuriede...

Mevrouw Laurens greep schichtig het boek van het tafeltje en stopte het onder het kussen van den stoel. Met een zwaai van de deur kwam Karin binnen.

Mevrouw Laurens zag haar tersluiks onderzoekend aan om het punt te ontdekken, waarop zij den aanval beginnen kon. Karin had een hoogroode kleur: waarvan? Allerlei vermoedens besprongen de moeder weer, terwijl Karin neuriënd haar uiterlijk in den spiegel inspecteerde, haar neus vlak bij het glas.

‘Je bent laat, kind! Was er iets met den trein?’

Karin lachte tegen zichzelf in den spiegel, neuriënd.

‘Was er iets met den trein?’

‘Ja. De trein was veel te laat.’

‘O...’

Alle twijfel was uitgesloten. De trein was niet te laat. Er was iets gebeurd. Er was iets gebeurd.

‘Houd nu in vredesnaam eens op met dat geneurie, en met dat gekijk in den spiegel... en ga eens even rustig zitten. Toe, ik heb nog niets van je gehoord, hoe je het gehad hebt en zoo.’

Argwanend keek Karin op. Zij kende dien toon: er was iets. Wat? Het was onmogelijk, dat... Zij ging zitten en zocht een sigaret.

‘Och, wat zou ik gehad hebben.’

Haar vingers frommelden met de sigaret. Mevrouw Laurens zag het.

‘Moet je nu dadelijk weer rooken? Je zult er nog eens aan verslaafd raken, kind! Vertel liever eens wat.’

‘Wät dan?’

Langzaam en precies stak Karin de sigaret aan; haar vingers verrieden niets meer. Zij blies den rook door haar neusgaten uit.

Als een wijf van de straat, dacht mevrouw Laurens verbitterd; maar zij beheerschte zich, zij moest te weten komen, wat er was.

‘Nou, dat is me ook een vraag! Wàt dan! Als je uit geweest bent, heb je toch wat te vertellen! Hoe was het met Lucas?’

Aandachtig rustten mevrouw Laurens' oogen op het borduurwerkje. Achter het kussen in haar rug voelde zij een harden bult: het boek.

‘Waren jullie nog samen op stap? Naar buiten, of zoo?’

‘Nee...’

‘Wat hebben jullie dan den heelen middag gedaan? Het was zulk mooi weer, hier ten minste.’

‘Met Lucas is het uit.’

Kalm had Karin het gezegd. Met open mond staarde mevrouw Laurens haar aan, verbijsterd.

‘Uit? Uit met Lucas?... Je bent gek!’

‘Ik wil hem niet meer, ik heb genoeg van hem, van zijn manieren, van...’

Karin sprak onbewogen. Het duizelde mevrouw Laurens. Uit met Lucas? Onmogelijk, gekkenwerk. Terwijl er over trouwen gepraat was. De toekomst. Wijsenbeek & Co. Gekkenwerk. Anderhalf jaar verloofd al. En dan nog... Kinderspel, gekkenwerk!

‘Je wilt hem niet meer? Nu, ineens wil je hem niet meer? Wat is dat voor een onzin? En dat zeg je me zomaar in mijn gezicht, alsof het een grapje was... alsof je niet je heele toekomst vergooit!’

‘Ik zeg u toch, dat ik genoeg van hem heb, dat ik hem niet meer wil!’

Karin speelde met de sigaret, achteloos, koel. Mevrouw Laurens beefde van drift. Zóó werd er dus met huwelijken omgesprongen, alsof het een grapje was, een spelletje.

‘Ja, je wilt hem niet meer, je wilt hem niet meer! Dat is gauw genoeg gezegd! En wat moet er van je toekomst worden? Daar wordt maar niet aan gedacht, dat is allemaal ouderwetsch, niet? En Lucas Wijsenbeek, een man, zoals je er niet alle dagen één tegenkomt, die wordt maar aan de dijk gezet, met een grapje, en met een sigaretje! Je moest je schamen!’

Karin lachte spottend.

‘Eer ik me om Lucas ga schamen... ga ik liever dood!’

Mevrouw Laurens hing slap in haar stoel, verwezen.

‘Schamen moest je je, schamen...’

Zij hijgde, vuurrood. Plotseling sprong Karin op.

‘Zal ik ú eens wat vertellen? Ja? Als ik wil, kan ik er met mijn pink één krijgen, die duizendmaal beter is dan Lucas. Duizendmaal, hoort u, duizendmaal beter!’

Haar stem had schel geklonken, maar brak in het laatste woord; als een wanhopige begon zij te snikken, het gezicht begraven in de handen:

‘Waarom pest je me ook zoo? Ik... ik...’

De woorden verdronken in het gehuil. Haar schouders schokten, zonder een spoor van zelfbeheersching; de sigaret lag op het tafelkleed zachtjes te spiralen. Mevrouw Laurens, door Karin's plotselinge hulpeloosheid gekalmeerd, doofde de sigaret in een theekopje; zij sloeg haar arm om Karin heen en trok haar tegen zich aan. Wat een kind nog! Het was moeilijk, alleen op de wereld te staan en een meisje van negentien jaar op te voeden! Nu dit

weer, en morgen weer wat anders... En terwijl Karin, tegen haar aangedrukt, doorhulde, voelde zij de tranen in haar oogen opwellen.

‘Huil maar eens goed uit. Toe maar... toe maar...’

Dat met Lucas moest in orde komen. Het moest. Zulke ruzies onder verloofden waren er altijd, dat hoorde erbij. Haar man en zij hadden ook dikwijls verschil gehad; dat was ook altijd weer bijgelegd. God, als je bestaat, maak dan dit weer in orde, God...

Mevrouw Laurens veegde de tranen uit haar oogen en drukte haar snikkende dochter nog vaster tegen zich aan. Maar plotseling schrok zij; van den stoel, waarop zij had zitten borduren, was het kussen op den grond gegleden en staarde de vrouw met de bloemen in het haar vriendelijk glimlachend naar haar op. Voorzichtig maakte zij zich los; en Karin zag of hoorde niets, voor haar moeder haar met zachten dwang haar thee liet uitdrinken.

2

‘Kijken naar een biljartwedstrijd is geestdoodend,’ zei de Populaire, terwijl hij het voer voor zijn vischjes te voorschijn haalde. ‘Ik ga nooit meer naar biljartwedstrijden, tegenwoordig, al speel ik zelf graag. Dan wielervedstrijden, koppels... dat is iets anders, daar zit spanning in, vind je ook niet?’

‘Ik ga eigenlijk nooit naar wedstrijden,’ zei Dumay. Hij zag den Populaire met zijn biologische spullen scharrelen; dat was altijd een gezellig tafereel. Zij hadden samen een tusschenuur vrij, dat zij gewoonlijk in het lokaal van den Populaire zoek brachten; er was bijna altijd zon en vooral in het voorjaar overstelpten de kinderen den Populaire met bloemen, zoodat het lokaal geurde

naar allerlei vacantievermaak; in den hoek stonden twee geraamten, overal lagen beenderen, modellen van papier mâché, steenen en kristallen, opgezette vogels gluurden van hun standplaatsen in een verkeerde richting, aan den muur hing de huid van een tropische slang. Maar de trots van den Populaire was zijn aquarium, dat hij zorgvuldig onderhield en waarbij hij de lagere klassen sterk geïnteresseerd had; onophoudelijk was er toevoer van stekelbaarsjes, libellenlarven, salamanders en kikkerdril; ieder sterfgeval onder zijn menagerie wist de Populaire tot een tragedie te verheffen. Hij was teergevoelig en voerde de goudgerande watertorren alleen met levende wormen in tegenwoordigheid van de hoogere klassen, die al iets meer gestaald waren door de jaren. De bevolking van het aquarium wisselde; iedere week toonde de Populaire Dumay de nieuwe aanwinsten en vaak liet hij dan ook de moordgeschiedenissen de revue passeeren. Hij kende zijn dieren, en de dieren kenden hem; als hij tegen het glas tikte, kwamen de visschen aanzwemmen om hun voer te bemachtigen; dan schudde hij kruimels en daphnia's in het water en zag er uit als een leeuwentemmer, die toeren verricht. Dumay was gehecht aan dit uur met den Populaire; zij waren de twee eenige vrijgezellen van het leerarencorps en beiden op volkomen verschillende wijze op de natuur gesteld. Eens had de Populaire Dumay gevraagd, of hij hem op een biologische excursie wilde vergezellen; toen was het Dumay plotseling duidelijk geworden, wat de natuur voor den Populaire beteekende, en hij had zich verschrikt verontschuldigd wegens gebrek aan tijd en ervaring in het botaniseeren. De Populaire was er niet meer op teruggekomen en had de Lat spoedig voor zijn plannen weten te winnen.

‘Je moet werkelijk eens meegaan naar een wielervedstrijd,’ zei de Populaire. Hij goot het water met de daphnia's in het aquarium. ‘Héhé, jongens, niet te vlug, niet te vlug!... Eén van die garnalen, je weet wel, is door de stekelbaarsjes opgevreten. Echte vechtjassen zijn dat. Het zou mij niet aanstaan, in zoo'n maatschappij te wonen, waar je ieder oogenblik de sigaar kunt zijn, jou wel?’

‘Heelemaal niet,’ zei Dumay. Hij had spierpijn in zijn rechterarm en blauwe plekken over zijn heele lichaam. Die laatste stomp op zijn kin was niet meer noodig geweest, dacht hij. Waar heb ik hem verder nog geraakt? Zijn neus bloedde stevig...

Hij strekte zich lui op twee banken uit. De Populaire zat gebogen naar de snappende visschen te turen; hij filosofeerde:

‘Eigenlijk geloof ik niet, dat die beesten denken... of ook maar iets doen, wat er op lijkt. Ze reageeren alleen maar.’

Karin. Karin. Vanavond heb ik een afspraak met Karin. Ik kan aan niets anders denken.

‘Het denken van visschen kan niet veel meer zijn dan electriciteit, geloof ik. Bewustzijn komt er niet bij te pas. Je kunt het misschien niet eens instinct noemen. Darwin zegt...’

Au, mijn arm!... En toen draaide ik me om. Karin stond voor me. Ik kuste haar. Hoe wist ik, dat ik haar gerust kussen kon, kussen moèst? Het ging vanzelf, er was geen moment van aarzeling.

‘Het kan wel zijn, dat we van de apen afstammen, het lijkt me zelfs erg waarschijnlijk. Maar dieren blijven toch maar dieren, en denken zooals wij kan ook het hoogst ontwikkelde zoogdier niet. Zet jij maar eens een chim-

pansee op een kantoor en laat hem maar eens zaken doen! O zoo! Wat komt er van terecht?’

Karin, vanavond zie ik je weer. Ik weet niets meer van je gezicht. Ik kan me bijna niet meer voorstellen, hoe je er uitziet. Ja, blauwe oogen en blond haar. En je bent veel kleiner dan ik. Een donkerblauwe regenmantel. Dat is al zoo ongeveer drie vierde van je. En toch weet ik op geen stukken na meer, hoe je er uitzag!

‘Ik zeg maar: de menschen, die geen verschil willen maken tusschen hun eigen denken en dat van de dieren, dat zijn lui van de theorie, niet van de doodgewone practijk. Die leert je wel anders. Ik zeg je nog eens: zet een chimpansee...’

Karin. Karin. Karin. Zij wil die bloedvlek uit mijn pak maken. Nog geen enkele vrouw heeft haar armen om mij heen geslagen zooals Karin. Alsof zij verloren zou gaan zonder mij, alsof zij zonder mij geen reden van bestaan zou hebben...

De Populaire was opgestaan en rommelde op zijn toonbank. Hij haalde het skelet van een paardkop te voorschijn en torste het naar Dumay.

‘Kijk eens wat een belachelijk kleine plaats er voor de hersenen is overgelaten.’

Dumay bezag het spitse, elegante skelet, dat als een zuigeling in de armen van den Populaire rustte. Hij zag den dikken vinger van den Populaire op den kleinen paardeschedel liggen; hij zag den langen nagel van dien vinger, zonder twijfel uitgekrabd met een zakmes. Hij zag den Populaire daar staan met de brandschoone beenderen in zijn armen, en zijn goedige koeienoogen, die nu een doceerende uitdrukking hadden, den te wijden boord, het smoezelige overhemd, de onmogelijke das, het om een buikje ge-

plooide vest, waarvan twee knopen openstonden. Hij zag hem als een wederrechtelijk aangekleede zeekoe.

‘Maar à propos,’ zei de Populaire, terwijl hij den paardekop weer op de toonbank deponeerde, ‘je moet toch nog eens meegaan naar een wielervedstrijd. Zondag zijn er wedstrijden met motor-gangmaking in het Stadion; dat is kolossaal interessant...’

Dumay zag, dat zijn voorhoofd hoog en breed gewelfd was.

3

Het was zoo druk op het kruispunt, waar zij afgesproken hadden, dat Dumay Karin aanvankelijk niet ontdekken kon. Hij was in een zorgelooze stemming, tegen zijn gewoonte in, zelfs tot op het laatste moment voor de ontmoeting. Meestal werd het genoeg van een weerzien hem vergald door de bijgedachte aan mogelijke ontuchtingen, maar ditmaal bespeurde hij geen zweem van twijfel in zich. Iets van de wonderlijke toevalligheid van het gebeuren in den spoorwegcoupé was nog om hem blijven hangen; het vergezelde hem, terwijl hij tusschen de menschen liep zonder hen anders dan als kleurige schimmen te zien. Dien dag had hij geïnspireerd les gegeven, zoo licht, zoo gemakkelijk. Er is iets lichts en gemakkelijk in de atmosfeer; ik wandel zoo veerkrachtig, ik voel mij geen vier en dertig, het is, alsof ik geen verleden en geen herinneringen heb en alsof er evenmin een toekomst op handen is. Alles is tegenwoordige tijd; perfectum en futurum heb ik uit de grammatica geschrapt, het praesens heet Karin, ik voel nergens verantwoordelijkheid, nergens zwaarte...

Zijn oogen zochten haar onder de menschen, die links en rechts voorbijwielden. Eensklaps meende hij haar te

zien; maar in dezelfde seconde gleed een tramwagen voor hem langs. Hij las het nummer: 422. *Slag bij Amphipolis, Kleon en Brasidas sneuvelen...* Weg, oude jaartallenmachine, weg met jezelf! Door de ruit van den stilstaanden tramwagen heen had hij nu Karin herkend; hij zag haar staan, aarzelend, zoekend om zich heen. Achter het balkon om haastte hij zich naar haar toe, een heer, die uitsteeg, bijna omverlopend. De begeerte om bij haar te zijn, haar te verrassen, deed hem vergeten een excuus te stamelen, zoodat de heer zijn valies even op den grond zette, om hem na te kijken. Zonder zich aan het publiek te storen, met het gelukkige plezier van een straatjongen, naderde hij Karin, die met den rug naar hem toegekeerd stond, en kuste haar onverhoeds in haar hals. Haar schrik bij het omdraaien en haar lachende oogen bij de herkenning bezorgden hem een rilling van verliefdheid.

‘Karin!’

‘Victor!’

‘Wat? Victor? Hoe noemt mijn vrouw me ook weer? Niet Victor, maar...’

‘Vic.’

Twee dames, die bij de tramhalte wachtten, gichelden. Zij stoorden er zich niet aan en sloegen gearmd een willekeurige straat in. Dumay had een gevoel, alsof hij danspassen moest maken; telkens lachte hij tegen het meisje naast hem, alleen om haar profiel weer te kunnen zien, om te weten, dat zij terug zou lachen en zijn arm zou drukken, om het steeds zekerder te weten. De lichtheid van dit alles verrukte hem als een vlaag geur.

‘En: kon je gemakkelijk wegkomen, meisje?’

‘O ja. Moeder is vanmiddag de stad uitgegaan, naar haar zuster; ik ben alleen thuis.’

‘Zoo, dat was erg aardig van je moeder. Of kan het haar niet zooveel schelen, wat je uitvoert?’

‘Och, soms. Dat hangt er van af...’

Karin was even stil geworden; maar in het volgend oogenblik had hij haar al weer opgevroolijkt. Ik zou een zaal met bakkers kunnen opvroolijken, als het moest, dacht hij; zoo licht ben ik zelf nu. Zij slenterden, dicht tegen elkaar aan, door een drukke winkelstraat, bleven voor etalages hangen en wezen elkaar mooie dingen. Het liet Dumay koud, als hij iets aanpree, dat hij niet eens zag; hij deed het voor Karin. Zij liepen langs een ouden, viezen bedelaar; Karin wilde beslist, dat Dumay hem een dubbeltje zou geven, en hij keerde gehoorzaam op zijn schreden terug en legde zonder schaamte het dubbeltje in de hand van den man, die gluisperig zijn pet lichtte. Alle handeling was hem spel, spel om Karin.

Aan het einde van de drukke straat schetterden de lichten van een bioscoop. Zij bleven voor de photo's staan en besloten de film te gaan zien. Dumay nam twee logeplaatsen; de titel van de film was hij aan de kassa al weer vergeten. Van de juffrouw, die met een dansend lampje voor hen uit trippelde in het donker kocht hij een programma, tegen zijn gewoonte in. Juist toen zij zaten, ging het licht op; Karin wees hem met groote deskundigheid in het programma de beste filmsterren en verdiepte zich in hun huwelijken en scheidingen; hij hield zich nog dommer dan hij was op dit gebied, zoodat Karin telkens vol verbazing zijn onwetendheid met het grootste overwicht ontmaskeren kon.

‘Je gaat zeker nooit naar de bioscoop?’

‘Toch wel.’

‘Dat geloof ik niet, want je weet er niets van!’

Je zit natuurlijk altijd thuis te lezen, is het niet?’

‘Soms, maar niet zoo vaak, als je denkt. Vertel eens Karin: houd jij van lezen?’

‘O ja, erg veel. Ik lees dikwijls in bed. Maar ik heb liever, dat het goed afloopt.

Op de film ook. Een heel enkele maal vind ik een droevig boek ook wel mooi. Zeg, jij hebt zeker een massa *oude* boeken moeten lezen voor je studie?’

‘Oude?’

‘Ja, van menschen, die al lang dood zijn, bedoel ik.’

‘Natuurlijk!’

‘Bah, verschrikkelijk lijkt me dat! Menschen, die al lang dood zijn, kunnen toch niet weten, wat *wij* willen lezen? Ten minste, zoo goed weten als menschen, die nog leven, kunnen ze het zèker niet! Is het soms niet zoo?’

‘Karin, je bent geniaal!’

‘Wät ben ik?’

‘Een genie. Je zegt geniale dingen!’

‘Och, schei toch uit! Let nou liever op, de film is al begonnen. Ik heb niet eens de rollen gelezen. O, het is een drama; zie je wel, *Groot Romantisch Filmdrama* staat er.’

Het drama begon zich voor hun oogen af te spelen. Dumay zag een reeks van verwickelingen voorbijtrekken, die hij nauwelijks met half begrip in zich opnam: een jonge dominee met een omgedraaid boordje wordt ongeneeslijk verliefd op een schoone tooneelspeelster, de tooneelspeelster lokt hem in haar strikken, maar wordt zelf ook ongeneeslijk verliefd op hem, het omgedraaide boordje is plotseling verdwenen en heeft plaats gemaakt voor een semi-soft collar, zij ontbijten samen aan een meertje onder de berken, er gebeurt nog een massa, hij verklaart nooit eerder een

vrouw te hebben liefgehad, er gebeurt weer een massa. Die verwickelingen troffen hem niet als belachelijk of onmogelijk; zij vloeiden abstract langs hem heen, vol inhoud en toch niet in de sfeer van werkelijkheid of onwerkelijkheid; als dunne vliezen beteekenis schoven de beelden over zijn gedachten aan Karin, muziek makend bij de zorgeloosheid, die hem met haar verbond. Zij zat tegen hem aangekropen en leefde gespannen met de gebeurtenissen mee. Dit is haar natuurlijk element, dacht Dumay, terwijl hij haar schouder tegen den zijnen voelde. Moet ik nu eigenlijk niet mijn arm om haar heen slaan, en zoo meer? Neen, dat is toch te gek... En ineens schoot de vraag in hem op wie zijn voorganger kon zijn. Natuurlijk had hij een voorganger; hij voelde het aan de manier, waarop zij in haar element vertrouwd was. Misschien was zijn voorganger wèl gewoon, een arm om haar heen te slaan, misschien vond zij het absurd en liefdeloos, als hij het niet deed...

Voorzichtig legde hij zijn arm om haar schouder. Hij voelde, dat zij dicht tegen hem aan kroop, en zag haar gezicht, dat naar de film staaarde, vlak naast het zijne glimlachen.

‘Karin,’ fluisterde hij.

Als antwoord streelde zij zijn hand, tot hij de hare stevig had omklemd. Hand in hand keken zij naar den jongen dominee en de schoone tooneelspeelster, die hun moeilijke leven verder voortzetten. De openbare meening keerde zich tegen hun verhouding. In den jongen dominee scheen dat weerklank te wekken. Verwijdering; maar gelukkig, het is maar tijdelijk, liefde overwint alles. Dumay voelde, dat Karin onder zijn arm herademde, nieuwe hoop ging koesteren op een gunstigen uitslag. Maar het noodlot voltrekt zich. De macht der openbare meening wordt steeds

sterker. Een vroegere minnaar van de tooneelspeelster komt uit de gevangenis, terwijl de dominee tusschen liefde en plicht heen en weer geslingerd wordt. Hij biedt aan, haar weer te beminnen. En zij, hoewel zij in werkelijkheid steeds den jongen dominee beminnen blijft, gaat met den vroegeren minnaar mee, om den dominee over te laten aan het meisje, dat de openbare meening hem heeft aangewezen. Zij schrijft een afscheidsbrief, waarin zij zegt, dat zij hem teruggeeft aan de zijnen, maar dat haar liefde echt is geweest en ook in de toekomst niet zal sterven.

Het laatste beeld: de dominee, naast zijn bruid staand met den afscheidsbrief in de hand, verwezen voor zich uit starend, week in nevelen terug. Het licht gleed langzaam aan. Dumay zag, dat Karin's oogen nat waren. Zij stonden zwijgend op en schuifelden in de trage mensenrij naar buiten. Karin zweeg, Dumay zocht naar woorden, maar hij vond ook niets. De film liep tusschen hen in.

Nog zwijgend, weer arm in arm, kwamen zij in het havenkwartier en stonden onverwachts voor het water, waarin hier en daar lichten dreven, witte, groene, roode. Er was in de verte wat geplas en nog verder op het kuchen van een motorboot. De maan maakte een rand op een wolk, die nog zwarter scheen dan de lucht en het water. Zij stonden stil en tuurden naar een licht, dat bewoog, langzaam voortschoof, bijna onmerkbaar.

‘Beweegt het eigenlijk wel?’

‘Ja zeker, het beweegt... heel langzaam.’

En weer een zwijgen. Geroep van mensen, ver weg.

‘Karin, ben je gelukkig?’

‘Ja.’

‘Alleen door hier te staan, met mij... en verder niets?’

‘Ja, ik ben heel gelukkig.’

Het licht beweegt, beweegt. Of staat het nu werkelijk stil, volkomen stil?

‘En weet je ook, Karin, dat ik nooit iets voor je zal kunnen zijn... dat ik weer weg zal gaan... dat ik nooit...’

‘Wat?’

‘Nooit met je... kan trouwen.’

Zwijgen.

‘Ben je nu nog gelukkig?’

‘Ja. Je bent heel anders dan andere mannen. Jij zult nooit iets gemeens doen, dat weet ik!’

‘Hoe weet je dat?’

‘Omdat je in de trein... zoo voor me opkwam.’

‘En als ik je nu zeg, eerlijk, dat ik nooit... met je...’

‘Jij zult nooit iets gemeens doen, zoals...’

‘Zooals?’

‘Och nee, niks.’

‘Jawel, wèl iets. Zooals?’

En plotseling sprak Karin over Lucas, onsamenhangend, brokkelig. Zij sprak over hem, alsof Dumay allerlei van hem wist en nu meer van hem moest weten. Flarden van episodes trokken aan hem voorbij, episodes uit bosschen, balzalen, lunchrooms, vol van toevalligheden, die hij niet begreep, en aanduidingen, die hem raadselachtig bleven. Terwijl het licht in de haven langzaam wegbewoog, stond hij met het vertellende meisje tegen zich aan te luisteren, soms iets vragend, soms knikkend van ja of schuddend van neen. Soms zweeg Karin eensklaps, en eenmaal kuste zij hem midden onder een verhaal heftig op zijn mond. Hij luisterde, vreemd geboeid door dit vertellen over een man, dien hij niet kende, dien hij nooit gezien had, dien hij nu toch zag geboren worden uit haar woorden, eerst bespot-

telijk vaag en willekeurig, langzamerhand duidelijker, met sporen van een menschegezicht, van kleeren, van manieren. Lucas; Lucas Wijsenbeek. Van Wijsenbeek & Co., badinstallaties, waschtafels, gasfornuizen. De verloofde van Karin Laurens. Een man op een kantoor, met allerlei overwegingen in zijn hersens, waaronder eenige van bijzonderen aard betreffende Karin: Lu-cas. Naast Karin, zij op zijn schoot, arm om haar heen in de bioscoop, ook natuurlijk... lippen op haar lippen...

‘Had hij, Lucas... een snor?’

‘Nee, dat gelukkig niet.’

‘O... Hield je van hem?’

‘Ik vond hem wel aardig. Eerst ten minste.’

‘En waarom later niet meer, waarom nu niet meer?’

‘Dat zeg ik liever niet.’

‘Je zei straks: hij had iets gemeens gedaan. Je moet me zeggen, wat het was, hoor je, je moet het me precies zeggen!’

Dumay had haar bijna ruw tegen zich aan getrokken. Weer kuste zij hem, maar met oogen vol tranen.

‘Het was niet waar, wat hij zei. Hij loog het, en dat wist hij; hij wist dat ik hem allang gezegd had, dat ik niet met hem wou trouwen. Als ik toch niet met hem wil trouwen, hoef ik er toch zeker niet om te huichelen, wel? En toch heeft hij dat gezegd...’

‘Wàt dan toch?’

‘Hij heeft gezegd dat ik er... zooéén was, van de straat, dat ik een hoer was, heeft hij gezegd. En hij weet, dat hij het liegt, dat ik het eerlijk met hem gemeend heb. Zoo, nou weet je het... en het kan me ook niet schelen, dat jij het weet. Vic, ik houd zooveel van je, van jou alleen. Ik zal ook nooit meer om iemand anders geven... ik zal alles

doen, wat jij plezierig vindt, heusch. Maar je gelooft toch niet, wat hij gezegd heeft? Hij liegt het, en hij weet, dat hij liegt, dat is het gemeene ervan...'

Dumay zag de maan boven de zwarte wolk uitklimmen, terwijl hij Karin's hoofd vaster tegen zijn schouder trok. Hij trachtte het gezicht van Lucas te ontcijferen, maar hij kon niets vinden dan iets bleekgroens, iets maanachtigs en spookachtigs tegenover het levende, betraande gezicht van Karin, iets, dat hij haatte om een vage wreedheid, nog zonder het te hebben onderscheiden. Deze Lucas was naast hem komen staan, terwijl hij zich zorgeloosheid had beloofd, dispensatie van verleden en toekomst; hij dwong hem, nù al weer, tot overleg en partijkiezen. Hij twijfelde er niet aan, of die Lucas moest een schoelje zijn, een laffe en berekende egoïst, die misbruik had gemaakt van zijn overwicht, of een domme idioot, die er genoeg in schepte, een meisje met sadistische scheldwoorden in den grond te boren. Arme Karin! Hij heeft je zeker erg te pakken gehad! Je had beter uit je oogen moeten kijken!

'Zeg, dat je niet gelooft, wat hij gezegd heeft. Ik zou het je anders toch ook niet hebben verteld! Toe...'

'Natuurlijk, ik geloof er geen woord van. Ik geloof niets kwaads van jou!'

'Meen je dat? O, Vic...'

De maan had de wolk onder zich gelaten en stond vrij in den zomerhemel. Het water had lichte zilveren rimpels. Van een schuitsilhouet in de nabijheid riep een man, onverstaanbare, schorre klanken. Op dit oogenblik flitste door Dumay's brein een zoo jonge en onwaarschijnlijke gedachte, dat hij schrok, als had iemand hem een onverwachten klap gegeven. Terwijl Karin's mond op den zijnen was, hóorde hij die gedachte zich plotseling melden. Het

was een voorlopig bericht, een van verre komend, verontrustend telegram.

Hij schrok zoo, dat hij doorkuste, om alle verantwoordelijkheid voor het nieuwe element te ontwijken; maar na den zoen stond de gedachte vaster en helderder ergens in zijn hoofd.

‘Kom, ik breng je naar huis,’ zei hij beslist. Een ongeduldig verlangen naar confrontatie met den indringer verdrong al het andere.

‘Nu al?’

‘Ik heb morgen veel werk.’

‘O ja, dan...’

Hij voelde, dat Karin hem niet begreep; maar het ongeduld dreef hem langs alles heen. Hij bracht haar tot aan haar huis, opende de deur voor haar en wilde afscheid nemen.

Zij hield hem tegen.

‘Vic, als je nog even meegaat, naar boven... kan ik nu die bloedvlek uit je jas maken.’

Dumay aarzelde. Zij legde zijn aarzeling verkeerd uit.

‘Moeder is immers uit de stad.’

Hij glimlachte. De gedachte in zijn hoofd riep.

‘Ik bel je morgen op, Karin, als je op kantoor bent. Nu moet ik weg, werkelijk. Ik moet voor morgen nog allerlei dingen...’

Het laatste, wat hij van haar zag, was de gedweeë droefheid in haar oogen, die hem niet begrepen.

Zevende hoofdstuk

1

Dumay draaide het licht in zijn kamer aan, bevestigde het stopcontact van zijn bureaulamp en draaide het groote licht weer uit. In het zachtgele schijnsel lag zijn kamer rustig als altijd voor hem: de boekenkast, de twee leeren clubfauteuils, het Afghanistan vloerkleed, de divan, waarop hij met zijn geblesseerde knie had gelegen. Hij ging voor zijn bureau zitten en staarde verstrooid naar den grooten glazen bol met irissen, die tusschen zijn papieren glansde. Hij hield van de weerspiegeling van het gele lamplicht in dien bol, die altijd op het bureau van zijn vader had gestaan. De irissen zijn nieuw, viel hem op; die heeft juffrouw van der Wall zeker vandaag gekocht...

Hij stond weer op en zocht zijn kamerjapon. De gedachte waakte achter zijn voorhoofd en wachtte, tot hij gereed zou zijn voor de confrontatie. Bij het aanschieten van de kamerjapon voelde hij iets hards in den zak van zijn colbert, dat daar niet behoorde te zijn: het was de sleutel van Karin's huisdeur, dien hij vergeten had terug te geven. Een lange, spichtige sleutel met een nijldigen snavel. Hij tikte er mee tegen den glazen bol, die met een helderen kristalklank antwoordde. Als ik nu nog driemaal tik en de bol geeft driemaal denzelfden klank, dan zal ik geluk hebben, dacht hij. De bol gaf driemaal denzelfden helderen klank. Dumay legde den sleutel voor zich op het bureau. Hij zag nog eens om zich heen; er was niets afleidends meer te doen, alle gewone dingen waren present, hij zat in zijn kamerjapon voor zijn bureau... Uit de kist op het tafeltje nam hij een sigaar en stak die aan. Hij ging

verzitten en rookte. Het moment was gekomen: hij moest nu de gedachte, die hem een uur geleden had overrompeld, als een man te woord staan.

En langzamerhand verdween alle voorloopige rust, om plaats te maken voor een verterende onrust: de gedweë droefheid in Karin's oogen legde beslag op hem. Niet Karin zag hij voor zich, alleen de droefheid bij het afscheid in haar oogen, als een aanklacht, een stomme beschuldiging aan zijn adres. Mijn god, dacht hij, met die beschuldiging voor mij moet ik nu gaan denken. Ik *moet*, er is niets aan te doen. Nu moet je bewijzen, dat je kunt denken, Dumay, dat je a tegen b kunt zetten; nu, onder de gevaarlijkste omstandigheden, met alles tegen, nu moet je de ervaring van vier en dertig jaar leven en minstens tien jaar denken in het geding kunnen brengen tegen een gevoel, dat je weerloos dreigt te maken. Vooruit: isoleer je gedachte van een uur geleden. *Je wilt Karin trouwen*. Vraag nu duizendmaal: waarom, waarom, waarom? Wil je je opofferen, omdat een zekere Lucas haar gemeen behandeld heeft? Zeg maar ja. Maar waarom wil je je opofferen? Omdat je eigenlijk niet aan een opoffering gelooft, omdat je daarachter iets zoekt voor jezelf, een veel dieper bevrediging dan die van je tegenwoordige leven. Verder. Weet je, dat je verliefd bent? Zeg maar ja. Je weet immers toch niet, in hoeverre je verliefdheid je verblindt. Of is misschien je verliefdheid een bewijs, dat je op den rechten weg bent? Je zult het allemaal later pas weten. Verder. Wees eerlijk: zou je dan iets anders begeeren, dan dit vrije, eenzame leven? Zou je onvrij willen zijn en aan een ander gebonden? Denk aan Jeanne van Riemsdijk en haar hardnekkige neiging, om Bach te spelen, als je een gewoon kopje thee wilde drinken. Dat zou

Karin juist nièt doen, zeg je. Zij zou je niet hinderen met quasi-cultuur, zij zou je niets opdringen, zij zou precies datgene voor je zijn, wat je verlangt... Verlangt? Je verlangt dus toch nog iets anders dan je tegenwoordige leven?

Dumay begon door de kamer te ijsberen. Een duister vermoeden, dat zijn lot al buiten deze redeneeringen om beslist was en dat hij zichzelf hier op een belachelijk spiegelgevecht tracteerde, rees onweerstaanbaar in hem op; maar hij verzette zich. Eerst antwoorden, eerst weten! Gesteld, die gedachte was krankzinnig; waarom is ze dan bij mij opgekomen? Opoffering? Onzin. Verliefdheid? Onzin. Ik kan die dingen isoleren. Isoleer ik ze, dan blijft er toch iets over. Maar wat? Bang, om over tien jaar zoo te zijn als de Populaire, een caricatuur van vijf en veertig, met een schepnetje en een passepartout voor het Stadion? Neen. Ik zal nooit worden als de Populaire, als ik een caricatuur word, word ik een totaal andere caricatuur, en daarvoor ben ik niet bang. Ook dat dus niet, zeker niet... Max trouwde met Lydia. Waarom zou ik niet met Karin trouwen? Halt, dat is geen argument. Dat is een argument tegen. Een beetje minnaar, een beetje papa, enz., dat gaat voor jou èn Karin niet op! Maar toch: denk eens aan Max, aan zijn vroegere avonturen! Hoe gewoon is hij geworden, hoeveel beter staat hem deze levenswijze! En wat hij kan, zou jij niet kunnen? Natuurlijk kun je het; je kunt het beter, je kunt Max nog een lesje geven in dit opzicht. Hij nam een vrouw met een schijn van cultuur, omdat hij dien schijn niet kan missen; jij kunt een vrouw nemen, die ronduit niets anders is dan een vrouw, die niets begrijpt en nooit iets zàl begrijpen. Is dat niet het eenig mogelijke voor een man als jij, is dat niet het eenig reëele,

dat er voor jou bestaat?... Maar beste jongen, dan is het immers onnoodig om te trouwen? Waarom dan die idée fixe van het huwelijk? Omdat een zekere Lucas Karin gemeen behandeld heeft. Dus een opoffering. Op dat punt was ik straks al. Is het werkelijk zoo? Of: zou het misschien buitengewoon simpel zijn? Zou ik... van Karin houden, zou dit bijgevoel van opoffering misschien datgene zijn waarover zoveel woorden worden vuilgemaakt? Zou dit de laatste stap kunnen zijn naar het gewone menselijke leven, waarnaar ik altijd heb verlangd? Karin, een gewone vrouw; eindelijk een vrouw zonder schijnvertooning van ideeën, die na een maand louter aanwensel of diplomatie blijken te zijn! Zou ik werkelijk... van Karin houden, zonder meer? Of is dit het sluwste zelfbedrog, het allersluwste, dat ik mijzelf ooit heb aangedaan?

Zenuwachtig kneep hij het stompje van zijn sigaar dood in den aschbak.

Niet allersluwste, maar allersimpelste, zei je daareven. Daaraan vasthouden. Max een lesje geven, zei je. In welk verband ook weer? Door hem te verbeteren, o ja. Het allersimpelste: van iemand houden. Gewoon zijn, een voorrecht. Karin, een n g gewoner Lydia... Voor de eenzaamheid ben ik niet geschapen. Soms is een dom woord van juffrouw van der Wall voor mij een zaligheid. Ik heb de eenzaamheid *verdragen*, dat is alles, liever dan Jeanne van Riemsdijk met haar Bach en Ella met haar kunstnaaldwerk te verdragen. Maar ik ben iemand, die graag omkijkt, als hij leest, naar een ander, die er is, alleen maar *is*. Dat is een teeken.

Dumay liet zich vermoeid neervallen in zijn bureaustoel. Een plotselinge matte tevredenheid vlijde zich over zijn uitgeputte hersens; hij streek mechanisch over de

zwellende knoppen der irissen voor hem. Hij hoorde het verzet nog in zich, maar zwak, als uit de verte, het narommelen van een aftrekkend onweer. Vaag trachtte hij zichzelf weer op te jagen tot den tweestrijd, maar de tegenstem had geen kracht meer. Toch heb ik nog niets besloten, dacht hij, nog niets. Ik ga nu naar bed en daar verder liggen denken. Niets is besloten.

Hij nam den spichtigen sleutel van Karin's huisdeur op en bekeek den zonderling getanden snavel. Hij zag de huisdeur half open en in de opening Karin's bedroefde oogen; hij hoorde haar zeggen: 'Moeder is immers uit de stad.'

Niets is besloten, herhaalde hij bij zichzelf. Hij bekeek weer den sleutel. Naar links omdraaien waarschijnlijk. Als ik eens... nu dadelijk... ging inbreken, en nu dadelijk... Karin ging zeggen, dat... Maar er is immers niets besloten.

'Moeder is uit de stad.'

Hij woog den sleutel op zijn hand en dacht: zou ik binnen kunnen komen zonder haar erg te laten schrikken? Als de sleutel niet in het slot knarst... Zij slaapt natuurlijk al... des te beter... maar het doet er ook niet veel toe, het volgend oogenblik al zal zij weten, dat... zij zal gelukkig zijn.

De sleutel lag tusschen duim en wijsvinger.

En er was niets besloten?...

Dumay nam de telefoon van den haak en draaide vijf cijfers. Even werktuigelijk bestelde hij een taxi voor direct. Hij stak den sleutel in zijn zak en begon te wachten. Zijn horloge wees kwart voor één.

Opnieuw voelde hij zich nerveus worden; maar het was een andere nervositeit dan die van straks. Het was de ner-

vositeit van den inbreker, die op zijn doel afgaat en niet weet, wat hem wacht, maar ook alle gedachten bezijden dat doel van zich af heeft gezet. Zijn oogen volgden den secundewijzer, zijn ooren wachtten op het overgaan van de bel.

Acht minuten voor één ging de bel over, lang en overbodig. Hij haastte zich de gang in en nam zijn hoed van den kapstok. Uit de kamer van juffrouw van der Wall klonk gestommel en even later een slaperige stem:

‘Is ù daar, mijnheer?’

‘Jawel, ik ben het, juffrouw van der Wall!’

‘Er is toch niets aan de hand?’

‘Niets. Een taxi voor mij, anders niet.’

In de stilte van den maannacht gaf hij den chauffeur Karin's adres. Een oogenblik later, toen hij al in de auto zat, bedacht hij zich en gaf een nummer aan het andere eind van de straat op; een taxi voor de deur kon complicaties opleveren. Hij meende, dat de chauffeur hem wantrouwend aanzag. Inbreken, geluk brengen, de kogel door de kerk jagen. Vooruit!... De snelle beweging van de auto deed hem goed; het was, alsof de chauffeur met zijn gedachten meestuurd. Alle gebouwen lagen koel en scherp in het maanlicht te baden; over de straten lagen hier en daar grillige vakken schaduw. Het museum vloog voorbij, groote villa's en tooverachtige grasvelden schoven langs; tien minuten later gleden zij door het centrum. Onder het passeeren van een gracht herkende Dumay de kamer van Marie. Marie, schoot hem plotseling door zijn hoofd; Marie, ik heb geen seconde aan haar gedacht! Moet ik haar niet in mijn redeneering betrekken? Juist haar? Nonsens: zij is weggebleven. En ik wil geen ironische vrouw. Ik kom nergens meer op terug... De chauffeur

feur zwenkte al weer een nieuwe straat in: een straat in Karin's buurt. Er volgden een paar monotone, rechte einden, een paar snelle bochten; de wagen stopte.

Dumay kon geen klein geld vinden en liet den chauffeur, die niet kon wisselen, een belachelijke fooi. De auto reed weg. Moederziel alleen liep hij in de leege straat; onzinnig snel schoten de huisnummers op naar de deur van Karin. Het bordje met den naam *Laurens* in krullige schrijffletters, duidelijk leesbaar in het maanlicht. Schichtig keek Dumay naar links en rechts, terwijl hij den sleutel vastklemde. Er was geen sterveling te bekennen. Hij stak voorzichtig den sleutel in het slot en draaide op goed geluk linksom; het slot gaf onmiddellijk mee en de deur kierde bereidwillig open, zonder geluid te geven. Op zijn teenen sloop Dumay de gang in en trachtte even voorzichtig de deur achter zich te sluiten. Zijn handen beefden, zijn verhemelte was droog. De deur kraakte plotseling, toen hij al meende, dat het risico voorbij was; zijn vingers schoten uit en de deur viel met een lichten smak in het slot.

Bewegingloos stond Dumay te wachten, of hij iets zou hooren. Het bleef doodstil. In de leege gang scheen een streep maanlicht; rechts hing een gong. Voor zich, tien passen verder, zag hij een trap. Groote genade, een trap, dacht hij; een trap kraakt natuurlijk. Ik moet mijn schoenen uittrekken. Gebogen staande trok hij zijn schoenen uit; toen hij zich oprichtte, stootte hij zijn hoofd tegen de gong, die een gesluierden klank gaf. Nu zal er beweging volgen, dacht hij gelaten, nu ben ik verraden. Hij wachtte weer, maar hoorde niets. Hij wachtte meer dan een minuut, maar het bleef zoo stil, dat hij van buiten autogetoeter opving.

Voetje voor voetje schoof hij naar de trap. Als de eerste trede kraakt, dacht hij, loop ik in godsnaam maar regelrecht naar boven, kome, wat komen wil. De trede kraakte niet; hij herademde. De derde trede kraakte even, maar zoo weinig, dat hij er niet eens acht op sloeg. Bij de zesde verloor hij het maanlicht. In het donker tastte hij langs de leuning naar boven, tot hij op een portaaltje was aangekomen. Zijn oogen trachtten zich in de duisternis te oriënteren, zonder veel resultaat. Hoe nu, dacht hij, nu heel voorzichtig...

Plotseling viel er iets.

Het was Dumay, of het korte geluid hem omtrok, met een ruk. In één der deurlijsten stond een gedaante, in een lichte pyama.

‘God, Vic... jij?’

In twee stappen was hij bij haar en nam haar in zijn armen. Hij voelde hoe haar heele lichaam trilde; het was bijna een zacht, aanhoudend schudden, waaraan geen eind scheen te komen.

‘Karin... lieve... lieve... liefste...’

Hij droeg haar de kamer in en legde haar op het bed, dat half open lag geslagen. Hij voelde zich een schurk en tegelijk een idioot.

‘Karin... Karin... ik ben het...’

Hij zag haar oogen, in het halfduister, nog vreemd staren en hoorde het hijgen van haar adem.

‘Karin... luister dan... misschien was ik gek, maar ik wou, ik moest je vannacht nog vragen... of je met me trouwen wilt... Karin.’

In spanning wachtte hij. Een paar seconden. Toen voelde hij haar armen vast en innig om zijn hals, zijn hoofd naar beneden getrokken op het kussen, in haar haren.

‘O jij... gek, lieve gek... lieve gek...’

Zachtjes kriebelde de stem langs zijn oor.

‘Gekke jongen, gekke jongen... Als ik eens geschoten had, zomaar, in het wilde weg, voor ik gezien had, dat jij het was...’

‘Was het... een revolver, die daar viel?’

‘Ja. Die is nog van vader; ligt altijd op mijn slaapkamer.’

‘Heb je me dan gehoord’

‘Ja. Al toen je bij de voordeur was. Ik denk dat ik tòch niet had durven schieten. Ik was zoo bang, Vic, zoo bang, dat ik nu net vermoord zou worden, voor...’

‘Voor...?’

‘... voor jij me gevraagd had!’

‘Wat? Hoe wist je... dat ik je vragen zou?’

‘O, ik wist het, zoo zeker, zoo zeker! Ik kon het aan je oogen zien, toen je me een zoen gaf, die eerste maal, in den trein, dat je me niet in den steek zou laten... Toen zei ik bij mezelf: die laat ik niet weer los, die of niemand. Lieve, gekke jongen... Toe, ga de deur even dicht doen... en kom dan hier bij me... je mag bij me slapen vannacht.’

Gedachteloos stond Dumay op om de deur te gaan sluiten. Bij den drempel zag hij de revolver liggen; hij raapte hem op en voelde het metaal koud en zakelijk in zijn handpalm. Even scheen het hem, of de revolver hem iets te zeggen had, iets bepaalds, waaraan hij niet gedacht had; iets kouds en zakelijks.

... die laat ik niet weer los... die of niemand...

‘Vic?’

‘Ja.’

‘Kom je *gaww*?’

Dumay sloot de deur. Hij legde de revolver op het nachtkastje.

2

Lisse nam de telefoon op, die al driemaal gerinkeld had.

‘Hallo, Lisse... O George, ben jij het? Heb je weer niets beters te doen, dan me op kantoor te bellen?... Wat? Nee, jongen, dat was maar gekheid, als ik je stem hoor, is mijn morgen al goed!... O... Zoo... O... Zoo... Jaja... Wàt zeg je? Maar dat is... Waarom kom je daar niet dadelijk mee voor den dag? Is het bij dat ruitfeest gebeurd?... O... Jaja, alles goed en wel... Dus je loopt met je arm in een verband?... Ik feliciteer je! Was je maar in de fabriek gekomen, neefje, zooals ik je destijds heb aangeboden... Niet zoo erg? Dat noem je niet erg! Wat is dan wèl erg?... Ja... Ja, die is hier, vlak tegenover me zit ze... Een oogenblikje, hier komt ze...’

Marie had geveinsd, verdiept te zijn in den brief, waaraan zij juist bezig was, toen de telefoon overging; maar toen Lisse's stem plotseling ernstig en bezorgd had geklonken, was zij geschrokken: George, er is iets met George... Zij nam den hoorn haastig van Lisse over:

‘Ja, hier Margot. Wat is er met je gebeurd, George?’

‘O, niets ernstigs. Ik ben gisteren van mijn paard gevallen. Mijn rechterarm is een beetje geblesseerd.’

‘Hoe kwam het’

‘Een hindernis. Het beest wou niet springen. Kan ik je door de telefoon niet uitleggen, Margot, omdat je toch geen verstand van paarden hebt.’

‘Heb je pijn?’

‘Niet veel. Maar ik kan geen dienst doen, ik loop met mijn arm in een wit laken. Griezellig hè? Het is me nogal wat! Ik ben nog niet dood!... Luister even, en geef me

dan nog een seconde oom Herman: mag ik je vanavond komen opzoeken? Om een uur of acht? Ik ben wel een beetje melancholiek.’

‘Natuurlijk, kom maar zoo vroeg mogelijk.’

‘Dank je, Margot! Tot vanavond dus?’

‘Tot vanavond. Wacht, hier komt mijnheer Lisse...’

Tot haar groote ergernis voelde Marie zich blozen, terwijl zij den hoorn weer aan Lisse overgaf; dat ‘mijnheer Lisse’ had bespottelijk geklonken, alsof zij een order voor de fabriek had doorgegeven. Zij had Lisse discreet zien glimlachen, terwijl zij met George sprak; hij wist niet eens, dat zij elkaar bij den naam noemden, al had hij het natuurlijk allang vermoed, en nu had hij zijn zekerheid gekregen. Margot... ook voor Lisse was zij dus nu voortaan Margot Warren! Zou hij werkelijk niet weten, dat zij Marie heette? Welneen, als hij het geweten had, was hij het zeker vergeten. Maar zij voelde den blos prikkelen, als een heimelijke ongerustheid. Lisse prentte George intusschen zijn laatste vermaningen in:

‘Houd je nu kalm, jongen, en denk er aan, dat ik een erfgenaam over wil houden. Geen grapjes, hoor!... Wat?... Als je dat nog eens zegt, onterf ik je, knoop dat in je oor. Ik zal juffrouw Warren opdracht geven, je extra in de gaten te houden. Als je arm niet in drie weken uit het verband is, ontsla ik haar en onterf ik jou.’

Lisse hing den hoorn op en zakte op zijn gewone manier op zijn bureaustoel wat naar beneden. Het was zijn bespiegelende houding.

‘Precies zijn vader,’ zei hij, met iets van berusting in zijn stem. ‘Die brak als kleine jongen elk half jaar wat! Als hij niet oppast, breekt hij zijn nek nog eens, die George; hij wil altijd nummer één zijn, gevaar bestaat er niet voor

hem. Ik mag hem graag, bijzonder graag. Wat vindt u van hem, juffrouw Warren?’

‘Wat, had hij geknipoogd? Onmogelijk! Verbeelding!... Vergeefs trachtte Marie haar blos meester te worden.

‘Ik mag hem ook heel graag. Hij is mij heel... sympathiek.’

‘Dat dacht ik wel. Ik wil u iets toevertrouwen, juffrouw Warren, maar in het geheim. Ik geloof, dat u... hoe zal ik het uitdrukken... dat u invloed op hem hebt...’

Belachelijk, maar ik word steeds rooder, dacht Marie. Zij tuurde als een verlegen bakvisch op haar handen.

‘Nu hoorde ik... u neemt me niet kwalijk, dat ik geluisterd heb?... dat u hem vanavond spreekt. Kunt u hem nu niet eens een duwtje geven in de goede richting? ik bedoel natuurlijk, met uw invloed op hem; hij loopt immers als een juffershondje achter u aan... ik wil maar zeggen: kunt u hem er niet eens op wijzen, dat hij, als hij zoo doorleeft, naar de kelder gaat, op één of andere manier... ik bedoel...’

Op zijn beurt was Lisse rood geworden; hij verdwaalde in zijn eigen woorden. Het hergaf Marie haar zelfvertrouwen; eensklaps vond zij de situatie: Lisse als verkapt huwelijksbureau, buitengewoon vermakelijk.

‘Waarom denkt u eigenlijk, dat ik zooveel invloed op George heb?’ vroeg zij ondeugend.

Lisse wuifde langs zijn vollemaansgezicht, alsof hij het warm had. Hij probeerde zich te redden door guitig te doen.

‘Ja, juffrouw Warren, ik merk zoo wel eens iets. Ik ken George al lang, en als hij tegenwoordig bij ons is, heeft hij het vaak over u. Heusch, u hebt indruk op hem gemaakt. En daarom...’

Hij schoot op uit zijn stoel en steunde de ellebogen op zijn bureau. ‘Kijk eens: George is een jongen van de bovenste plank. Wat hij nodig heeft, is een solide leven. Er moet een beetje in die richting met hem gepraat worden. En ik weet wel, mij vindt hij een oude heer en daarom neemt hij van mij geen raad aan. U moet ook niet denken, dat hij dom is. Ik zeg hem dikwijls, dat hij eens wat meer moet lezen, en ik heb hem ook al eens een paar titels opgegeven van goede boeken. Maar daar komt hij niet toe, zegt hij. *Als* hij wat leest, leest hij detective-romans. Dat heb je zoo bij die militairen, ze laten de ontwikkeling lopen voor hun vak. Maar George is beslist *niet* dom. Hij kon al wat aardig lezen, voor hij nog naar school ging! En bijdehand als die aap was! U had hem moeten zien, toen hij voorzitter was van zijn H.B.S.-club!’

Al betoogende was Lisse in vuur geraakt. Hij had nog meer noten op zijn zang, maar een bediende kwam hem met een bundel papieren onderbreken.

‘Enfin, u begrijpt me wel,’ zei hij, als om een verontschuldigend resumé te geven. ‘Ik draag hem een goed hart toe, ik zou hem graag een tikje helpen. Wij hebben geen kinderen, moet u denken, en George logeerde ieder jaar minstens een week of drie bij ons. Enfin...’

Hij wuifde nog eens over zijn voorhoofd en verdiepte zich in de nieuwe papieren. Marie nam hem stilletjes op, terwijl zij haar copieën uitzocht. Ja, ik moet bekennen, het is zoo, dacht zij. Lisse is goed, hij is werkelijk *goed*. En niet zooals andere menschen goed zijn, na een massa verdraaiingen en pogingen, om niet voor slecht door te gaan: neen, van nature goed. Datgene, waaraan ik altijd het meest getwijfeld heb, bestaat dus! Zonder zijn goedheid zou Lisse niets zijn: iemand met handigheid in

zaken en een door en door valsche voorkeur voor boeken boven zijn stand. Maar nu is hij goed en ik houd een beetje van hem. Van nature goed! Hij offert zich niet hinderlijk op, hij stelt zich niet aan als een philanthroop, hij zal ook niet goed zijn in zaken, waar het ridicuul is om goed te zijn; hij is alleen maar goed, daar is alles mee gezegd. Oom Herman, ik neem het je heelemaal niet kwalijk, dat je mij zoo onhandig je neef aanbeveelt en er zelfs het boekenlijstje voor verloochent...

Gedurende de rest van haar kantoortijd moest zij telkens even met verteedering denken aan Lisse's aanbevelingsgebaar. Pas toen zij, een uur voor George's komst, op haar slaapkamer een japon uitzocht, drong het eensklaps tot haar door, dat zij hem voor de eerste maal onder vier oogen zou spreken, zonder een omgeving van dansmuziek en menschen. Een voorgevoel waarschuwde haar: George is ernstig en bescheiden geweest al dien tijd, hij is nooit meer op zijn veroveraarshouding van den eersten avond teruggekomen, en dat beteekent iets! Een man als hij ziet niet voor niets van veroveringen met zevenmijlslarzen af... Zij kleepte zich langzaam en met omslachtige voorliefde voor alle détails, bijna als een modepop. Misschien is het wel erg gewetenloos, dacht zij, terwijl zij voor den spiegel haar wenkbrauwen bijwerkte; erg gewetenloos, wat ik nu doe. Ik weet, dat ik het George extra moeilijk ga maken; ik weet, dat ik het hem gemakkelijk zou kunnen maken door hem straks te ontvangen in een scheefgezakte pij en met vetleeren schoenen aan. Ik weet, dat mijn geweten dood is tegenover het feit, dat ik nog pas negen en twintig jaar ben en, geloof ik, knap. De meeste vrouwen kennen dit geweten niet eens, zij leven langs zulk soort overwegingen heen... of neen, zij leven er wel dóór-

heen, maar als door een mist; ik ben een uitzondering, ik weet dit alles precies, en toch heett het niet den minsten invloed op mijn handelingen. Ook al zou ik George doodongelukkig moeten maken, ik zou hem tot het uiterste willen laten beseffen, dat hij niets minder dan *mij* verliest. Dat zal dan mijn verleidingskunst wel zijn. Hij moet in mij zijn mooiste filmster verliezen. Hoe gemeen, hoe berekenend zou zooiets klinken, wanneer ik het opschreef! En hoe eenvoudig en menschelijk is het in werkelijkheid! Ben ik gemeen, berekenend, koel, omdat ik aan veel gevoelens een nuchteren naam geef? Kom! Ik, koel! Laat ik mezelf niets wijsmaken: als George niet van houding veranderd was, doorgestaan was op de manier van den eersten avond, zou ik me immers hals over kop in een avontuur hebben begeven, het avontuur George! O, ik weet het zeker! Maar die domme George is ernstig geworden en heeft mij gerespecteerd. Hoe dom is soms toch die ernst, en vooral de ernst van de liefde. En toch: als hij niet zoo ernstig en bescheiden was geweest, zou ik hem niet sympathiek hebben gevonden, zooals ik hem nu sympathiek vind. Het wordt ingewikkeld: tegelijk dom en sympathiek... en ten opzichte van de wijze, waarop ik hem nu wil beproeven, maakt dat toch ook weer niet het geringste verschil. Gewetenloos, gewetenloos...

In den spiegel zag zij, hoe George haar zou zien; hoe hij niet tegen haar opgewassen zou zijn, hoe hij tegenover deze japon afstand zou moeten doen van zijn bescheidenheid. Toen hoorde zij het plotseling acht uur slaan op de torenklok in de buurt; zij haastte zich naar haar zitkamer, zette thee, ruimde een paar dingen op en wachtte op George.

Om kwart over acht belde hij. Zij ging hem tegemoet, toen zij hem de trap op hoorde komen.

‘Dag, George!’

‘Dag, Margot!’

Hij was in burger, zag er daardoor degelijker uit dan gewoonlijk; alleen zijn rechterarm in een witten doek gaf aan zijn uiterlijk een tragisch tintje. Zijn gezicht stond somber en met een onhandig gebaar stak hij Marie zijn linkerhand toe.

Vol moederlijk medelijden dwong zij hem zachtjes naar den gemakkelijksten stoel en begon hem bijzonderheden te vragen over het ongeluk. Hij antwoordde bijna vijandig en praatte over het geval heen; onderwijl monsterde hij bij stukjes en beetjes de kamer. Na nog geen vijf minuten viel er een gat in het gesprek. Het was stil, er was geen muziek, er waren geen afleidende anderen. George scheen gejaagd; hij wist geen raad met zijn arm, stond uit zijn stoel op en ging door de kamer lopen, telkens stilstaand voor een ding aan den wand; de woorden van het gesprek dwaalden hikkelig tusschen zijn excursies door. Voor Marie's kleine boekenkast hield hij wat langer halt; hij las een paar titels op de ruggen, nam een boek van de plank, bladerde erin, zette het weer weg.

‘Heb je al die boeken gelezen?’ vroeg hij argwanend.

‘Niet allemaal, maar de meeste toch wel.’

‘Hm! En je bent er zeker veel wijzer door geworden!’

‘Niets!’

Verbaasd staarde hij haar aan.

‘Niets? Wat heb je er dan aan, aan die dingen?’

‘Wel: niets!’

‘Hm...’

Hij liet zich weer in zijn stoel zakken, manoeuvreerend met zijn linkerarm, en keek ongelukkig voor zich uit.

Marie kreeg opeens erg met hem te doen. Zij had verwacht, dat hij zijn geblesseerden arm zou hanteeren, zooals hij zijn uniform droeg; inplaats daarvan was hij werkelijk ongelukkig en stroef en hulpeloos.

‘George, je hebt toch niet erg veel pijn, wel?’

‘Neen, heelemaal niet.’

En zonder overgang liet hij er op volgen:

‘Waarom ben je eigenlijk nooit getrouwd, Margot?’

Zijn vraag ontplofte, alsof er van te voren geen gesprek was gevoerd. Terwijl zij tot op dit oogenblik alleen naast en langs elkaar in één kamer waren geweest, stonden zij nu plotseling tegenover elkaar. Marie voelde de verandering zoo duidelijk, dat zij met moeite den schijn van een gewoon antwoord ophield:

‘Hoe kom je daar zoo bij? Vind je... dat ik geen kans meer heb, met negen en twintig jaar?’

Hij negeerde haar woorden.

‘Heb je nooit iemand kunnen vinden, die... goed genoeg voor je was? Of vind je trouwen soms iets minderwaardigs?’

Zij had haar zelfbeheersching herwonnen.

‘Ik vind trouwen verre van minderwaardig. Maar ook niet het eenig begeerlijke, waarvoor ik alles zou opofferen.’

‘Dat geloof ik niet. Alle normale vrouwen willen trouwen. En als ze niet trouwen, worden ze hysterisch!’

George sprak met de afgebeten zinnen van iemand, die een onomstootelijke waarheid aan het publiek verkondigt. Dat is niet van hemzelf, dacht Marie. Het is uit een boek gewaaid of het is een vanzelfsprekendheid onder zijn mede-luitenants, die hij navertelt als een ervaring.

‘Misschien heb je wel gelijk,’ zei zij luchtig. ‘Maar ik geloof ook niet, dat ik een normale vrouw ben.’

‘Dat ben je wèl!’

Zij schrok van de drift in zijn stem.

‘Dat ben je wèl! Je *verbeeldt* je alleen maar, dat je het niet bent! En waarom? Om een paar boeken, waarvan je zelf zegt, dat ze je niets wijzer maken! Boeken, bah! De heele wereld wordt er in onderste boven gehaald en op zijn kop gezet, alles, wat normaal is, wordt net zoo lang gedraaid, tot het abnormaal is, en aan het eind weet je nog precies evenveel als aan het begin! En als je dan maar een geleerd gezicht trekt en voor alle gewone dingen je neus ophaalt en een concert mooier vindt dan een jazz-band, dan hebben de menschen kolossaal respect voor je! Maar ik doe er niet aan mee, ik blijf dan maar liever normaal, al staat het niet zoo deftig.’

Hij lachte, schor en verachtelijk, en werkte zich weer omhoog uit den fauteuil.

‘Dacht je, dat oom Herman al die boeken voor zijn plezier las? Allemaal aanstellerij van hem, kletsica! En dan wil hij mij ook nog paaien met zijn romans! Enfin, als hij er plezier in heeft, moet hij het zelf maar weten. Maar jij bent toch niet zoo, Margot? Waarachtig, je dènt het nu misschien nog een beetje, maar ik weet het beter dan jijzelf: die heele boekenrommel kan je eigenlijk niets schelen, die laat je net zoo koud als hij mij koud laat.’

Marie leunde tegen de boekenkast. George stond vlak voor haar, zij voelde zijn woorden over haar gezicht ademen. Zij wist op dat moment maar één ding: nooit zal ik hem duidelijk kunnen maken, waarom hij waarheid spreekt en tegelijk de grofste domheden zegt. En toch, aanstonds moet ik duidelijk zijn...

‘Margot, lieve Margotje, geloof mij toch... Je hebt het toch wel gemerkt, dat ik razend veel van je houd, zooveel,

dat je het misschien niet kunt begrijpen. Wil je mijn vrouw worden, Margot?’

En plotseling knelde zijn linkerarm om haar heen en waren zijn lippen op de huid van haar schouder. Even beving haar een duizelig gevoel: veel, veel te laat dit alles, voorzichtig met zijn rechterarm! Zij duwde hem zachtjes terug:

‘Neen, George, ik wil niet met je trouwen!’

Zij zag, hoe hij vaalbleek werd en zijn oogen even sloot.

‘Waarom niet?... Heb ik me dan vergist... of heb je gedaan alsòf... Margot, waarom niet?’

Duidelijk zijn, duidelijk zijn, in godsnaam. Maar hoe?

‘Je hebt je niet vergist... maar ik heb toch ook niet gedaan alsòf! Wat ik gedaan heb, is: je laten merken, dat ik je sympathiek vond. Dat hoeft toch niet te beteekenen, dat ik je...’

Hij viel haar ruw in de rede:

‘Natuurlijk, dat behoefde allemaal niets te beteekenen! Stommeling, die ik geweest ben! Hoe stom van me, om te denken, dat een vrouw... het ernstig meent, die lief doet...’

Weer deed hij een poging om te lachen; maar het leek op een gekrijsch.

‘Verdomd! Zoo loop je er met open oogen in, door je eigen stomme schuld... en dan ben je: sympathiek!’

‘George, je moet begrijpen. Hoe moet ik je uitleggen...’

‘Begrijpen? Ik kàn niets begrijpen! Daar ben ik niet snugger genoeg voor, daarvoor heb ik niet genoeg van die boeken gelezen!’

Hij grijnsde; zijn linkerhand wees trillend in de richting van de boekenkast. Een matte radeloosheid beving Marie: hoe in godsnaam kan ik iets zeggen, dat hem

tenminste een schemering geeft van wat ik bedoel? Hij zal nooit iets begrijpen, alles draait bij hem om dat ééne punt, daarbuiten bestaat voor hem niets. Sympathie is voor hem een scheldwoord...

Plotseling voelde zij, hoe hij haar pols vastgreep; en weer was zijn gezicht vlak boven het hare. Zijn stem was schor en onvast.

‘Goed dan, ik moet het dan maar begrijpen, en ik ga nu dadelijk weg... Maar op één vraag moet je me antwoord geven, als je tenminste een klein beetje om me geeft...’

Hij trachtte zich te beheerschen, maar zijn mondhoeken bewogen zenuwachtig op en neer.

‘Is er... een ander?’

Marie staarde hem leeg aan; toen wilde zij, bijna automatisch, van neen schudden; maar eensklaps leek er iets te wenken uit de lucht, uit den kamerhoek, in haar hoofd; het wenkte, het knikte: een woord? een leugen? een...

‘Ja,’ zei zij rustig.

George's stem was nu bijna zonder geluid.

‘En... wie?’

‘Je kent hem niet. Een leeraar in de oude talen...’

‘O... Ik dank je.’

Zij zag zijn gezicht veranderen, in een paar seconden; het werd strak, militair, ingehouden. Nu voelt hij alles, wat hij gezegd heeft over hysterie en boeken bewezen, dacht zij, starend naar zijn gezicht. Nu heeft hij een tegenwicht, iets, dat hem, nu al, steun geeft. Hij heeft mij verslagen, hij is overwinnaar gebleven; dat is het eerste tegenwicht... Haar oogen werden nat, een traan liep verraderlijk over haar wang; zij veegde hem weg, voor George hem gezien had. Hij keek naar een punt op het vloerkleed,

hard en gesloten. Toen stak hij haar abrupt zijn linkerhand toe:

‘Ik ga. Dag, Margot!’

Geen spier van zijn gezicht vertrok.

‘Dag, George.’

Alleen in het halfduister achtergebleven hoorde zij hem de trap afgaan en de buitendeur achter zich dichttrekken. Zij sloeg de handen voor haar oogen, terwijl zij in een stoel neerviel, en voelde, hoe de tranen tusschen haar vingers liepen. Zij liepen, zonder zich om iets te bekommeren, en gleden op de leuning van den stoel...

...In een D-trein zitten. De rook dwarrelt langs de ruiten, ze zijn beslagen. Mijn voeten zijn ijskoud. Nu legt hij de plaid steviger om mij heen. Nu rookt hij een sigaar in de gang; ik zie het gloeien van de asch, en ik wacht, tot hij straks weer binnen komt, naar mij...

Zij veegde haar tranen weg en wist plotseling, dat zij George niets voorgelogen had, dat er hier niets te liegen was geweest.

Achtste hoofdstuk

1

De gong ruischte zachtjes, toen mevrouw Laurens bij het ophangen van haar mantel haar elleboog iets te ver naar rechts verplaatste. Het bekende geluid stemde haar een oogenblik onrustig, alsof zij daardoor haar binnenkomen verraden had; maar de gedachte aan wat haar zuster haar gezegd had, gaf haar opnieuw moed. Zij bewonderde haar zuster, omdat die met een welgestelden man getrouwd was en zooveel kon uitgeven, zonder dat haar man er zich mee bemoeide; zij was ook vaak jaloersch op haar vlugge tong en haar handigheid in het oplossen van dingen, waar zij zelf geen gat in zag; maar zij vertrouwde toch op haar raad en dacht in moeilijke omstandigheden altijd dadelijk: wat zou Nel ervan zeggen? Nel's man had een groote drogistaak, die in een eerste klas wijk lag en waarin al jaren flink verdiend was. Nel had een massa kennissen, die onderling veel avondjes hielden; zij had een geregelde kaartclub bij zich aan huis; haar beide dochters tennisten, één was verloofd met een ambtenaar aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken en zou binnenkort trouwen, met een groot diner in *Métropole*. Zodoende wist Nel veel van de menschen; zij kon vaak op het eerste gezicht al van iemand zeggen uit welke kringen hij kwam. Soms, dacht mevrouw Laurens, weet zij de dingen zoo fijn te zeggen, alsof zij gestudeerd had; en toch heeft zij niet meer dan een Muloschool afgeloopen! Het is in de wereld toch slecht verdeeld; Nel heeft het altijd goed gehad, op school kon zij beter leeren dan ik, zij is drie jaar ouder dan ik en is goed

getrouwd; mijn man is al veertien jaar dood en ik moet met agenturen rondscharrelen. In een drogistaak wordt op sommige dingen 70% verdiend, zeggen ze wel eens; en dat Thilde een fijne meneer van het ministerie krijgt, met den meesterstitel! Daar zal Nel ook wel een handje bij geholpen hebben! Een meester in de rechten, iemand van de hoogeschool, en met geld nog wel. Niet dat er bij de Wijsenbeeks geen geld zit, die hebben nog een ouden notaris in de familie; en Lucas is solide en heeft ook een goed gezicht... als het tusschen hem en Karin maar in orde komt...

Zorgvuldig inspecteerde mevrouw Laurens haar huiskamer; hier en daar blies zij wat stof weg; dat moest zij altijd doen, als zij een nacht van huis geweest was, want Karin wuifde maar wat met den stofdoek, als zij's morgens naar kantoor moest. Zoo was Karin nu eenmaal, dat had zij misschien van haar vader; die had het er soms ook maar op aan laten komen... Mevrouw Laurens blies langs de lijst van het portret van haar man. Maar een goede vader zou hij geweest zijn, met hart voor zijn kind; dat had Nel ook nog gezegd... Nel had alles dadelijk begrepen, van Lucas en Karin. 'Ik heb ook een verloofde dochter,' had zij gezegd. 'Zulke dingen komen in orde, als je het een beetje handig aanlegt.'

Mevrouw Laurens vond dat haar zuster het wel erg gauw eens scheen te zijn met de tegenwoordige jeugd, maar zij voelde zich toch verlicht, omdat iemand anders ook dacht, dat het weer in orde kon komen tusschen Lucas en Karin. In den trein had zij de woorden van Nel telkens en telkens weer voor zichzelf herhaald; het moest terecht komen; in het baantje van Karin op kantoor zat geen toekomst, het was droog brood zonder brood; en bovendien

een vrouw moest trouwen, anders kreeg zij toch maar gekke kuren in het hoofd.

Plotseling hoorde mevrouw Laurens iemand op de trap. Verbaasd zag zij naar de pendule, die zeven uur wees; het was waar, Karin kon al lang thuis zijn van kantoor, maar wat deed zij nu boven?... Een oogenblik later stond Karin in de deur.

‘Dag, moeder! Goede reis gehad? Hoe was het met oom en tante? Ik had u pas met den laatsten trein terugverwacht; ik heb nog niet gekookt; niets erg, hoor, er is nog wat van gisteren. Het was erg druk op kantoor vandaag.’

Mevrouw Laurens zag haar dochter onderzoekend aan; die woordenstroom beviel haar weer niet. Zij kuste Karin op beide wangen.

‘Is er nog iets bijzonders geweest, terwijl ik weg was?’ vroeg zij behoedzaam.

Karin kreeg een kleur. Zij aarzelde even. Toen zei zij zacht:

‘Ja, er is iets bijzonders gebeurd. Gaat u nu eens even zitten dáár!’

Zij drukte haar moeder, die tegenstribbelde, in een stoel en sloeg haar arm om haar rug.

‘Beloof je me, dat je blij zult zijn, moedertje, als ik je iets vertel, dat... nou ja, iets, dat je nooit kunt raden?’

Een golf van geluk voer door mevrouw Laurens heen. Goddank, goddank, zong het in haar, het *is* weer in orde, ik hoef niet eens tusschenbeide te komen, nu is alles weer goed. God, je bent goed geweest, de wereld wordt rechtvaardig bestuurd. En ik zou het niet kunnen raden!... Lachend trok zij Karin tegen zich aan en gaf haar een zoen:

‘Ik beloof het je, hoor, ik zal erg, erg blij zijn! Vertel maar!’

‘O moedertje, wat ben je toch een schat! Meen je het heusch, zul je erg, erg, *erg* blij zijn?’

‘Ja werkelijk, wees maar niet bang.’

‘Ik kan het haast niet zeggen. Zal ik toch maar? Nu dan: ik heb me verloofd met iemand, van wie je nooit gehoord hebt: dr. Victor Dumay; en als u het goed vindt, gaan we de volgende maand al trouwen! Hij is hier leeraar aan het gymnasium, u zult zien, u zult hem dadelijk aardig vinden. Ik heb hem een paar dagen geleden ontmoet, toevallig, in den trein, het is allemaal erg vlug gegaan, maar het voornaamste is, dat we van elkaar houden en gauw willen trouwen, begrijpt u, en nu hopen we maar, dat u daar niets tegen zult hebben. Zijn inkomen is groot genoeg voor ons beiden, hij heeft ook al een huis...’

Met glazige oogen staarde mevrouw Laurens voor zich uit; bij Karin's eerste woorden was iets in haar met een knal kapotgesprongen en in scherven naar beneden gerinkeld; zij was in een groote leegte gezonken, waarin het draaide en cirkelde; de woorden van Karin drongen niet verder tot haar door. Zij hoorde ze wel, maar achter het hameren van een raren naam, een beleedigend onbekenden naam, die eensklaps in de plaats van Lucas was getreden zonder ook maar even te hebben gewaarschuwd. Vol doffen haat hoorde zij dien naam bonzen, die haar in één minuut was aangepraat: Dumee... Dumee... Wat Dumee? Wie is Dumee? Is dat een manier van doen? Gaat dat tegenwoordig zóó? En dat wil trouwen? Maar ik ben er ook nog, ik moet mijn toestemming geven, ik laat maar niet alles over mijn kant gaan, ik... Zij voelde de leegte nader tolleren, haar in een kolk zuigen; toen zat

zij eensklaps weer op haar stoel, alsof iemand haar daar plat neergezet had; zij merkte, dat Karin's arm nog steeds om haar heen was, en hoorde Karin's woorden uit de leegte opkomen:

‘... hij heeft ook al een huis, hij woont er al een paar jaar met een huishoudster, een oud mensch... dus dat is al heel gemakkelijk, vindt u ook niet, moeder? Toe moeder, zeg eens wat! Wat vindt u ervan, toe!’

Karin's wang kwam vleierend tegen de hare:

‘Toe, moedertje, wat heb je me zoeven beloofd? Je zou erg, erg blij zijn, heb je gezegd; en nu doe je, alsof er een ongeluk gebeurd is! Heusch, Vic is een schat... net als jij, wanneer je niet zoo boos kijkt. Als je hem gezien en gesproken hebt, zul je hem ook een schat vinden, want dat is hij, geloof me nu maar gauw...’

Mevrouw Laurens trachtte Karin's liefkoozingen af te weren. In haar hoofd cirkelde het nog steeds; telkens dook het gezicht van Lucas op om dan weer weg te schieten achter den hatelijken naam. En onophoudelijk keerde de ééne gedachte terug, als een vlijmende steek: het is buiten mij om gegaan, ik heb er niets van geweten, ze hebben me bedrogen en ik heb me bij den neus laten nemen! Dumee! Ik ken geen Dumee!... Zij vermande zich eindelijk en zei effen:

‘Ja kind, wacht nu eens even! Je hebt je verloofd, zeg je? Dat is gauw gezegd! Aan je moeder, en wat die ervan zou vinden, daar heb je niet eens aan gedacht, wel? Die is goed genoeg om ja te zeggen, als je met een wildvreemde man aan komt zetten! Jawel, jullie doen maar tegenwoordig, jullie denkt maar aan jezelf! En het eindje moet de last dragen natuurlijk, precies als met Lucas.’

Zij sprak den naam langzaam en duidelijk uit en herhaalde:

‘Precies als met Lucas. In het begin alles even mooi, en later: ik wil hem niet meer, ik heb genoeg van hem!’

Karin nam haar arm weg en haalde de schouders op, met een koppig gebaar.

‘Ach wat, Lucas! Dat was heel iets anders! Ik weet best, wat ik doe, hoor! Dacht u, dat ik voor de tweede maal...? Nee, ik kijk nu wel beter uit mijn oogen! Ik wist dadelijk, toen ik hem zag: die wil ik en geen ander. Nogal eventjes een verschil: Lucas en hij! Waarom hebt u er zooveel op tegen? U hebt hem nog niet eens gezien!’

Mevrouw Laurens zuchtte:

‘Hij schijnt het zonder mij ook wel af te kunnen. Toestemming vragen, dat is ouderwetsch.’

Verzoenend bracht Karin haar arm weer op de oude plaats.

‘Maar moedertje, luister nu eens: we willen toch niets liever dan je toestemming vragen! Ik kan het toch ook niet helpen, dat we het al eens zijn! Toe, je zou blij zijn, heb je beloofd! Je bent een schat, als je blij bent! En denk nu eens even goed na: je vindt het zelf ook wàt prettig, zoo'n schoonzoon te krijgen! Hij is van erg goede familie: Dumay, en hij heeft aan de hoogeschool gestudeerd, net als Thilde's aanstaande...’

Hoogeschool! Thilde's aanstaande! Nel!... Eensklaps zwenkten mevrouw Laurens' gedachten om naar haar laatste gesprek met Nel, dien morgen; en naar de toekomst, naar een gesprek, dat nu binnenkort zou komen, een feestelijk gesprek, een triomfantelijk gesprek, een gesprek met een aankondiging: ‘Karin gaat trouwen met een zekere dr. Dumay. Zijn vader was de bekende... Ja,

hij heeft gestudeerd in...' Het gezicht van Nel! En dan: 'Het spijt me wel om Lucas natuurlijk, maar eerlijk gezegd, als ik zélf moest kiezen...' Dat zou komen, binnen een paar dagen misschien al, en mevrouw Laurens glimlachte even, ondanks zichzelf; allerlei kleine gedachten bestormden haar, de onzekerheid verdringend.

'Hoe... eh... heet hij ook weer precies?' vroeg zij bemiddelend.

'Victor Dumay. Dr. Victor Dumay!'

'En... weet je wel zeker, dat hij... het ernstig meent?'

'Heel zeker, wees daar maar niet bang voor!'

'O! Ja, dan zou ik zeggen, kindje, dan moet hij maar eens komen praten, komen kennis maken...'

Er klonk edelmoedigheid en vergevensgezindheid in haar stem; zij zag Karin, nu openlijk glimlachend, aan en wachtte op de onstuimige omhelzing, die komen ging; maar de omhelzing bleef uit. Alleen kroop Karin nog dicht tegen haar aan en fluisterde:

'Ik dacht wel, dat je het goed zou vinden, moeder. Maar wil je nu nog één keer niet boos op me zijn?'

Mevrouw Laurens weifelde, schudde tenslotte voorzichtig het hoofd.

'Je kunt hem dadelijk zien, hij wacht boven...'

2

In de stilte van Karin's slaapkamer wachtte Dumay, tusschen onbeweeglijke dingen: een bed, een washtafel, een stoel, een kast. Er drong soms van beneden een zwak geluid van stemmen tot hem door: Karin en haar moeder. Hij zat op de spreij van het bed en zag er figuren in opduiken, terwijl hij met zijn vinger de lijnen volgde; hij wist niet, of het werkelijk wel figuren waren. De elemen-

ten van zijn gewone leven-van-jaren lagen verward door elkaar. Hij had dien dag les gegeven, zonder eigenlijk tot bewustzijn te komen; 's morgens om zes uur weggeslopen uit een vreemd huis, in zijn eigen kamer binnengegaan als in een vreemde ruimte, juffrouw van der Wall aangesproken als een vreemde, leeraarskamer en lokalen bezocht als een toerist, lange zinnen uitgesproken als een machine... met als eenige werkelijkheid de herinnering aan een nacht, een revolver, een vlieg, die heel vroeg ging rondzoemen boven het bed van Karin. En nu was hij weer in diezelfde kamer, waar Karin hem had achtergelaten, toen zij haar moeder met den sleutel in het slot hoorde rammelen. De overval had hem nauwelijks verschrikt, zoo zeker maakte hem het lichte wedstrijdgevoel, dat hem den geheelen dag niet verlaten had; in dit nieuwe element scheen hem alle handelen gemakkelijk, uitleggen van situaties en ontwerpen van plannen maar een peulschilletje; hij had Karin bemoedigd, haar tot doortastendheid aangezet: 'Je gaat nu dadelijk naar haar toe; je legt alles uit; je zegt, dat wij zoo gauw mogelijk willen trouwen; dat ik expres gewacht heb, om je moeder dadelijk te kunnen spreken. Kom, je zult zien, het gaat vanzelf, ga nu dadelijk en val met de deur in huis, daarna kom je mij halen.'

Een sterker gonzen van stemmen, daarna een stilte; toen hoorde hij Karin vlug de trap opkomen.

'En: is het in orde?'

'Ja, ja! Ga maar gauw mee, moeder wacht al!'

Arm in arm gingen zij de trap af. De sportiviteit veerde met Dumay trede na trede verder; loopen is een groot genot, dacht hij, loopen, loopen. Eindelijk weet ik, dat er iets voor mij ligt, dat ik zonder aarzelen kan uitvoeren, met beslistheid van minuut tot minuut, zonder leegten van

twijfel er tusschen. Ik ga trouwen, ik word een gewoon mensch, ik heb een doel! Hoe heb ik er nog zoo lang over gepiekerd?... Hij drukte Karin's arm even, voor zij de huiskamer binnengingen.

‘Moeder, dit is nu Vic.’

Hij boog voor een gezette dame met een laatste vleug van jeugd, die met een half verongelijkt gezicht glimlachend uit een fauteuil oprees, en hem onhandig tegemoet kwam.

‘Aangenaam met u kennis te maken, mijnheer!’

Mijn hemel, dacht Dumay, wat een burgerjuffrouw! Gelukkig, Karin lijkt niets op haar; want het is erg... Het constateeren van het pijnlijke feit schokte hem overigens niet; elk feit dreef mee op den stroom van zekerheid, waarin hij onweerstaanbaar werd voortgezogen. Snel afwerken, handelen, geen tijd overlaten voor onvruchtbaar getwijfel!

‘Het genoeg is geheel aan mij,’ antwoordde hij hoffelijk. ‘Ik bied u mijn verontschuldigen aan voor de manier, waarop ik u om de hand van uw dochter kom vragen. U begrijpt, het was alles eenigszins gehaast, en daarom... Mijn verzoek zal u natuurlijk verrassen, dat weet ik.’

Mevrouw Laurens knikte.

‘Wilt u niet gaan zitten?’ vroeg zij bedremmeld. Dumay zag, dat zijn optreden insloeg. Het wedstrijdgevoel droeg hem verder.

‘Graag; dank u. Om het zoo kort mogelijk te zeggen: Karin en ik houden van elkaar en wij zouden, als u er geen bezwaar tegen hebt, zoo spoedig mogelijk willen trouwen. Misschien heeft Karin u al verteld, dat ik hier leeraar ben aan het gymnasium en meer dan voldoende

inkomsten geniet, om een huishouden te kunnen beginnen. Ik vermoed, dat u nog allerlei andere inlichtingen van mij wenscht; maar de hoofdzaak voor mij is te weten, of u in beginsel tegen mijn persoon geen bedenkingen koestert.'

Hij wachtte even en het was hem, alsof hij de plechtige echo van zijn eigen woorden hoorde.

Mevrouw Laurens veegde met een zakdoekje haar lippen af; haar linkerhand plukte zenuwachtig aan haar rok. Zij keek schichtig naar Karin, die tegen Dumay's schouder leunde.

'Natuurlijk niet, natuurlijk niet,' zei zij hikkelig. 'Uw verzoek vereert mij bijzonder, mijnheer... bijzonder. Ik geloof, dat mijn dochter... dat ik voor mijn dochter... niet beter zou mogen wenschen, dat geloof ik zeker. Het is alleen, dat... het is een beetje...'

'Dat spreekt vanzelf,' viel Dumay haar in de rede. 'Het overrompelt u een beetje, het is moeilijk, dat alles opeens te verwerken. En nu ga ik u nog meer overrompelen. Karin en ik hadden gedacht, als u het goedvindt, dat wij in twee maanden wel getrouwd zouden kunnen zijn. Morgen is het de laatste van de maand; Karin kan nog juist haar kantoor opzeggen. Mijn huis is ingericht, er behoeft maar weinig aan veranderd te worden. Waarom zouden we langer wachten? Vindt u ook niet? Ik weet wat ik doe; en Karin weet zeker, dat ze van mij houdt en het met mij eens is, niet Karin?'

Hij trok Karin tegen zich aan. Hij dreef op den stroom, het daverde in hem van energie. Overrompelen, snelheid, tempo! Oudewijvenpraatjes doen hier niet ter zake! Hij zag mevrouw Laurens bedenkelijk kijken, hij hoorde haar een paar aarzelende tegenwerpingen maken over 'haast'

en ‘elkaar nog weinig kennen’; maar onder een aantal van zijn schitterendste frasen voelde hij haar formeelen tegenstand inschropelen. Het succes dreef hem tot nieuwe, energieke zinnen, waarmee hij zijn zaak zoo glorieus mogelijk tot een overwinning kon brengen; gesteund door kleine listen van Karin ondergroef hij spelenderwijs de positie van de gezette dame in den fauteuil tegenover hem; hij vleide met stembuigingen haar trots, ontdekte glimlachend haar ijdelheden, om ze daarna handig op te nemen in zijn belegeringssysteem; even zelfs merkte hij, dat hij niet wist, waarover hij het had, terwijl hij met groote overtuigingskracht een argument te berde bracht. Hij snoefde juist zooveel, als noodig was, om zijn tegenpartij een indruk te geven van zijn maatschappelijken rang, en veinsde daarna bescheidenheid, om haar niet de mindere te laten zijn; hij verdedigde achtereenvolgens liefde op het eerste gezicht, een leeftijdsverschil van meer dan tien jaar, een ambtenaarssalaris, een huwelijksreis naar Italië, moderne ameublementen voor huis- en slaapkamer en de mogelijkheid, om bij een zilveren bruiloft nog verliefd te zijn; hij ontwierp een schets van allerlei ongelukkige huwelijken, om zijn kennis van zaken te toonen, en bracht, zonder namen te noemen, telkens de fouten van Lucas in het geding. Na een half uur wist hij het pleit gewonnen te hebben; mevrouw Laurens' argumenten protesteerden allang niet meer; en plotseling ontdekten zij, dat zij elkaar in geen enkel opzicht meer tegenspraken. Zij moesten beiden even lachen om het resultaat.

‘Dus,’ zei Dumay royaal, ‘we zullen het dan maar houden op: binnen twee maanden?’

Karin vloog hem om den hals en kuste hem op zijn neus.

Maar haar moeder rimpelde het voorhoofd nog even, ernstig en gewichtig:

‘Hoe staat het bij u... met het geloof?’

Verbaasd nam Dumay haar op.

‘Het geloof?’

‘Ja, ik bedoel: is u kerkelijk, of zoo?’

‘Neen, ik ben...’

Een spottende term lag op zijn tong; maar hij hield zich tijdig in, toen Karin hem onder de tafel aanstootte.

‘Ik ben geen lid van een kerkgenootschap.’

‘Dat zijn wij ook niet... Maar u is toch niet heelemaal zònder geloof?’

Dumay onderging verbijsterd den vragenden blik der zenuwachtige oogen tegenover hem. Zij lijkt op den Populaire, dacht hij eensklaps. Hij zocht naar een antwoord, zoo nietszeggend mogelijk.

‘Ik geloof, dat... ieder mensch wel aan iets gelooft...’

Mevrouw Laurens knikte tevreden.

‘Precies wat ik ook altijd tegen Karin gezegd heb! Hoor je wel, Karin? Er is geen mensch, die zonder een geloof kan; daarom hoef je nog niet kerksch te zijn. Zonder geloof leven de menschen als beesten; ze gaan hun gang maar, ze doen, alsof er geen Schepper was, die hen gemaakt heeft. Het geloof is toch altijd een mooi iets. Mijn man en ik hebben nooit aan de kerk gedaan, maar met het geloof is er bij ons nooit gespot, nóóit.’

Zij wees Dumay het portret aan den muur.

‘Dat is mijn man; Karin's vader. Hij is nu al veertien jaar dood.’

Zij zuchtte en zweeg even, snuffelend in haar zakdoek. Toen omhelsde zij Karin met een heftig, knellend gebaar:

‘Kind... je krijgt een goeden man, hoor... ik hoop, dat jullie je heele leven lang gelukkig zult zijn...’

Ook Karin begon in haar taschje naar haar zakdoek te grabbelen; zij zoende haar moeder en haar moeder zoende haar. Een oogenblik schenen zij Dumay vergeten te hebben en in elkaar op te gaan; tot mevrouw Laurens Karin zacht van zich afschoof:

‘En, eh... ik zal nu maar... Victor zeggen?’

Dumay, toch ietwat verbluft door het succes van zijn pleidooi, mompelde een toestemmend antwoord. Hij bloosde, toen mevrouw Laurens hem een kus op de wang gaf. Toen, even later, Karin een flesch rooden wijn gehaald had en zij elkaar toedronken, vermeid hij het woord ‘moeder’, dat kennelijk van hem verwacht werd.

Maar het lichte, veerende wedstrijdgevoel verliet hem niet. Dit alles scheen hem weer spel: om Karin.

3

Pas toen hij tegen elf uur thuis kwam en in één van zijn leeren clubfauteuils was neergevallen, voelde hij, dat hij doodmoe was, hoewel hij niet tot rust kon komen.

Hij nam automatisch zijn sigaar.

De rook scheen langzaam en met omwegen naar boven te stijgen. Het kwam hem voor, dat er in de kamer iets ontbrak. Hij stond op, om het te gaan zoeken, maar hij kon niet bedenken, wat het zou kunnen zijn, en ging weer zitten. Hij blies in de tamme rookspiralen, zoodat zij naar alle kanten uit elkander stoven.

Het zal goed zijn, als Karin eenmaal hier is, dacht hij. Ik ben te veel aan mijzelf gewend geraakt. Het is ook goed, dat ik er haast achter gezet heb; wachten heeft geen zin. Voor zich zag hij een uitgebreid programma van haastige,

vlotte handelingen. Ontbrak er nog iets? Moest er niet iets gedaan worden?

Er werd aan de deur getikt. Juffrouw van der Wall kwam binnen.

‘Wilt u nog iets eten, voor u naar bed gaat?’

Haar verschijnen gaf Dumay's rusteloosheid nieuwe stof.

‘Neen, dank u. Maar hebt u misschien even tijd? Ik moet u nog op de hoogte stellen van een nieuw plan, dat binnenkort werkelijkheid zal worden. Schrikt u niet, er zijn groote veranderingen op til. Ik ga namelijk, al heel gauw, trouwen.’

Juffrouw van der Wall hield den deurknop in de hand; zij was bleek geworden. Plotseling herinnerde Dumay zich met schrik haar reactie op het verdwijnen van zijn snor. Als er nu maar geen huilséance of een liefdesverklaring volgt, dacht hij beklemd. Maar er gebeurde niets; hij hoorde alleen dien deurknop een paar maal knarsen.

‘U begrijpt wel,’ voegde hij er vriendelijk aan toe, ‘u behoeft zich volstrekt niet te haasten met het zoeken van...’

Juffrouw van der Wall onderbrak hem.

‘Dank u,’ zei zij strak. Haar stem was kleurloos. ‘Ik feliciteer u wel, mijnheer, van harte! Ik had het altijd wel gedacht.’

Dumay zag haar verwonderd aan.

‘Hoe bedoelt u? Altijd wel gedacht?’

‘Dat u en juffrouw Warren...’

Er volgde een pijnlijke stilte. Buiten sloeg een torenklok. Een koude tocht streek van het open raam naar de deuropening, waarin juffrouw van der Wall stond, wachtend.

Dumay schoof het raam dicht.

‘U vergist u,’ zei hij met een poging om te glimlachen. ‘Mijn aanstaande vrouw is een zekere juffrouw Laurens.’

Hij trok aan zijn sigaar.

‘Overigens kan ik me indenken, dat u op dat idee kwam,’ liet hij er nonchalant op volgen. Het was hem, alsof hij zich tegenover zijn huishoudster moest verontschuldigen.

Juffrouw van der Wall haalde met een ruk de gordijnen dicht.

Negende hoofdstuk

1

Zalm, kaviaar, sardines, toast, alles in orde. Wacht, sigaretten! En nu de champagne nog!

Stuk voor stuk liet Dumay zijn aankopen de revue passeeren. Hij had dit soupertje niet aan de zorg van juffrouw van der Wall willen overlaten; hij had haar uitgestuurd en was beladen met pakjes thuisgekomen; zelfs aan bloemen had hij gedacht. De kamer bezweek er bijna onder; op de boekenkasten, in den glazen bol op het bureau, op het rooktafeltje stonden bloemen, waarvan de zware geuren hem telkens bevreedden, als hij de deur opende; hij had geen sigaar gerookt en in zijn eigen omgeving gezeten als een logé, met een spichtige damessigaret tusschen de lippen.

Voorzichtig zette hij de flesch champagne tusschen de schaaltes en maakte schemerlicht. Het was warm; door de ramen kwamen de straatgeluiden naar binnen huppelen. Zij waren dezelfde gebleven, maar zij sprongen in een verkleede kamer, die lag te wachten op een gebeurtenis, een buitenissigheid. Het is goed, dat zij nu hier komt, dacht Dumay. Ik zou bijna zoo ver zijn gekomen, dat ik geen vreemde meer op mijn kamer zou kunnen ontvangen, zonder partij te kiezen vóór mijn kamer tégen die vreemde. Wát dacht ik: een *vreemde*? Of dacht ik ook...? Neen, dat niet. Haar eerste avond hier zal een feest voor haar zijn; zij moet haar toekomstig huis de eerste maal zien als een feestelijk, ongewoon iets, niet als een normaal bovenhuis. Straks zullen wij samen champagne drinken, en het zal het begin zijn van een nieuw leven.

Hij streek over den donkeren buik van de zware flesch, nam de beide elegante glazen op en stootte ze zachtjes tegen elkaar aan, zoodat ze dartzel rinkelden. Peinzend bleef hij met de glazen bij de tafel staan, alsof hij ze nog eens wilde laten rinkelen; maar hij vergat ze... Ik stond in den tuin van mijn vader, tusschen de bloemen; op de ijzeren tafel waren glazen vol roode limonade. Het was prachtig zomerweer, ik zat in de hoogste klasse van het gymnasium. Aan den anderen kant van de tafel stond oom Jacobus, al met grijze haren. Oom Jacobus staat daar dan en heeft een glas limonade in de hand en vraagt:

‘Ben je al wel eens verliefd geweest, Victor?’

‘Jawel, oom!’

‘Flink zoo. Het is nu je goede tijd, jongen, denk daaraan! Voor mij is de tijd van liefdesbrieven allang voorbij!’

Hij zegt het en hij glimlacht blijmoedig; hij schijnt niet ongelukkig te zijn, integendeel! Wonderlijk, dat hij van zoiets heerlijk afstand gedaan heeft en toch gelukkig is! Moet het niet afschuwelijk zijn, verder te leven als oom Jacobus, die getrouwd is met tante Greet zonder haar liefdesbrieven te kunnen schrijven? Wat doet hij dan nog met die vrouw? Waarom knikt hij haar nog toe? Waarom gaat hij niet weg, overal liever heen dan naar het dikke mensch, dat zijn vrouw is, en dat om een liefdesbrief van haar man alleen maar zou kunnen lachen? Is het niet jammerlijk, dat het heele leven op zulke ellende uitloopt? Dat zal mij niet overkomen, nooit!

Wonderlijk scherp was het beeld in Dumay's herinnering opgedoken; vooral de minachting, die hij toen voor oom Jacobus gekoesterd had, en de angst, dat het hem zelf ook eens zou vergaan, proefde hij eensklaps weer als

een zuren smaak. Hij leefde weer in dien tuin, in een afzonderlijk oogenblik, als een bezinksel overgebleven uit miljoenen vergeten oogenblikken; hij zag een seringestruik, een geharkt grintpaadje, daarachter trillende populieren en groote, gebalde wolken over een glooiend land trekkend, tergend langzaam van vorm veranderend; alles bijeengehouden door een paar woorden: ‘Voor mij is de tijd van liefdesbrieven allang voorbij!’ Voorbij... De sering is gerooid, oom Jacobus begint kindsch te worden. Eén adem, en *alles* is voorbij. Christus verschijnt op de wolken, in een vliegend onweer, en roept mij toe: ‘Je hebt je vergist, Dumay, alles gaat, zooals het in den bijbel staat, het groote Einde nadert, je moet je verantwoorden voor den rechter, voor den almachtigen God!’ En ik doodsbenauwd, op de knieën: ‘Vergeving, Heer, dan ben ik verkeerd ingelicht; maar ik heb me met de beste bedoelingen vergist, ze hebben het me aangepreut met hun wetenschap en hun grapjes over het hiernamaals; al mijn blasphemieën waren eerlijk gemeend; omdat uw dienaren zoo raar met de waarheid omsprongen, meende ik er goed aan te doen ook van die waarheid maar niets meer te gelooven. Zonder bewijzen handelen leek mij altijd lofwaardig; nu het anders blijkt te zijn, soit, maar verwerp niet de eerlijkheid van iemand die het eerlijk zonder u meende te kunnen stellen.’ Zou dit dilemma ontvankelijk worden verklaard? zou...

Een snerpand belletje sneed door Dumay's droomerijen heen. Karin!

Uit den koers geslagen door het verloop van zijn geredeneer zette hij de champagneglazen op een verkeerde plaats en haastte zich naar de trap, om de deur open te trekken. Een oogenblik later, en Karin stond beneden.

Tusschen hen waren nog vijf en veertig treden van een trap. Hij hoorde haar van beneden vroolijk roepen:

‘Daaaag!’

Plotseling kwam het Dumay voor, of de tijd even door een onbekende macht werd stilgezet. Na het ‘daaaag’ gaapte een onafzienbare leegte, die geen enkele richting had. Er lagen duidelijk vele treden van een welbekende trap aan zijn voeten. Er kwam een meisje met een lachend gezicht naar boven. Maar zijn gedachten antwoordden daar niet op; zij antwoordden op heel andere dingen, met één stel woorden:

‘Het Laatste Oordeel. Het Laatste Oordeel!’

Vijf en veertig treden. Zij mag niet boven komen, zij hoort hier niet. Gesteld, zij is op de laatste trede; ik grijp haar bij de keel en duw haar terug, zoodat zij achterover slaat en...

Hij zag Karin lachend de trap op komen. Waarom lacht ze, tegen mij, die haar verfoeit?... Trap, trap, trap... Het is mijn trap, je hebt hier niets te maken... trap, trap, trap... blijf waar je bent, laat me eerst nadenken, doordenken, nadenken, doordenken... trap, trap, trap... zet alles stil, tot ik weet, hoe of wat; remmen!... trap, trap, trap... ik heb alles verkeerd gedaan, ik heb gezondigd... trap, trap, trap... en zij lacht, tegen mij, mij, *mij!*... trap, trap, trap, trap...

Karin was boven. Zij stak Dumay haar lippen toe.

‘O foei jongen, wat woon jij hoog! Maar nu ben ik er toch eindelijk.’

Zij kroop in zijn armen, praatte in zijn oor.

‘... en nu ik er ben, raak je me niet weer kwijt, nu krijg je me nooit meer weg!

Hoor je? Nooit meer!’

Met geweld trachtte Dumay zijn gedachten terug te

schroeven; maar zijn handen, die wanhopig begonnen te liefkoozen, waren van hout.

‘Ben je blij, Vic, dat ik er ben? Of heb je er al spijt van? Zeg, heb je er spijt van?’

Coquet trok zij hem aan zijn neus. Hij grijnsde:

‘Ik ben geweldig blij, dat je er eindelijk bent...’

Het klonk hem als een erbarmelijke tooneelphrase, maar hij zag, dat zij niets merkte. IJverig begon hij haar hoed en mantel af te nemen; beweging, gebaren, dat brengt afleiding! Toen schoof hij haar zijn kamer binnen en sloot de deur achter zich.

‘Dit is nu mijn kamer,’ zei hij neutraal.

Zij bleef bij de deur staan en keek verrukt rond. Hij nam haar waar, terwijl zij haar oogen over de meubels, het soupertje, de diepe boekenkasten liet dwalen. De obsessie van de trap was uit zijn gedachten verdwenen en had plaats gemaakt voor een roekelooze onverschilligheid. Het zal wel overgaan, zei hij bij zichzelf. Ik heb niet voldoende rekening gehouden met mijn gehechtheid aan mijn oude leven, aan mijn kamer. Het zal overgaan, het moet overgaan. Het is de confrontatie, die dit veroorzaakt, het oude naast het nieuwe leven. Het moet even wennen...

Karin liep langs de boekenkasten.

‘Wat moet jij knap zijn!’ zei zij bewonderend. ‘Zeg, heb je dat heusch allemaal gelezen?’

‘Alles niet, dat zou onmogelijk zijn. Wel veel.’

‘Zijn er ook romans bij?’

‘Ook wel...’

‘Mag ik die lezen, als ik voorgoed bij je ben... ja?’

‘Ja natuurlijk. Zooveel als je wilt.’

‘Ik dacht, dat jij geen romans zou hebben, alleen maar

studieboeken en zoo. Jasses, wat een gekke taal! Wat is dat?’

Zij had een oude editie van Livius van de plank genomen, één van Dumay's dure exemplaren.

‘Dat is latijn.’

‘O! Het lijkt een beetje op Fransch, is het niet? Bij ons op kantoor gaan veel Fransche brieven uit.’

Nonchalant bladerde zij in het boek en zette het op zijn kop weer in de kast.

‘En luister eens, Vic: vanmorgen heb ik op kantoor opgezegd! Gezichten, dat ze trokken, toen ze hoorden, dat ik ging trouwen! En 's middags hadden ze bloemen bij mijn machine gezet. En de chef heeft gevraagd, of ik al gauw plannen had en of het allemaal niet erg gehaast was! Stel je voor, waar bemoeit hij zich mee! En toen ik zei, dat ik binnen twee maanden getrouwd zou zijn, toen zei hij, verbeeld je, zoo'n halve gare: “Dan moet u oppassen, dat u ook niet in twee maanden gescheiden bent!” Alles durft die zeggen; hij wou ook altijd zoenen, maar ik ben vies van hem. O Vicje, denk eens even, nog twee maanden!’

Met kleine danspassen was zij de kamer doorgegaan.

‘Je woont hier fijn, hoor! Wat een prachtig kleed! Is dat Perzisch? Waar heb je dat gekocht? Zeg, je hebt geen gramoffoon, hè?’

‘Nee.’

‘Maar die koopen we toch, als we getrouwd zijn? Ja, toe, die koopen we. Of we nemen een radio, dat is ook leuk. O, wat een zalige dingen heb je daar! Kaviaar! En zalm! Denk eens aan, Vic, nog... twee... maanden!’

Dumay peuterde aan de champagneflesch met onzekere handen; het leek hem belachelijk, de kurk tegen den zolder te laten knallen. Telkens dacht hij hardnekkig: ik

moet dien Livius recht gaan zetten. Eindelijk gaf het ijzerdraadje mee; de kurk rees en knalde tegen het plafond; feestelijk droop het schuim langs den donkeren buik. Feest! Een nieuw leven!

Hij schonk de glazen vol en wong zijn gezicht tot een lach. Het moet wennen, het moet wennen! Brutaal en onverschillig trok hij Karin op zijn schoot, zoodat de champagne over haar kin en in haar hals liep. Haar gegichel luchtte hem op; hij schonk haar glas weer bij en dronk het zijne in één slok leeg.

‘Proost, meid!’

Zorgvuldig vermeed hij het, naar den omgekeerden Livius te kijken. Hij voerde Karin kaviaar en champagne en hoopte, dat zij gauw dronken zou worden. Soms maakte de herinnering aan de verteederde atmosfeer, waarin hij dit souper had klaargezet, hem even misselijk; soms schoven de gedachten van de trap onverhoeds tusschen zijn onverschilligheid door; maar hij gunde hun geen tijd om door te malen. Liefhebben moet wennen, als het niet anders mogelijk is, door drank; als weerstanden onderschat zijn, moeten ze met geweld uit den weg worden geruimd. Zoo redeneerde hij nog wat met zichzelf, tusschen champagne en zoenen door; ten slotte begon hij het ook te gelooven. Hij werd weer teeder, voorzichtig, ernstig, wiegde Karin heen en weer als een baby. Zij zat doezelig op zijn schoot en neuriede:

‘Scheepje varen, over de baren... Zakdoekje leggen, niemand zeggen...’

En plotseling, dicht tegen hem aan:

‘Als we getrouwd zijn, dan zitten we 's avonds altijd alleen gezellig bij elkaar, niet Vic?... En dan mag er niemand bij komen, niemand mag er zijn dan wij tweetjes, hè?’

Hij antwoordde niet. Een afschuwelijke, klamme angst trok langzaam over zijn rug naar boven en vlijde zich als een vette schaduw op zijn soezerige teederheid.

‘Hè Vic? Niemand anders dan wij tweetjes, hè? Toe, zeg het nou ook eens: niemand anders dan wij tweetjes...’

Tweetjes. Tweetjes. Tweetjes. O heerejesus: met zijn tweetjes!... Zwaar en donker sloot zich de sponzige inktvisch om zijn oogen, zijn ooren, zijn hersens; zijn handen lagen dood op Karin's lichaam, zijn blik rustte dood op haar hals; alles aan hem was dood, behalve de zwarte angst, die regelmatig heen en weer golfde.

‘Toe, zeg het nou ook eens,’ zanikte Karin door. Zij kleefde tegen hem aan en trok plagend zijn das uit zijn vest.

Wanhopig scharrelde hij naar een antwoord, naar een uitvlucht. Toen schoot hem iets te binnen; het flitste hem tegemoet, dwars door de dikke, golvende angstlaag: een reddende lichtstraal.

‘Luister eens,’ zei hij schor. Hij schrok van zijn eigen stem en moest even ophouden om zijn zelfbeheersching te herkrijgen.

‘Wat is er?’

‘Karin, zou je... een kind van me willen hebben?’

Verbijsterd, met half open mond, staarde zij hem aan.

‘Een... kind?’

‘Ja, een kind.’

Zij schudde beslist het hoofd.

‘Nee, ik wil geen kind... ten minste nu niet, de eerste jaren niet. Zoo'n klein wurm, wat zou ik er mee moeten beginnen? Ik ben nog pas negentien, ik wil eerst wat van het leven hebben, hoor! Later, dat is wat anders natuurlijk, maar nou nog niet, nee, jasses...’

Pruilend gaf zij hem een zoen.

‘Waarom vraag je me dat? Niks lief van je. Jullie mannen kunt er gemakkelijk over praten, jullie hebt er de last niet van. En ik heb genoeg aan jou, hoor, ik wil alleen met jou zijn. We zullen zóó gelukkig zijn met ons tweetjes, dat geloof je toch ook, hè Vic?’

Tweetjes, tweetjes...

Onverbiddelijk had zich de zwarte laag weer om Dumay gesloten. De druk was zoo zwaar, dat hij niet kon blijven zitten. Hij ging naar de kast, waarin zijn spiritualiën geborgen waren, schonk zich een glas whisky in en dronk het in eenen leeg. Onder het schenken al voelde hij den angst plotseling verdunnen; alles leek hem weer gewoon en aanvaardbaar. Belachelijk, dacht hij; daareven, een minuut geleden, was ik wanhopig, en nu... Moraal: het moet wennen; ik moet nog leeren zotte vragen voor me te houden.

Hij nam Karin's hoofd tusschen zijn handen:

‘Je vindt me zeker erg dwaas, is het niet? Wil je een beetje geduld met me hebben? Ik ben lang... alleen geweest, begrijp je.’

Toen hij, een uur later, Karin naar huis wilde brengen, kwam juffrouw van der Wall juist de trap op. Hij wilde Karin aan haar voorstellen; maar zij ging hem met korten groet voorbij zonder op Karin te letten en verdween in haar kamer.

Karin had een kleur gekregen.

‘Je moet het haar maar niet kwalijk nemen,’ zei Dumay, toen zij buiten waren. ‘Zij doet wel meer een beetje zonderling.’ Hij wenschte juffrouw van der Wall naar de maan en verpraatte zijn laatste restje beklemming.

Toen hij, weer thuisgekomen, naar bed wilde gaan,

meende hij nog iets vergeten te hebben, maar hij kon niets bepaalds bedenken; het bleef hem hinderen, terwijl hij zich uitkleedde. Piekerend liep hij in pyama nog even zijn kamer binnen en zag rond. Ah, wacht!

Met een gevoel van verlichting zette hij den Livius recht.

2

Er werd geklopt.

‘Daar is een dame voor u, die u wil spreken.’

‘Een dame? Heeft ze haar naam gezegd?’

‘Ja. Juffrouw van der Wall, geloof ik.’

Voor Marie nog van haar verbazing bekomen was, stond juffrouw van der Wall al in de kamer. Haar gezicht was wat opgezet, zij hijgde van het trappen klimmen.

‘Neemt u me niet kwalijk, dat ik u lastig kom vallen, juffrouw, maar... het is een dringende zaak... ik moet u spreken.’

Zij frommelde zenuwachtig aan den riem van haar versleten zwartleeren taschje, alsof zij plotseling de reden van haar komst vergeten was. Marie gaf haar een stoel. Zij had een vaag besef van onraad.

‘Waar kan ik u mee van dienst zijn?’ vroeg zij vriendelijk. Haar hart klopte onrustig.

Juffrouw van der Wall bleef zwijgend aan haar taschje draaien. Haar oogen zwierven gejaagd van Marie naar haar handen en van haar handen naar Marie terug. Plotseling begon zij:

‘Ik kom niet voor mezelf, dat begrijpt u wel, ik kom...’

Weer zweeg zij, terwijl haar oogen zich extatisch op Marie richtten. Zonder overgang barstte zij uit:

‘U is de eenige, die hem kunt redden, juffrouw! Daarom ben ik naar u toegegaan, naar u zal hij luisteren. Hij

is op het verkeerde pad, maar hij weet het niet, hij wordt bedrogen, zij verleidt hem. Als u hem in den steek laat, is hij verloren.'

Marie had, overrompeld, geluisterd naar de vrouw, die tegenover haar zat op de punt van een stoel; eigenlijk zag zij alleen de oogen, hongerig en dwepend tegelijk, die aan het verwelkte gezicht iets onbeschrijfelijk tweederangs gaven, alsof het voor deze gelegenheidsoogen niet ter zake deed. Die oogen klampten zich bijna vijandig aan haar vast, om haar mee te sleuren en op te eischen. Er is iets met Victor, dacht zij; maar ik moet bedaard blijven, ijsig bedaard; ik wil in geen geval met juffrouw van der Wall complotteeren.

'Is er iets gebeurd met mijnheer Dumay?' vroeg zij kalm; maar zelfs deze nuchtere vraag leek haar al een complot.

De oogen tegenover haar veranderden; zij keken verbluft.

'Gebeurd?' hoorde zij juffrouw van der Wall vragen. 'U weet toch, dat mijnheer wil gaan trouwen... binnen twee maanden al?'

'Wát zegt u?'

De vraag was haar ontschoten, eer zij zich had kunnen bedwingen en onverschilligheid veinzen; zij wist, dat zij bleek geworden was en zich aan juffrouw van der Wall verraden had. Een eindelooze vlakke strekte zich voor haar uit, dwars door de dingen in de kamer heen, die wegweken naar den horizon. Zij beet zich op de lippen en trok met haar vinger lijnen over het tafelkleed.

Juffrouw van der Wall had toegegrepen:

'Wist u het niet? Mijnheer gaat binnen twee maanden trouwen, met een meisje van negentien jaar... Ze heeft hem ingepalmd, ziet u, ingepalmd... maar ik weet er

meer van, ik weet wat voor soort het is, juffrouw... Zulk soort vrouwen, daar loopen de beste mannen in... omdat ze zich laten verleiden door trucjes, door gemeene trucjes. Maar ik ben er achter, ik weet er meer van.'

Zij begon schel te lachen, alsof zij een aardigheid had gezegd.

Marie had zich hersteld.

'Mag ik hooren, wat ik eigenlijk met dat alles te maken heb?' vroeg zij koel en uit de hoogte. Niet complotteeren! bonsde het in haar.

Het lachen had plotseling opgehouden. Juffrouw van der Wall schoof met haar stoel iets naar voren, naar Marie toe; haar stem ging over in een schel, extatisch gefluister, haar oogen schitterden, haar handen speelden krampachtig met den riem van het versleten taschje.

'U kunt hem redden, u is de eenige, die hem redden kunt... Denk eens aan, juffrouw, een menschenziel, die verloren gaat, die ù kunt redden, en niemand anders! Naar mij zou hij niet luisteren, hij zou om mij lachen; maar als u naar hem toegaat en hem vertelt, wat ik weet, dan zal hij luisteren, dan moèt hij luisteren, dan zal hij misschien weer ziende worden. Het kwade zal van hem afvallen... Is dat geen mooie roeping, juffrouw?'

Roerloos liet Marie de fluisterstem over zich gaan; zij zag alleen de hongerige dweeпоogen, vlak voor haar onder den leelijken hoed.

'Ik zal u alles vertellen, wat ik weet. Ik heb het direct van mijn zuster; die kent haar van dichtbij, de slang... ja, juffrouw, een slang, ik mag het gerust zeggen, want als een slang gedraagt ze zich. Ze is verloofd geweest met den zoon van mijn zuster, die getrouwd is met Wijsenbeek. Een keurige jongen, Lucas heet hij; er is nooit zóóveel op hem

te zeggen geweest. Wat doet ze? Ik heb het van mijn zuster zelf, juffrouw, het is geen laster... ze houdt hem aan het lijntje, zal ik maar zeggen, ze laat zich door mijn neef tracteeren, en zoo; maar als hij over trouwen begint, draait ze er omheen. Nou moet u weten, hoe dat zit. Mijn zwager heeft een keurige zaak in washtafels en zulke artikelen... werkelijk een keurige zaak, maar er zijn moeilijkheden geweest, de zaak ging de laatste maanden niet best, er is veel geld verloren. Verbeeld u, dat heeft zij geweten; ze was Zondags dikwijls bij mijn zwager aan huis en er wordt dan veel over de zaak gesproken. Ze heeft alles geweten, alles uitgehoord. Wat doet ze? Mijn neef, Lucas, wil eindelijk eens vastigheid hebben, want lang verloofd zijn, daar had hij het niet op, dat begrijpt u ook wel, juffrouw... Ik zal u vertellen, hij is rechtuit, hij vraagt haar recht in haar gezicht, wanneer ze met hem wil trouwen. En zij? De heele dag, zeg ik u, de heele dag heeft ze nog bij mijn zwager en mijn zuster gezeten, alsof alles in orde is... en 's avonds zegt ze tegen mijn neef, met een lief lachje, de slang, dat ze hem bedankt, dat hij gaan kan, dat ze hem niet meer lust!’

De stem werd luider, klonk telkens heesch.

‘Zoo heeft ze dat allemaal uitgerekend, juffrouw! En dat is nog het ergste niet. Mijn neef heeft haar toen flink gezegd, wat hij ervan dacht... dat was niet meer dan zijn goed recht, zou ik zeggen. Maar wat doet zij? U zult het niet gelooven, en toch is het zoo: ze spuugt hem in zijn gezicht, dat wijf, ze spuugt hem, midden op straat, waar de menschen bij zijn, in zijn gezicht!... Dat heeft ze gedaan, juffrouw, zoo waar als ik hier sta, ik zal er niet om liegen, u kunt het mijn zuster vragen.’

Juffrouw van der Wall schoof haar stoel weer iets naar

voren, zoodat haar knieën die van Marie raakten. Zij begon weer ongemotiveerd te lachen.

‘En weet u, toen mijnheer mij zei, dat hij ging trouwen met juffrouw Laurens, toen heb ik eerst nog gedacht, dat ik me vergiste, of dat ik een ander voorhad. Maar gisteravond is ze voor het eerst op mijnheer zijn kamer geweest, en toen... ik had haar een paar maal getroffen bij mijn zuster, moet u weten... toen heb ik gezien, dat zij het was, en niemand anders. Nog geen week geleden is het, dat ze Lucas de bons heeft gegeven! Ik heb gedaan, of ze lucht was; maar zooveel heb ik ook nog gezien, dat ze een kleur kreeg. Hoe is het mogelijk, vraagt een mensch zich af, dat zij zoo iemand als mijnheer is, met haar streken inpakken kan; en toch is het zoo, ik zweer het u, en als er niets gebeurt, is zij in twee maanden met hem getrouwd. Dan heeft ze eindelijk haar zin... zij, met haar streken, met haar gedraai en haar luchtjes.’

Moet ik niet opstaan en haar de deur wijzen, dacht Marie; moet ik dat gepraat nog langer aanhooren? Maar zij stond niet op; zij liet den woordenvloed van juffrouw van der Wall over zich heen gaan; en al trachtte zij zich te verzetten, haar gedachten vingen ieder woord gretig op, zetten hun tocht voort, lieten dwaze beelden achter. Slang, wijf, spugen... Zij zag Dumay in de armen van een lange vrouw met koperrood haar in een groene japon; zij zag den triomfantelijken glimlach van die vrouw over haar slachtoffer, zij zag haar verachtelijk opstaan van een divan en giftig spuwen in de richting van een bleeke schim, die ontzet terugweek. Tevergeefs verweerde zij zich tegen de suggestie van de heesche fluisterstem, die soms oversloeg in zinneloos lachen; zij kon niet anders dan roerloos verder luisteren naar het verwelkte gezicht, in de koortsige

oogen kijken. In de halve schemering van de kamer scheen juffrouw van der Wall een kleine, gebogen demon, die een spookachtig refrein herhaalde.

‘U moet hem redden, juffrouw... als u hem niet redt, is hij verloren. Gaat u naar hem toe en zegt u hem, wat u van mij gehoord hebt, wat u weet van dat wijf... Met mij spot hij toch maar, ik ben niets voor hem, van mij neemt hij niets aan, gaat u naar hem toe.’

De duisternis groeide. Het refrein ging voort, heftiger:

‘Ik bezweer u, juffrouw, hij loopt het verderf tegemoet, met open oogen. Hij is door het kwade bevangen, het zal van hem afvallen, als u met hem spreekt.’

Marie sprong op en draaide het licht aan; de situatie kwam haar eensklaps zoo weerzinwekkend voor, dat zij de duisternis niet langer kon verdragen. De pathetische stem stakte. Juffrouw van der Wall scheen onder het onverwachte lichtbad ineen te schrompelen; er was plotseling niets meer van haar over dan een menschje in een slechtzittenden mantel, met zenuwachtige handen, die aan het riempje van een tasch frommelden. Zij leek op een oordeel te wachten; op haar wangen teekenden zich twee scherpe, roode vlekken af.

Mijn medeminnares in den heere Dumay: de spottende definitie schoot door Marie's hoofd, met den bitteren bijmaak van galgenhumor. Belachelijk creatuur, theatrale leugenaarster. Het volgend oogenblik kon zij alleen nog medelijden voelen; haar spot smolt weg, toen zij juffrouw van der Wall, beverig en hulpeloos, uit haar rol geslagen door het lamplicht, van haar stoel zag opstaan en een paar dikke tranen wegvegen. Zij vergat haar eigen gedachten voor de misère van het nietige wezen in haar kamer. Spontaan nam zij de hand van juffrouw van der Wall in de hare.

‘Ik zal zien, wat ik doen kan,’ zei zij vriendelijk. ‘Ik weet natuurlijk niet... òf ik iets doen kan...’

Juffrouw van der Wall snikte; zij trachtte nog iets te zeggen, maar kon niets uitbrengen. Voorzichtig leidde Marie haar tot onder aan de trap en liet haar uit.

‘Ik beloof u, dat ik erover denken zal of ik iets kan doen,’ zei zij nog eens.

Door het raam van haar kamer zag zij juffrouw van der Wall in de al half duistere straat verdwijnen. Wat moet zij die vrouw haten, dacht zij, slap tegen het raamkozijn leunend, dat zij naar mij toegekomen is, naar *mij*, die zij altijd gehaat heeft. Mijn God: en dat zijn nu wij vrouwen! Wij: juffrouw van der Wall, die andere, en ik, ja, ik ook! Ik kan mij niet uitzonderen, ik wil mij niet eens uitzonderen. ‘Alle normale vrouwen willen trouwen, en als ze niet trouwen, worden ze hysterisch.’ George's verbitterde uitspraak kwam haar weer voor den geest; zij hoorde weer zijn geladen stem, zij zag zijn verzekerd en teleurgesteld gezicht, en één voor één liet zij de vrouwen, die zij gekend had, aan zich voorbijtrekken, met hun liefden en hun vijandschappen, met hun vroomheidsbevliegingen en hun stroovuur-passies voor academische studie of ziekenverpleging; de vrouwen, onherkenbaar dik en tevreden geworden na een jaar huwelijk met een willekeurigen man; en de vrije vrouwen, de schrijvende en de verzuurde, en de actrices, en de compromis-vrouwen... Heeft hij dan toch gelijk, die domme George, moet onze erfzonde dan werkelijk zoo en niet anders heeten: hysterie? En ontkomt mijn soort alleen langer aan dat woord door zich ‘gevoelig’ te laten noemen? Moet ik er misschien trotsch op zijn, dat ik weinig vriendinnen heb gehad, en dan alleen nog in het voorbijgaan? Is onze eenige

troost dan werkelijk, dat de meeste mannen zoo dom en ijdel zijn en onze hysterie in bepaalde gevallen ernstig opvatten? Wat willen wij toch met die ernst, waarom verheerlijken wij onze tranen, terwijl wij de tranen van juffrouw van der Wall belachelijk vinden? Zou het niet kunnen zijn, dat wij de ernst... moeten afschaffen? Wat een vragen, wat een vragen; en ik weet er geen antwoord op...

Heel langzaam vloeide alles uiteen om het absurde beeld door te laten van een lange vrouw met koperrood haar, in een groene avondjapon, gebogen over een weerloos slachtoffer, dat Lucas heette... of Victor Dumay.

Tiende hoofdstuk

1

De afdelingschef ging hen voor in de lift, en beval Karin voorzichtigheid aan met de drukke hoffelijkheid, waarvoor hij misschien een examen had afgelegd.

Wat gaan we nu weer voor zotheden beginnen, peinsde Dumay, terwijl ook de lift beschaafd gonzend naar boven ging; dit had toch best nog kunnen wachten, meubels zijn in één dag gekocht... Duidelijk wist hij, dat hij dit overwoog, en dat het een verstandige overweging was; maar het wijzigde niets aan zijn opzet, met Karin meubels te gaan koopen ter aanvulling van zijn vrijgezelleninrichting. Hij leefde nu al dagen zoo, sedert dien eersten avond met haar op zijn kamer: volkomen roekeloos omgaand met woorden, die verstandige bedenkingen inhielden, hardnekkig terugstarend op den nacht, waarin hij besloten had, Karin te trouwen. Telkens had hij dat besluit vergeleken met de afschuwelijke gewaarwording boven aan de trap; telkens ook was de angst teruggekeerd, die hem soms onder het lesgeven, midden in een zin, liet leeglopen, zoodat de jongens hem verbaasd aanzagen. Maar één beweging was altijd in staat geweest zijn verwarring weer te doen verdwijnen; hij vertaalde een passage voor, sloeg een bladzijde om... en dezelfde feiten lagen om hem heen, in dezelfde verhoudingen, maar zonder den angst! De feiten gaven hem dan luchthartige wenken, terwijl zij hem een oogenblik geleden ondraaglijk waren voorgekomen: zie je wel, we zijn niet zoo kwaad, je hoeft ons niet te overschatten, je moet je niet door de eerste de beste ervaring laten afschrikken van iets, waarover je zonder weekheid

hebt nagedacht, waarvan je nuchter het voor en tegen hebt overwogen. Kom kom, jonge man, er zijn ergere dingen, hongersnooden, werkstakingen, oorlogen; over dit probleempje hoef je waarachtig niet zoo lang te tobben! Je wilde een vrouw zonder cultureele aanstellerij, een vrouw, die niets anders dan vrouw voor je zou zijn; welnu, je hebt haar, en ze doet ook niets anders dan wat je van haar hebt verwacht. Nu terugkrabbelen, omdat het je niet dadelijk heelemaal ligt, zou gekkenwerk zijn, zou de ergste concessie beteekenen aan datgene, wat je juist achter je gelaten hebt: je zoogenaamd intellectueele uitzonderingspositie. Zoo spraken de feiten of sprak hij zichzelf toe; de roekeloosheid toonde hem alles als verblindend eenvoudig, toonde hem aan zichzelf als een mensch, die met een onwillig verleden worstelde, maakte hem 's avonds, bij Karin, tot een teeder minnaar, die zich onverschilligheid kon opleggen als een voorloopige kuur.

In zijn roekeloze buien had hij haar alles toegegeven. Zij hadden verlovingsringen gekocht; zijn collega's hadden den morgen daarop al blikken van verstandhouding gewisseld en de Lat had zich zelfs een dubbelzinnige vraag veroorloofd, waarop hij dubbelzinnig had geantwoord; den volgenden dag had hij openhartig moeten zijn. Hij had zich, twee dagen later, aan een oom en tante van Karin laten kijken; mevrouw Laurens had uitgehaald met het eten, hij had gehoorzaam 'tante Nelly' gezegd, waarom ieder toen weer had gelachen, hij had aan den oom voorvallen uit zijn studententijd verteld en gemerkt, dat hij nu bijna een neef had, die meester in de rechten was en aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken; zij hadden een gelardeerden kalkoen gegeten, Karin had hem onder het dessert op zijn neus gezoend, en zelfs de grootste be-

proeving, een toast van den oom met toespelingen, had hij geduldig doorstaan; geestdrift betoonen voor een zilveren botermesje, dat uit de lucht was komen vallen, was toen nog maar een kleinigheid geweest. Een kleine kibbelarij over het geloof had hij tot ieders genoegen opgelost door het ontologisch bewijs voor het bestaan van God te mengen met een beeld van twee weegschalen; een ernstiger twist over familieaangelegenheden had hij voorkomen door een afleidende grap, die het gezelschap verwarde en vervolgens kalmeerde; tante Nelly had hij geveleid door in haar menschenkennis te gelooven. Het was hem alles zoo gemakkelijk afgegaan, dat hij zelfs plezier had gekregen in de vlotte wijze, waarop hij met dit soort menschen kon omspringen; hij wist vooruit, wat zij zeggen zouden in bepaalde gevallen, en trachtte die gezegden uit te lokken, zoodat zij hem joviaal en gezellig vonden. Zoo natuurlijk was hem deze omgeving voorgekomen, dat hij volkomen haar verband met zijn huwelijk had vergeten; onder de sigaar was hem dat toen weer te binnen geschoten en hij had een angstaanval moeten bedwingen met een glas cognac; maar weer was die angst teruggeweken achter de feiten, nog voor hij de warmte van de cognac door zich heen voelde stroomen. Werkelijk, het went al, had hij gedacht...

Zij verlieten de lift. De heer van de meubels liet hen druk hoffelijk voorgaan: een oerwoud van modelkamers lag voor hen.

‘U had eerst naar een buffet willen zien, meen ik?’ vroeg de heer van de meubels voorkomend.

Zij zagen buffetten, lichte en donkere, in alle denkbare afmetingen; sommige leken op pantserkruisers, andere hadden oogen, waarmee zij in de stijve modelkamers spioneerden. Er waren ouderwetsche buffetten en moderne

buffetten; de laatste waren meestal even smakeloos als de eerste, maar zij hadden strenge, eenvoudige lijnen. Karin wilde een modern buffet. Dumay liet zich gewillig meeslepen; eenmaal zag hij een donker buffet, dat hem beviel, maar het bleek, hoewel het eenvoudige lijnen had, niet modern te zijn. Eindelijk stond Karin verrukt stil voor een soort notenhouten badkuip, met felgeel ingelegd.

‘Dat vind ik prachtig,’ zei zij geestdriftig.

Dumay schrok.

‘Dat kreng?’ liet hij zich ontvallen.

Karin werd verlegen. De heer van de meubels keek discreet voor zich en prevelde iets van: ‘Toch werkelijk heel modern, en niet ordinair ook.’ Zij liepen wat schutterig verder, huiverig geworden voor al te duidelijke uitspraken; na veel gezoek ontdekten zij iets, dat zij geen van beiden mooi of leelijk vonden. Na elkaar voorzichtig gemonsterd te hebben, zeiden zij tegen elkaar, dat het een bijzonder mooi buffet was en kochten het.

De tocht ging voort; zij dwaalden door slaapkamers, zagen zichzelf en den begeleidenden heer in ontelbare toiletspiegels, wipten op matrassen en luisterden naar een betoog van den heer, waarom men beter duur (‘niet tē duur!’ zei hij grijnzend in de richting van Dumay) dan goedkoop uit kon zijn: ‘veel jongelui dachten bij hun trouwen niet aan den ouderdom,’ en hij voegde er aan toe, dat hem die zorgeloosheid verderfelijk leek. Eens zag Dumay een paar eenvoudige stalen bedden, met een groote, koele toilletafel, en hij twijfelde geen moment: diē moet ik hebben! Op hetzelfde oogenblik trok Karin hem aan zijn mouw:

‘Kijk eens even, Vic, moet je zóóiets zien; net een operatietafel! Begrijp jij, dat er mensen zijn, die in zoo'n

bed willen slapen? Wordt dat nu heusch wel eens genomen?’ wendde zij zich tot den heer.

‘Och mevrouw, er zijn altijd menschen, die een fietsstuur mooier vinden dan een schilderij,’ zei de heer grappig; hij durfde zich dat wel veroorloven, nu hij de geringschatting in Karin's oogen las; ‘maar modern is het wel, het is iets nieuws, ziet u, en ik heb ook heel goede klanten, die al naar worden als ze hout zien, mevrouw, werkelijk waar, die zijn er, ik zou u de adressen hier in de stad kunnen opgeven. Het is iets nieuws,’ herhaalde hij nog eens, alsof hij zijn verhouding tot de stalen meubelen daardoor verduidelijkte.

Het dialoogje had Dumay gelegenheid gegeven van zijn teleurstelling te bekomen. Even was hem die teleurstelling zoozeer te machtig geweest, dat hij bijna met zijn voorliefde voor de stalen bedden voor den dag was gekomen; maar hij had de tanden op elkaar geklemd. Idiot, zei hij tegen zichzelf, wat kunnen je stalen meubelen schelen! Je bent toch geen binnenhuis-architect, hecht aan die dingen geen overdreven waarde... Maar terwijl zij verder gingen, bleef zijn rancune hangen; hij gaf zijn oordeel over andere ameublementen, als gold het de inrichting van een vreemde, verveeld en geïrriteerd. Ten slotte kochten zij bedden van donker mahoniehout, waar Karin dadelijk op af was gevlogen; niet bepaald leelijk, constateerde Dumay, daardoor eenigszins verzoend. Het was hem niet eens opgevallen, dat de gekochte bedden sprekend op hun compromis-buffet leken.

‘Ik zal u opbellen, als u de boel kunt bezorgen,’ zei hij tegen den heer van de meubels, die hem een nota van een paar honderd gulden presenteerde.

Bij den uitgang liepen zij plotseling recht tegen den

Populaire aan. De Populaire bloosde tot in zijn boord.

‘Mijn aanstaande vrouw, mijn collega Catz,’ zei Dumay kort. De ontmoeting hinderde hem, hij wist niet waarom. Hij sneed een onbeholpen gesprek, dat de Populaire naar aanleiding van het weer wilde beginnen, snel af door een taxi aan te roepen. Het stortregende.

Zij reden naar Dumay's huis.

‘Wat een vent, net een kikker,’ lachte Karin.

‘Het is een goeie kerel,’ zei Dumay. Hij voelde een dwaze neiging, om den Populaire in bescherming te nemen. ‘Overigens, hij doet in kikkers, dat is zijn vak, dus...’

‘Is hij getrouwd?’

‘Nee, hij is vrijgezel.’

‘Dat kun je wel aan hem zien... Aan jou kon ik het niet zien, weet je nog wel, Vic, toen in den trein, toen je me plaagde met je vrouw! O, wat ben ik blij, dat ik je heb, Vic, heelemaal voor mij alleen...’

Zij wreef haar kin over zijn jas. Hij zei niets en tuurde naar de gehaaste voetgangers, die voor den plasregen vluchtten.

‘Heb je wat?’

‘Welnee, een beetje moe van dat meubels bekijken.’

‘Maar we hebben prachtige dingen uitgezocht, vind je ook niet?’

‘Ja, prachtig!’

Zij vonden het huis leeg; juffrouw van der Wall was uitgegaan. Het deed Dumay genoeg; haar bokkige houding van de laatste dagen was bijna onverdragelijk. Karin begon voor de thee te zorgen. Half afwezig hoorde Dumay haar in de keuken met kopjes rinkelen. Hij bleef heen en weer lopen, zag verstrooid, hoe Karin het theeblad binnenbracht. Zij zette het neer en keek rond.

‘Wacht,’ zei zij. Zij ging naar zijn bureau en nam den glazen bol, waarin versche irissen stonden.

‘Wat wil je daarmee?’ vroeg hij prikkelbaar, geërgerd, omdat zij den bol van het bureau wegnam.

‘Water geven natuurlijk, wat anders!’

Hij draaide zich om en zweeg. Ik ga weer eens pijpen rooken, dacht hij zonder eenige reden; waar is mijn pijp ook weer?

Hij schrok op door een doffen slag in de keuken, met een glasachtig bijgeluid; tegelijk meende hij vaag, Karin's stem even te hooren. Twee seconden later was hij in de keukendeur: op den vloer lag de bol in scherven, in een plas water. De irissen lagen tusschen het schitterende kristal als slappe lijkjes. Daarachter, bij den gootsteen, stond Karin.

Dumay keek naar de scherven. Hij zei niets dan:

‘Wel verdomd...’

Hij keek voortdurend naar de scherven, de scherven van den bol, die hij van zijn jongensjaren af had gekend, die altijd op zijn vaders bureau had gestaan, tot diens dood toe. Hij keek ernaar met een koelen wraaklust en een schrijnend gevoel van zelfbeklag. Weg, weg, alles gaat voorbij... maar dit was niet noodig geweest, dit was een vervloekte stommitieit, zij had er met haar vingers af moeten blijven. Dit is onherstelbaar... nu laat de rest me zoo koud als ijs, ik heb niets meer, waar ik aan hecht, totaal niets, dit was het laatste, waar ik prijs op stelde.

‘Vic, het spijt me ontzettend. Ik kon het heusch niet helpen...’

Hou je mond toch, was er met je vingers afgebleven... tot zijn dood toe stond die bol op zijn bureau... toen ik uit Parijs kwam, zonder Ella, toen ik hem dood vond,

toen nam ik dien bol mee... hij stond altijd naast mijn studeerlamp... vervloekt... weg, voorgoed weg...

Hij keek alsof hij den bol weer wilde laten verrijzen in zijn vertrouwde rondheid. Machinaal bukte hij zich, om één van de stukken op te rapen; zijn hand streek over het kristal. Toen viel er naast de scherf een dikke donkerroode druppel, die in het water uiteenvloeide.

Verbluft zag hij uit zijn gebukte houding op. Langs Karin's vingers liep het bloed naar beneden; zij had een diepe snede dwars over de palm van haar linkerhand en kleine wonden aan de rechter. Zij scheen het nauwelijks te merken, want zij deed geen enkele poging om het bloeden te stelpen; met half open mond staarde zij angstig naar Dumay's gezicht.

‘Je bent toch niet boos, wel?’

De walging van zijn eigen gedrag greep hem plotseling zoo bij de keel, dat hij opsprong, midden in de scherven trapte, zoodat zij knapten en knarsten, en als een gek naar het verbandgaas en de watten ging zoeken, die juffrouw van der Wall ergens in een kast bewaarde. Hij schoof potten en flesschen op zij, gooide een bus om, waaruit suiker naar beneden gutste, rukte kistjes weg en doorsnuffelde dozen, tot hij eindelijk het gezochte gevonden had. Onhandig trachtte hij een verband aan te leggen; het gaf hem gelegenheid Karin's oogen te vermijden en weinig te zeggen. Zij hielp hem met het weerbarstige gaas, zoo goed en zoo kwaad als het ging, en wilde niet, dat hij de scherven zou opruimen. Het verliep alles nog zoo snel, dat zij tien minuten na het ongeluk weer tegenover elkaar zaten in Dumay's kamer, zwijgend, telkens een zinswending probeerend, die dadelijk doodliep. Het verkeer buiten was de eenige gemeenschap tusschen hen. Was zij maar weg,

dacht Dumay vertwijfeld; dit is absoluut ondraaglijk, ik heb op den bodem gezien, ik moet alleen zijn. Alles is verloren, maar ik moet het onder oogen zien, alleen, in godsnaam alleen...

Trams gierden voorbij, autohorens schetterden.

...ik heb op den bodem gezien, nu pas. Nu pas, hoe is het mogelijk? moet een glazen bol in scherven vallen, om iemand wetend te maken? Een stuk dood kristal is mij dierbaarder dan Karin. Het spel is verloren, hoe ben ik het ooit begonnen! op déze manier! en hoe moet dit aflopen?... Als ik maar alleen was...

Plotseling hoorde hij Karin zachtjes huilen in haar zakdoek. Hij wilde opstaan en naar haar toegaan, om haar te troosten; maar iets in hem zei: dat kan nu niet meer, dat is onmogelijk. Als een blok bleef hij zitten, tot geen beweging in staat. Weer lag de angst, de oude bekende, over zijn gedachten, maar nu verbonden met een nieuwe, onbekende helderheid, die de dingen de wreedste namen gaf. Hoe kan het, dacht hij telkens, dat ik dit en dat niet gezien heb, domweg miskend, met een fabeltje weggemoffeld? De ernstigste waarschuwingen zijn langs mij heengegaan als lucht, welke kracht is het geweest, die mij zoo blind gemaakt heeft? Dat gevoel, daar boven aan die trap; denk eens aan, met hoeveel ernst heb ik gespeeld, en verloren. En die haast! Ben ik dan werkelijk gek geweest? Tante Nelly, het buffet... ik ben gek geweest! En toch heb ik aan één stuk geredeneerd, mijzelf op den voet gevolgd. Iedere conclusie was dus onjuist, vanaf... ja, van waar af eigenlijk? Ik had overal kunnen ophouden, en nu... Verloren!

Karin huilde.

Dumay was opgestaan. Hij voelde een desperaat plan in

zich opkomen, om haar iets duidelijk te maken, iets voorloopig, niet alles. Dat hij alleen wilde zijn, voor een paar dagen. Hij zocht naar woorden, maar niets wilde hem invallen, dat leek op wat hij bedoelde.

‘Karin,’ begon hij stuntelig.

Nog half huilend viel zij hem eensklaps in de rede:

‘Waarom ben je zoo tegen me? Ik kon het toch heusch niet helpen! Dacht je soms, dat ik het niet ellendig vind... dat ik dat mooie stuk precies moest breken? Maar je doet net, of het opzet van me was... je zegt niets tegen me, je kijkt voortdurend kwaad. Toe, ik zal net zoo lang zoeken, totdat ik hetzelfde model gevonden heb; dat vind ik vast wel. Maar wees nou weer goed op me, ja?’

Zij greep zijn arm.

‘Ja? Vicje, toe! Ja?’

Haar omzwachtelde handen gleden slaafs langs zijn mouw, haar oogen hunkerden naar zijn gunst als die van een hond. Hij zag, dat hier en daar het bloed door het verband heen begon te dringen en roode sporen ging vormen. Zijn medelijden met haar en de walging van zijn eigen dilemma werden zoo groot, dat hij bijna voor haar op de knieën was gevallen; maar hij bedwong zich en bleef naast haar stoel staan zonder haar aan te raken. Eindelooze rijen spoorrails met eindelooze telegraafdraden er langs reden door zijn hersens; hij reisde plotseling, door lichtgroene middelgebergten met telkens verrassende vergezichten en op den achtergrond een meer; ‘daarna Italië’, zei iemand tegen hem, en een sensatie van lichtheid en belofte ontroerde hem zoo, dat hij het geluk van een blauwe, wolkenlooze lucht meende te zien aankomen; maar eerst nog sneeuwbergen en de benauwdheid van Alpendalen, en dan... Venetië, het woord *lagune* tot werkelijkheid maken,

byzantijnsch goud in Ravenna, Los Angeles, China...

‘Heusch, ik zal net zoo lang zoeken, tot ik precies hetzelfde model gevonden heb... heusch.’

Nu moet ik het zeggen, dacht hij ineens rustig. Als ik het nu niet zeg, word ik verantwoordelijk voor ieder gebaar, dat geen openlijke vijandelijkheid is, want zij zal mijn medelijden verkeerd uitleggen.

‘Karin, luister eens naar me. Zul je niet boos zijn, als ik je iets vraag, dat je misschien gek zal lijken?’

Hij hoorde zijn eigen stem als iets afzonderlijks, dat een schurend geluid maakte, en zag haar schrikken, loerend wantrouwen in haar oogen.

‘Ik zou alleen willen zijn. Een week of zoo...’

Haar mond ging open; verder bewoog niets aan haar. Op straat toeterden twee auto's tegen elkaar in; zij snorden voorbij en lieten een diepe stilte achter.

‘Je moet goed begrijpen, wat ik bedoel. Ik moet alleen zijn, ik moet nadenken, dat kan ik niet anders dan alleen.’

Haar pupillen stonden zoo star, dat hij een oogenblik meende, dat zij geen woord had verstaan. Hij wilde zijn zin nog eens herhalen, maar onverwachts vroeg zij schor:

‘Nadenken? Waarover?’

Niet meer. Zij had nauwelijks haar lippen bewogen.

Hij kon geen antwoord vinden. En even later weer haar toonlooze stem:

‘Waarover moet je nadenken? En waarom kan ik daar niet bij zijn?’

Wanhopig zocht hij naar een antwoord, een voorloopige doodoener. Hij zweette over zijn heele lichaam. Niets deed zich voor. En weer begon hij zonder plan:

‘Ik wil, ik moet...’

Hij zag, hoe zij plotseling bewoog, opstond, naar hem toe kwam, hoe haar witte gezicht met de half open lippen vlak bij het zijne was:

‘Je wilt toch niet zeggen, dat... je moet nadenken over ons... over jou en mij, is het wel? Dat wil je toch niet zeggen, hè? Nee, dat wil je niet zeggen, dat kan niet... daar is niets over te denken, wel? daar zou je wel eerder over gedacht hebben, als je erover had willen denken. Wij gaan de volgende maand toch trouwen, Vic? ja, de volgende maand al, dat hebben we afgesproken, weet je wel? We houden van elkaar, we hoeven nergens op te wachten.’

Haar handen lagen tegen zijn schouders; het verbandgaas had nu donkerroode vlekken.

‘Is het niet? Ja hè? Nog een paar weken op kantoor... nog een paar weken maar!’

De laatste woorden had zij bijna gezongen. Zij sloegen Dumay lam; en terwijl de zachte, zwarte angst hem omwikkelde, voelde hij, dat al zijn motieven verduisterden, samensmolten tot niets, en dat alleen één zekerheid overbleef: ik kan het haar niet zeggen, ik moet alles uitstellen tot... tot dat bloed weg is; misschien kan ik het haar *nooit* zeggen; maar eerst moet dat bloed weg...

Dien nacht trachtte zij hem terug te winnen met de middelen, waarover zij beschikte. Toen zij tevreden ingeslapen was, sloop Dumay het bed uit en hield zijn hoofd onder de kraan.

2

Voor hij den volgenden morgen naar school ging, liet hij onder het tandenborstelen het waterglas in stukken vallen. Hij liet de scherven liggen, uit angst aan iets anders te worden herinnerd. In den spiegel zag hij iemand met

een valse, slappe huid en omwalde oogen; hij had het gevoel, of alles aan hem plakte en of in zijn hoofd telkens woorden werden herhaald, die niets beteekenden, maar iedere regelmatige gedachte onmogelijk maakten.

Voor het eerst in zijn leeraarsloopbaan was hij zoo stomp, dat het denken alleen al aan een kamer met collega's en een klasse met kinderen hem met een soort machteloze razernij vervulde. Ik verdom het, ik verdom het, voor die paar beroerde centen, hamerde het in zijn hersens; ik kan het niet, ik blijf thuis. Maar als een gehoorzame koelie trok hij de deur achter zich dicht, terwijl hij plichtmatig op de naburige torenklok keek, of hij niet te laat was. Er viel een stuivende, miezerige motregen.

In de leeraarskamer heerschte de stemming van iederen gewonen morgen: menschen, die zich uitrekten en mismoedig geeuwden, optimisten, die al een anecdote ventten, de rector, die zijn nagels zat te bezichtigen en tegen zijn grijze puntbaardje duwde, terwijl de Lat zich tegenover hem beklagde over het wangedrag van een leerling, alles was present. Zij kwamen Dumay ditmaal zoo benijdenswaardig voor, dat hij ijlings zijn Tacitus voor het eerste uur uit de kast haalde en zich daarmee in een hoekje terug trok om te doen alsof hij las. Hij zat nauwelijks, toen hij den Populaire binnen zag komen, die met een omweg op hem afstapte en hem geheimzinnig meetrok naar een raam.

Het dikke gezicht van den Populaire straalde; hij spiedde om zich heen, alsof hij bang was beluisterd te worden en vroeg half fluisterend:

‘Was dat je aanstaande vrouw?’

‘Jawel.’

Zonder plichtplegingen liet Dumay den Populaire staan en verliet de leeraarskamer. Met een visioen van

twee mahoniehouten bedden voor zich trok hij de deur van zijn klasse met een slag dicht; een paar jongens, die voor het bord met elkaar stonden te ginnegappen, draaiden zich verschrikt om en gingen naar hun banken; te langzaam, meende Dumay argwanend op te merken.

‘Schiet op, vent!’ zei hij barsch tegen het theologisch misproduct, dat hem verongelijkt aanzag. Iets mompelend zocht de jongen zijn bank op.

‘Had je nog wat te beweren?’ brieschte Dumay hem toe. Het misproduct schudde het hoofd en begon, zijn dikke lippen likkend, in zijn tasch te scharrelen.

‘En nu wou ik jullie nog eens en voor altijd vertellen, dat de boeken op de bank liggen, als ik binnenkom, en dat jullie hier niet als luie renteniers voor het bord staat te kletsen,’ donderde Dumay door. Het geluid van zijn harde stem verdoofde hem even en verschafte hem een satanisch plezier. In de klas werden vraagtekenblikken gewisseld; het was zoiets ongewoons, Dumay werkelijk nijdig te zien, dat er een vreemde stilte kwam. De les begon; een fragment uit de *Germania* werd opgedreund. Langzaam zonk Dumay weer weg in de nachtmerries, die hem gevangen hielden; hij liet fouten passeeren, vergat verder te gaan, als er een beurt voorbij was, en drukte zoo hard op een stuk krijt, dat het doormidden knapte; met een vloek smeed hij het in de papiermand.

‘Ooooh, een vloek!’ hoorde hij het misproduct zachtjes zeggen. Met moeite bedwong hij een opkomende woedevlaag.

‘Vertaal jij maar eens verder,’ zei hij witjes.

Het misproduct vertaalde met zijn zelfvoldane draaiorgelstem. Plotseling zag Dumay twee van diens linkerbuurlieden onderdrukt grinniken; het hield dadelijk op,

toen hij in hun richting keek, maar een oogenblik later ontdekte hij het weer. Zijn schoolvosseninstinct trok onmiddellijk de hulplijn; die kwam uit bij de handen van het misproduct, die achter het blad van de bank verborgen waren. Schijnbaar argeloos wandelde hij rechts langs den vertalenden jongen en greep onverwachts, over hem heen, zijn linkerhand vast. Aan den ringvinger van die hand was een koperen gordijnring gestoken.

Voor iemand nog begrepen had, wat er gebeurde, had Dumay het misproduct in den kraag gepakt en uit de bank gesleurd. Een tasch viel met een smak op den grond, papieren vlogen links en rechts. Zonder ergens op te letten sleepte hij den jongen door het pad tusschen de banken en kwakte hem tegen het bord aan, waar hij groenbleek bleef liggen.

Hijgend leunde Dumay zelf tegen de voorste bank, die leeg was: de bank van Jean Wood. Hij was eensklaps zoo ijzig nuchter, dat het nauwelijks meer tot hem doordrong, hoe het misproduct daar voor het bord was aangeland: een ander wezen dan hij had gehandeld.

‘Sta maar op,’ zei hij kort.

Het misproduct stond op en sloeg het krijtstof van zijn achterste.

‘Ik bied je mijn excuses aan,’ zei Dumay.

3

Toen Karin dien avond bij hem kwam, was het het groenbleeke gezicht van het misproduct, dat hem leidde, hem hard en wreed maakte bij de biecht, waaraan geen ontkomen was. Met de domste, onhandigste woorden klaagde hij zichzelf aan; de eenvoudigste beelden zocht hij op, om zich verstaanbaar te maken; hij bespote zichzelf door de gebeurtenissen, die hij nu als groteske avonturen achter

zich zag liggen, nog eenmaal met tragischen ernst tegen zich aan te voeren. Voor het eerst in zijn leven besepte hij, wat het was, waar te moeten zijn om zich te kunnen rechtvaardigen tegenover een tweede; alle paradeeren met termen, alle gemakkelijke verstaanbaarheid tusschen gelijkgezinden liet hem hier in den steek; de woorden dienden zich niet welwillend aan, zij kwamen als gedrochtelijke misbaksels ter wereld, om in een volgend oogenblik hun jammerlijke ontoereikendheid jammerlijk te bewijzen. Als een programma hield hij zich soms het gezicht van het misproduct voor, om niet te bezwijken onder den vloed van misverstanden, die zijn simpelste zinnen bleken te bevatten; onder het wanhopige duel begon dat gezicht met de dubbelhartige oogen, de wijde, vulgaire neusgaten en de kafferlippen hem lief te worden, als de eenige bondgenoot buiten de vier muren van zijn kamer, die hem overtuigend aanried, wreed te zijn, teederheden terug te dringen, zich te handhaven tegen het berouw en de zelfopoffering. Telkens wanneer de onweerstaanbare drang om te capituleeren voor Karin's ellende hem te machtig werd, zocht hij het gezicht op, of het zocht hem op, hij wist het niet; maar het was er telkens weer en steunde hem. Dan vereenvoudigde hij zijn woorden weer om nog hardvochtiger te zijn tegenover zichzelf, nog duidelijker tegenover Karin; tot hij zich opnieuw week voelde worden en opnieuw medicamenten moest zoeken tegen de verleiding, haar op een onzinnige manier gelukkig te maken.

Verwoed vocht hij met klanken, stotterde, herhaalde tienmaal hetzelfde, greep naar lumineuze gedachten, die onder het uitspreken tot belachelijke phrasen verpulverden. Er was maar één hartstocht in hem: zij zal het begrijpen, zij zal de waarheid weten; dan zal zij mij loslaten,

omdat zij eindelijk een afschuw van mij heeft... Hij meende ten slotte iets bereikt te hebben; zij hilde niet meer en zag hem met groote oogen aan. Zij zweeg en ademde hoorbaar, alsof zij het benauwd had. Nu zal zij zeggen, dat zij het begrepen heeft, dacht hij, en dat zij mij haat als de pest...

Toen zei zij dof:

‘Maar... wat praten we toch allemaal, we gaan toch trouwen, wij tweeën?... Je hebt het toch zelf gezegd, dat weet je wel.’

Verbijsterd luisterde Dumay.

‘En alles is toch in orde. Dat kan niet meer veranderd worden, alles is al lang in orde. We gaan natuurlijk trouwen... je hebt tegen me gezegd, dat je van me hield, dat kan toch ook niet ineens veranderd zijn. Dat kan niet. Heb je het gezegd of niet... dat je van me hield. Heb je het gezegd of niet?’

Weer zag Dumay dat vreemde loeren in haar blik, alsof zij hem door een onberaden antwoord schaakmat wilde zetten.

‘Heb je het niet gezegd?’

‘Ja.’

Zij lachte, een schor, listig lachje.

‘Nou, zie je dan wel, je zegt het zelf, je weet het net zoo goed als ik. En het is dus zoo, want je liegt toch niet, je zult er toch niet om gelogen hebben... Wat zitten we dan te praten, hè?’

Terwijl zij lachte, scheurde zij haar zakdoek met bevende vingers stuk; weer liepen haar oogen vol tranen, maar zij perste haar lippen op elkaar, als om het effect van haar logica niet te bederven. Ten einde raad bleef Dumay roerloos zitten. Zijn verbijstering was overgegaan in een hul-

pelooze zekerheid: ik had evengoed tegen een muur kunnen betoogen, haar waarheid staat al zoo lang vast, dat er niets meer aan te wijzigen valt; mijn waarheden strijden tegen haar levenskansen, dat is het eenige, wat zij uit mijn woorden heeft overgehouden! Op dat oogenblik haatte hij haar, zooals zij daar zat, met haar betraande oogen en haar handen met pleisters, die de zakdoek langzaam stukscheurden; hij haatte haar om de domme sluwheid van haar redeneering, die zijn eerlijkheid niet méér telde dan oplichtersargumenten. Hij haatte haar zoo, dat hij zijn medelijden vergat. Eén oogenblik; toen keerde zijn haat zich weer tegen hemzelf en had hij de scherpe woorden, die hem op de tong lagen, ingeslikt. Ik zou kunnen huilen, dacht hij, omdat iedere handeling hier even belachelijk is; ik heb het recht op een goede oplossing verbeurd.

‘Karin,’ zei hij heesch, ‘ik heb je toch duidelijk gemaakt, dat ik me vergist heb. Waarom geloof je me niet? Ik heb niet gelogen, ik meende, wat ik zei. Ik weet, dat het voor jou afschuwelijk is, maar ik wil alles doen, wat ik kan, om het gemakkelijker voor je te maken, alleen, je moet aannemen, dat ik me vergist heb. Als je het niet begrijpt, moet je het aannemen, op mijn eerewoord.’

Zij begon zachtjes te klagen:

‘Maar ik houd toch van je, zie je dat dan niet? Waarom schop je me weg, als je me eerst gevraagd hebt? Dan had je me niet moeten vragen. Ik heb je toch niet gedwongen? Nou moet je ook houden, wat je beloofd hebt, of je maakt me ongelukkig, voor altijd... Ik overleef het niet, ik overleef het niet...’

En plotseling lag zij snikkend aan Dumay's voeten:

‘Als je me weg schopt, Vic, dan maak ik er een eind

aan, ik kan niet zonder jou, ik ben net zoo lief dood. Als je me weg schopt, maak ik er een eind aan...'

Jammerend drukte zij haar hoofd tegen zijn knieën en knelde zijn beenen vast:

'Ik maak er een eind aan... als je dat maar weet. Ik maak er een eind aan, ik kan niet zonder je...'

Dit moet uit zijn, dacht hij, dit moet dadelijk uit zijn, ik houd het geen minuut langer vol. Hij duwde haar van zich af; zij tuimelden bijna samen om. Hij belde juffrouw van der Wall.

'Ik heb je alles trachten uit te leggen, zoo goed als ik kon,' zei hij kalm. 'Je moet nu gaan. Ik zal je nog schrijven. Je zult geen gekke dingen doen, Karin!'

Juffrouw van der Wall verscheen.

'Wilt u...' begon Dumay. Maar voor hij verder kon gaan, was Karin de deur uitgelopen, rakelings langs juffrouw van der Wall heen.

Hij ging haar niet na. Zonder op juffrouw van der Wall te letten, liep hij naar zijn slaapkamer en viel neer op zijn bed.

Elfde hoofdstuk

1

Op het boekenlijstje van Lisse hadden werken over kunstgeschiedenis ontbroken; hij had er bij Marie over geklaagd, dat hij, terwijl er in de hoofdstad een groote tentoonstelling van primitieven geopend was, van de kunstgeschiedenis zoo weinig afwist; en aangezien hij die tentoonstelling met zijn vrouw wilde bezoeken, had hij Marie gevraagd, vooraf een paar handboeken op dat gebied voor hem aan te schaffen. Onvoorbereid wilde hij er niet heengaan, had hij met nadruk gezegd; met muziek was het iets anders, maar van schilderkunst, vooral oude, moest men iets weten, om er ten volle van te kunnen genieten; de onderwerpen waren dikwijls zoo vreemd, en het was vaak lang niet gemakkelijk om er precies achter te komen, wat zoo'n schilder eigenlijk bedoeld had. Dit gesprek naar aanleiding van de primitieven-tentoonstelling was het eerste geweest na een paar dagen van verkoeling; althans Marie had zich verbeeld, dat Lisse iets wist of vermoedde van George's mislukte plannen; hij had er geen toespelingen op gemaakt, maar van tijd tot tijd heen en weer geschoven op zijn stoel op een manier, die zij van hem kende, en geweigerd op litteraire thema's in te gaan. Het gesprek had den vrede weer geheel hersteld; blijkbaar was Lisse's ergernis een natuurlijken dood gestorven. Hij had haar zijn wantrouwen in de moderne schilderkunst kenbaar gemaakt, maar er twijfelend bijgevoegd, dat het ook mogelijk kon zijn, dat hij er alleen niets van begreep; in ieder geval leek het hem beter, met de oudere schilders te beginnen, omdat die minder zonderling afweken van wat men ge-

woonlijk zag. Boeken daarover zijn zeker nogal prijzig? had hij goedmoedig gevraagd; al die plaatjes... Marie had zich belast met den aankoop; en omdat er dien dag groote bestellingen waren ingekomen, had hij haar een schrikbarend hoog bedrag ter hand gesteld. Zij had er maar iets meer dan de helft van uitgegeven en een paar uitmuntend geïllustreerde Duitsche uitgaven bemachtigd. Het had haar een zeker gevoel van rust gegeven, dat Lisse's stemming was bijgedraaid en dat zij niets bijzonders meer aan hem had kunnen merken; het wil toch minstens zeggen, dacht zij verlicht, dat er met George geen ernstige dingen zijn gebeurd, want anders zou hij het geweten hebben.

Zonder veel aandacht bladerde zij in één der nieuwe aanwinsten. Het was betrekkelijk laat en haar dag was vermoeiend geweest; de drie koningen in allerlei variaties, kruisigingen en grafleggingen gleden aan haar voorbij, tot zij op een reproductie stuitte, die haar door het onderschrift trof: *St. Lucas de Heilige Maagd schilderend*. Het was een middelmatig doek, naar de reproductie te oordeelen; alleen het intelligente, verdiepte gezicht van den schilderenden evangelist was eenigszins opvallend; maar zij zou het niet hebben gezien, als de woorden onder de afbeelding haar niet hadden vastgehouden. De naam Lucas voerde haar terug naar den avond, dien zij vergeefs uit haar gedachten trachtte te verbannen; en verder, naar het fanatieke verhaal van juffrouw van der Wall, waaraan zij zich verbood waarde te hechten en dat haar toch niet losliet. Ik bedank ervoor, zei zij telkens koppig tegen zichzelf, om mij te bemoeien met iets, waar ik niet mee te maken heb en dat mij is opgedrongen door de praatjes van een hysterica... Maar terwijl zij nog rede-

neerde, speelde haar fantasie al met honderd combinaties en onbewijsbare gissingen, verlangde zij naar nieuws van Dumay, dat haar zekerheid zou brengen. Met eenige schaamte moest zij zich tenslotte bekennen, dat zij zich een vast denkbeeld had gevormd van de vrouw, waarover juffrouw van der Wall had gesproken: een beeld met bepaalde, regelmatig terugkerende attributen, geïnspireerd op den haat van een huishoudster. Zij wist, dat het alleen in haar verbeelding bestond en dat haar verstand het bestreed; maar het was er niettemin en het liet zich gelden.

St. Lucas.

Over Lucas had juffrouw van der Wall het gehad, de slang had Lucas in het gezicht gespuwd, en op die vrouw was Victor verliefd, daar wilde hij mee trouwen. Wat zou hij in haar zien, wat heeft die Lucas in haar gezien?... Zij tuurde op het gezicht van den vriendelijk verdiepten evangelist; en onwillekeurig begonnen zich zijn trekken te verbinden met den naam van den onbekenden voorganger van Dumay. Lucas: een stille, bescheiden burgerjongen misschien, met artistieke neigingen en veel angst voor het leven, beheerscht door die vrouw, die hem om den vinger windt; een romanticus, die alleen zijn droom ziet, een madonna wil schilderen en daarom voor alle realiteit blind blijft; op beslissende momenten passief, want verdiept in zijn droom, en niet eerder opgeschrikt uit zijn droomerij dan door een nuchter feit, waartegen zelfs hij, de romanticus, zich niet kan verzetten. Zij spuwt hem in het gezicht, hij ontdekt met één oogopslag alles, wat hem verborgen is gebleven; en nu moet hij de realiteit wel aanvaarden, nu is er geen madonna meer te schilderen.

St. Lucas de Heilige Maagd schilderend. Zij sloeg de pagina om; spookachtig vervormde wezens van Hiëro-

nymus Bosch verschenen. Tegelijk hoorde zij een vreemd gestommel op de trap. Was er gebeld? Zij luisterde. Iemand kwam naar boven, met zware, onzekere passen.

Er werd aan den deurknop van haar kamer gemorreld; toen ging de deur langzaam open. Het was George.

Hij stond in de schaduw, die de schemerlamp over de kamer wierp; de witte doek droeg hij nog om zijn rechterarm.

Marie had het boek neergelegd. Zij was even geschrokken van zijn onverwachte binnenkomen, maar niet erg; het scheen haar plotseling, of zij op één of andere manier steeds op een laatste afrekening was voorbereid gebleven.

‘Wat kom je doen?’ vroeg zij kalm.

George lachte. Zij hoorde dadelijk, dat hij dronken was.

‘Ik? Ik heb gewed, dat...’ Hij slikte zijn woorden weer in, alsof hij zich erg versproken had en sloeg met zijn linkerhand in de lucht. ‘Ik zeg maar wat, luister er maar niet naar. Maar je kon me toch eerst wel eens goeienavond zeggen? of ben ik dat ook al niet meer waard soms, Margot?...’

Hij was al zoo dronken, dat hij den deurknop angstvallig bleef vasthouden.

‘Zeg, Margotje,’ herhaalde hij lodderig, ‘ben ik dat niet meer waard? Zeg het dan maar eerlijk, dan ga ik wel weer.’

Voorzichtig liet hij den knop los en kwam de kamer in, op haar af. Wat zal hij nu doen, dacht zij, bijna nieuwsgierig, niet bang zelfs, toen hij vlak voor haar stond.

‘Ik wou je wat vragen,’ zei hij opeens grinnikend. Toen keek hij weer ernstig en gewichtig. ‘Maar ik ben bang voor je. Je zult boos worden, als ik het je vraag. Maar ik zal het toch doen.’

Hij rimpelde zijn voorhoofd bedenkelijk.

‘Zul je niet boos worden? Dan zal ik het je maar vragen. Ik wou je vragen of je met me... wilt gaan dansen. Het is nog geen elf uur!’ liet hij er ijverig op volgen, terwijl hij haar zijn armbandhorloge onder den neus duwde. ‘Kijk eens aan, nog maar kwart voor elf. Zie je wel, Margot? ik maak je niets wijs. Het wordt nu juist gezellig.’

Zijn gezicht kwam opdringerig dicht bij het hare.

‘Je hebt gezegd, dat je niet met me wou trouwen... omdat je die schoolmeester liever had, hè? Maar daarom is het toch niet noodig, dat we als vijanden tegenover elkaar staan? Je kunt toch gerust... met me gaan dansen. Net als vroeger, hè?’

Nu zal ik aanstonds iets moeten doen, dacht zij zakelijk; iets belachelijks, iets corrects. Een klap misschien? Op zijn rechterwang dan, juist voor zijn oor... Zij wachtte en zag hem aan. George stond geen halven meter van haar af; de schaapachtige, onzekere uitdrukking in zijn oogen gaf haar een gevoel van afkeer. Een schaapachtige en onzekere George, bah! het was oneindig erger dan dronkenschap!

Zij wachtte; maar er gebeurde niets. Er was niets anders in de kamer dan het ongelijke duel van hun oogen. Plotseling zag zij in zijn blik iets veranderen; er kwam iets van schaamte en ontwakend fatsoen bovendien; het slungelige lichaam begon naar een houding te zoeken; in een paar seconden scheen het den satyr afgeschud te hebben, om alleen maar gentleman te zijn. Het was een mislukte, zielige poging, maar een zoo duidelijke crisis van een mensch, die berouw krijgt en nog niet weet, hoe het te administreeën, dat Marie er van schrok. Zij verbaasde zich om haar eigen macht over een wezen, dat zij zonder een woord te zeggen had aangezien.

Tegenover haar worstelde George met de dikke nevels in zijn hoofd om zijn luitenantsdecorum. Hij liep met potsierlijk schijngemak naar de deur en klemde den reddenden knop weer vast.

‘Ik maak je wel mijn excuses,’ mompelde hij. ‘Het is mijn plicht, om...’

Hulpeloos probeerde hij stram te staan.

‘Het is mijn plicht...’

Hij kwam niet verder; een schelle hik onderbrak hem. Hij begon verlegen te lachen. Toen trok er een wolk van rampzaligheid over zijn voorhoofd, alsof ergens een groot raadsel dreigde.

‘Ik zal maar weer gaan,’ zei hij sullig.

En even later was hij weg. De scène had geen kwartier geduurd. Het boek lag nog opengeslagen bij Hiëronymus Bosch. Marie bladerde verder, met kalme handen; zij dacht erover na, hoe George tot deze dwaasheid gekomen kon zijn; een weddenschap of een soort wanhoopsdaad? maar zij dacht erover als over een schaakprobleem; het kon haar niet meer schelen; het kwetste haar trots niet eens, dat George zich tegenover zijn collega's kon hebben beroemd op zijn voorloopige successen bij een vrouw, die boeken las en toch dansen kon, dat zijn nederlaag hem had verleid tot een optreden van de domste soort.

Terwijl zij de voor Lisse bestemde boeken op elkaar legde, verwonderde zij zich erover, dat zij George een klap had willen geven, op zijn rechterwang, vlak voor zijn oor.

2

‘Ik moet een wagen zonder chauffeur hebben,’ zei Dumay.

De baas ging in de garage kijken.

‘Ik heb er nog één thuis,’ rapporteerde hij. ‘Een tweepersoons Ford, een best wagentje. De andere zijn al weg, het is tegenwoordig druk met de Zaterdagmiddag. Is het goed, mijnheer?’

‘Best, best,’ zei Dumay gejaagd; het kwam hem voor, dat de man hem opzettelijk wilde vasthouden met zijn omslichtigheid. ‘Maar ik heb haast, dus...’

De eene sigaret na de andere oprookend liep hij voor de garage heen en weer, tot de baas het wagentje voorreed. Hij had zijn zenuwen nauwelijks meer in bedwang; hij had zich dien nacht niet uitgetrokken, bijna niet geslapen, den Zaterdagmorgen in versuften toestand voor de klas doorgebracht en zich op de been gehouden door te denken aan het komende week-end. Een dwanggedachte zat hem op de hielen: ieder oogenblik kan iemand op mij toekomen met een onheilstijding van Karin. Onder het tweede uur was er hard op de deur van zijn lokaal geklopt. Daar is het, had hij gedacht, met een gevoel, alsof zijn hart stilstond; maar het was een jongen geweest, die een schrift kwam vragen. Overal schenen boden te loeren, die gereedstonden hem briefjes te overhandigen; de straten van de stad benauwden hem zoo, dat hij vermeed de menschen aan te zien, uit vrees voor mogelijke ontmoetingen. In huis herinnerde hem ieder ding aan Karin; op het gezicht van juffrouw van der Wall meende hij iets van leedvermaak te ontdekken; het rinkelen van de telefoon, twee keer achter elkaar, gaf hem een schok. Toen was hij op het denkbeeld gekomen, dat hij de stad uit kon gaan, kilometers leggen tusschen zichzelf en zijn misdaad; hij was naar de garage gegaan, waar hij eenige malen een auto had gehuurd, in de hoop, dat hij niet te laat zou zijn.

Hij zat achter het stuur; de baas groette hem vriende-

lijk, hij tikte aan zijn hoed en reed weg. Een paar honderd meter verder moest hij weer stoppen, voor een verkeersagent; om hem heen wachtten fietsers, die hij wantrouwend aanguurde; de angst, dat iemand zich onverwachts een weg zou banen door die omstanders en hem een klein briefje zou toestoppen, maakte hem zoo schichtig, dat hij onverantwoordelijk gas gaf, toen de agent het verkeer liet passeeren. Hij hoorde een paar vloeken achter zich, maar zag niet meer om.

Buiten de stad kalmeerde hem even de gezonde stilte van het landschap. Het asphalt spoelde zoo soepel onder zijn wielen weg, de motor suisde zoo gewillig onder den druk van zijn gaspedaal, de weiden en slooten gleden zoo regelmatig langs hem heen, dat hij zich bevrijd voelde van den dwang, die de stad op hem gelegd had. Het duurde een paar kilometer; toen passeerde hij een meisje, dat met haar fiets aan den kant van den weg stond. Karin! flitste het door hem heen, en de obsessie was er weer. Het asphalt, het gesuis van den motor, het landschap keerden zich tegen hem; zij verweten hem, dat hij hier onbezorgd reed, voorwendsels zocht om te kunnen vergeten, terwijl... Hij maakte zijn gedachten niet af, maar gaf vol gas; de motor begon met een diepe bas te brommen, de boomen sprongen op zij. Kon ik maar tegen iemand kletsen, dacht hij, nonsens praten; ik heb nooit geweten, dat het zoo helsch was, een mensch ongelukkig gemaakt te hebben, dat het mogelijk was, verantwoordelijkheid te voelen voor een ander.

Een tractor raasde hem voorbij... Maar ik heb toch de waarheid gesproken; ik heb alles bekend; kan ik dan nog meer doen? is dat niet voldoende? neemt dat dan de verantwoordelijkheid niet van mij af?... In een krankzinnig

tempo nam hij een scherpe bocht. Zij weet niet, wat waarheid is; wat zij weet, is, dat ik haar bedrogen, opgelicht, onteerd heb; dat is haar eenige waarheid; dat is haar waarheid, die even goed is als de mijne; daarvoor komt zij op, en dat is mijn schuld, dat is niet af te wasschen. Ik heb haar tot haast aangezet, haar positie vernietigd, haar vertrouwen in mijn leiding voorgezwendeld; toen ben ik als een idioot gedrost. Is dat ook niet *de* waarheid? had ik dat niet vooruit moeten berekenen? was dat niet zwakzinnig?

Hij minderde gas en reed een dorpsstraat binnen, waar kinderen voor de huizen speelden en kippen kakelend wegwaggelden. Hij zwenkte langs het kerkplein, waar een handwijzer stond, vol namen en kilometercijfers. Eén naam kwam naar voren: *14 KM...* Dumay stopte en draaide; toen sloeg hij rechtsaf. Er was een plan bij hem opgekomen: ik rijd naar Max en Lydia, dan heb ik een doel, daarna kunnen we verder zien! In ieder geval kan ik daar praten, gezelligheid en afleiding vinden...

Max en Lydia. De klank van hun namen herinnerde hem aan een spartelende baby, een morgen met kerkklokken en zon, een wandeling, een oud kantongerecht: een reservoir van gelukkig verleden. De Ford bolderde over de hobbelige keien van een provincieweg, maar Dumay vertraagde zijn vaart niet; het kon hem niet schelen, dat hij van tijd tot tijd op en neer geslingerd werd; nu kan Max mij helpen, door zijn theorieën over poëzie, nu mag hij mij beschuldigen van cerebraliteit, zooveel als hij wil; als hij maar praat en als Lydia maar theeschenkt en de baby verzorgt! Hij joeg den motor vooruit en ontdekte, nog voor hij er op bedacht was, de beide torentjes van Max' residen-

tie; hij reed langs het kantongerecht, over het rustieke ophaalbruggetje, langs het nette heerenhuis van notaris Westerborg; alles kwam hem paradijsachtig liefelijk voor en oud als van voor den zondvloed. Toen stopte hij voor het hekje van Max' huis en zette den motor af.

Hij belde aan en werd door het dienstmeisje in de tuinkamer gelaten. De adem van den tuin kwam door de groote openstaande deuren naar binnen; alles stond in bloei; een brutale vogel zat op den drempel en keek hem met naakte kraalooogen aan zonder weg te vliegen. Benijdend koesterde hij zich in de zuivere atmosfeer, waarop hij nog geen maand geleden een zeker recht had kunnen laten gelden, die hem nu het privilege van andere, van eenvoudige en gelukkige menschen toescheen; het was, of hij als een ondergeschikte stond in een omgeving van dingen, die hem betooverden, maar niet toekwamen. Verspeeld, dacht hij verbitterd, verspeeld en weggesmeten. Wat zou Karin nu doen, waar zou zij zijn, h \grave{o} e zou zij zijn? En weer was de atmosfeer vergiftigd met gedachten en beschuldigingen. Met een boosaardigen uitval joeg hij den vogel weg en balde zijn handen tot vuisten.

‘Dag, Vic! Dat is aardig van je!’

Achter hem stond Lydia.

‘Ik moest je even laten wachten, de baby moest geholpen worden. Je vindt het toch niet erg?’

‘Volstrekt niet! Ik ben degene, die zich moet excuseeseeren, omdat ik zoo maar binnen kom vallen.’

Haar verschijning had Dumay zoo getroffen, dat hij zijn eigen gedachten vergat en haar bijna onbeleefd bleef opnemen. Zij zag er bleek uit en had kringen onder de oogen; onmiddellijk voelde hij aan haar manier van opgewekt doen, dat zij iets wilde verbergen, waarvan hij zeker wist,

dat het er een maand geleden niet geweest was. De baby, schoot hem door het hoofd, er zal toch niets met de baby zijn?

Hij informeerde voorzichtig:

‘Hoe maakt de baby het? Alles in orde?’

‘Uitstekend, uitstekend...’

Zij ging naar de theetafel en schonk het water op. Waar is Max, dacht Dumay eensklaps. Hij wilde naar hem vragen, maar een ongemotiveerde gène be kroop hem. Op hetzelfde oogenblik zei Lydia effen:

‘Je zult Max vandaag niet zien. Hij heeft een week vakantie en is sedert eergisteren op reis.’

‘Zoo! Op reis! En mag jij niet mee?’ vroeg Dumay schertsend. Toen hij het gezegd had, had hij weer een vaag idee, dat zijn scherts slecht geplaatst was.

Lydia's onderlip trilde, maar zij lachte er luid overheen.

‘Wat dacht je wel van me! Ik kan de baby toch niet alleen laten, stel je voor. En Max moet er zoo nu en dan eens uit, dat heeft hij nodig, en dus...’

Hij zag, dat zij tranen in haar oogen had en om ze te verbergen, snel naar de theetafel terugging. Ik kom werkelijk op het ongelegenste moment, dacht hij. Hij zocht een zin:

‘Maar misschien vind je het dan wel heel vervelend, dat ik...’

‘Ik vind het erg prettig, dat je gekomen bent!’

Verbaasd over den klank van haar stem zag hij haar aan. Zij was tegenover hem gaan zitten en trachtte haar tranen niet langer te maskeeren.

‘Ik kon niet langer alleen zijn. Je bent juist op tijd gekomen, ik moet er met iemand over praten.’

Zij had hem haar hand toegestoken; hij hield die sprakeloos vast. Hij had over Lydia nooit meer anders gedacht, dan als aanhangsel van Max en moeder van diens baby; nu maakte dat aanhangsel zich plotseling van Max los en vroeg hulp aan hem, die hier zelf hulpeloos heen was gezwakt. De nieuwe situatie: Lydia met een onsterfelijke ziel, Lydia los van de baby, verwarde hem zoo, dat hij alleen een paar onsamenhangende troostwoorden kon stamelen. Dit was dus het geluksreservoir, dat zijn afgunst had opgewekt! Door een oppervlakte van zonnigheid had hij zich laten bedriegen en aan een onnoozele, toch benijdenswaardige idylle geloofd! Een vernedering te meer, of eigenlijk: dezelfde vernedering, van een anderen kant bekeken! Verblinding, zelfbedrog, schoone schijn... Je was een kind, Dumay, met de pedanterie van een menchenkenner...

Lydia veegde haar oogen af; haar ééne hand liet zij vertrouwend in de zijne liggen.

‘Jij bent Max' beste vriend geweest, jij zult wel begrijpen, dat ik geen kwaad van hem wil spreken. Maar ik kan het niet langer uithouden.’

Zij zweeg even. Toen zei zij, bijna toonloos:

‘Max is op reis met Souzie... je weet wel.’

Weer een stilte. Zij tuurde strak voor zich uit; toen, als om zichzelf te verdedigen tegen haar gevoel:

‘Het is misschien erg kinderachtig van me, dat ik er niet tegen kan... want Max is absoluut eerlijk tegen mij. Het is, geloof ik, erg kleinburgerlijk van me, want hij heeft het noodig voor zijn kunst, om niet te verstarren, zegt hij, en dat is zoo. Hij heeft aan één vrouw niet genoeg, zegt hij, hij wil alle kanten van het leven leeren kennen, en niet vastraken in kleine gewoonten. Souzie leert hem

weer een kant van het leven kennen, die ik hem niet geven kan. Hij is erg eerlijk, hij verzwijgt mij niets, en ik heb geprobeerd het te begrijpen, ik heb tegen mezelf gezegd, dat hij geen gewoon mensch is, maar een dichter. Maar ik kan het niet, ik kàn het niet... ik houd het zoo niet uit...'

Met horten en stooten had zij haar misère verraden. Dumay streelde haar hand, hij kon niets zeggen; deze tragi-comedie van de absolute eerlijkheid had hem zoo geraakt, dat hij alleen maar Lydia's partij kon nemen en in zijn heftige antipathie tegen Souzie Max betrok. Als hij er zijn absolute eerlijkheid maar voor gebruikte, om ronduit zijn passie voor bridge te bekennen, dacht hij grimmig, in plaats van met dat aanstellerige, snobistische mormel aan de verschillende kanten van het leven te gaan exerceeren, zijn vrouw tot proefkonijn op te fokken en ongelukkig te maken! Láát hij vastraken in zijn kleine gewoonten, wat is er aan verloren, láát zijn dichtader verkalken, wie zal het merken? Maar onze goede mr. D. vindt het wat prettig, dat hij *Gestalten in den Nevel* heeft, om zijn escapades een mooien naam te geven! Daarvoor moeten dus de woorden 'kleinburgerlijk' en 'verstarring' den weg vrijmaken!

Toen, als een verblindende onthulling, viel het vonnis op hem zelf terug: En waarom zit ik hier? Om *mijn* absolute eerlijkheid, omdat ik *mijn* escapade met de waarheid wil dekken! En intusschen wegvlucht van de plaats, waar ik mijn waarheid zou moeten verdedigen. Hoe waag ik het in vredesnaam, Max aan te klagen, ik, die met een menschenbestaan gespeeld heb, die op den loop ben voor de consequenties van mijn handelingen! Lafaard, schoft, verdedig je tot het uiterste, maar knijp niet uit naar ge-

luksreservoirs, die er niet zijn, met je ellendige stompzinnige waarheid, die háár waarheid niet is!

Over Lydia, die met gebogen hoofd zat te huilen, heen staarde hij in den bloeienden tuin, de rest van het geluksland. Het was hem, of dikke vooroordeelen lijfelijk langs hem afdropen, of er, terwijl hij niets deed, allerlei met hem gebeurde, waaraan hij geen woorden kon verbinden. Hij zat maar stil en streekte Lydia's hand: een half uur, een uur, anderhalf uur... Zij scheen geen antwoord meer van hem te verwachten; langzaam waren haar snikken bedaard; zij zat stil, als hij, en van tijd tot tijd ontmoetten hun oogen elkaar, als om te verzekeren, dat zij genoeg hadden aan stilte. De vogel kwam terug, gluurde naar binnen, verdween weer. Eenige malen sloeg in de verte een klok.

Toen hij eindelijk opstond, wist hij, dat hij niet dezelfde Dumay meer was, dat de oude Dumay een moeilijken dood was gestorven.

‘Ik rijd nu terug, Lydia,’ zei hij. Zij knikte; het leek, of zij iets begrepen had van wat er in hem omgegaan was en of dat haar voldoende was. Hij hield haar hand vast. ‘Ik dank je, omdat je mij vertrouwd hebt. Houd je goed, we moeten ieder voor zich maar zien, hoe we uit de purée komen.’

Toen hij wegreed, wuifde zij hem na; hij zag nog eens om en wuifde terug.

Hij gaf vol gas, de afrekening tegemoet.

3

Het was nog half licht, toen hij thuiskwam. In de bus vond hij twee brieven. Op den eersten herkende hij de hand van Marie; hij scheurde de enveloppe met een vreemde haast open.

Beste Vic,

Onlangs kreeg ik een eenigszins zonderling bezoek van juffrouw van der Wall, die mij van je nieuwe plannen vertelde. Vind je het gek, dat ik je voor je a.s. huwelijk nog graag zou willen spreken? Ik hoop van niet en kom zonder tegenbericht morgenavond bij je.

Marie

Het adres van den tweeden brief was door een hem onbekende hand met potlood gekrabbeld. Hij las:

Ik was al tweemaal voor niets hier. Karin heeft zich van kant willen maken. Kom zoo spoedig mogelijk naar ons toe, red haar, haar moeder bidt er om!

Twaalfde hoofdstuk

1

‘Zoo hard mogelijk rijden!’ zei Dumay tegen den chauffeur.

Hij liet zich in de taxi vallen; zijn voorhoofd was nat van het zweet. Het briefje van mevrouw Laurens kneep hij in zijn hand tot een prop, terwijl door zijn hersens het ééne beeld voortdurend werd opgemalen: Karin, in bed, neemt de revolver uit de lade van het nachtkastje en schiet... Telkens wanneer hij de revolver langzaam omhoog zag gaan, naar het doodsbleeke gezicht van Karin, haar vinger aan den trekker, sloeg hij met de volle vuist op het harde kussen van de taxi, als om den chauffeur de sporen te geven; driemaal achtereen vouwde hij het samengeknepen briefje weer open en las de paar regels over; vertwijfeld klemde hij zich vast aan het ééne lichtpunt: zij is niet dood, nog niet, nog niet... misschien heeft zij misgeschoten... een kleine wond, ongevaarlijk, wie weet... Maar zij kan nu stervende zijn, dacht hij dan weer en vouwde het briefje opnieuw open. *Kom zoo spoedig mogelijk, red haar.* Hoeveel uren geleden schreef zij dat niet? Toen ik langs dien handwijzer reed? of terwijl ik met Lydia praatte? Lieve God, laat ik haar niet dood vinden. Misschien ging zij dood op het moment, dat ik het couvert van Marie's brief openscheurde. Waarom heb ik haar bedreiging met zelfmoord geen seconde ernstig opgenomen, waarom heb ik aan alles eerder geloofd dan aan dat? Hiermee slaat zij mij ieder wapen uit de hand... als zij maar niet dood is, is alles goed... ik zal haar, dat zweer ik, niet meer met mijn waarheid vervolgen. Ik zal... ik weet het

niet, maar laat zij misgeschoten hebben, laat ik haar in leven vinden.

De chauffeur reed de straat in, waarin hij enkele weken geleden onder een lichten maanhemel geloopt had, met den sleutel van Karin's huis in zijn zak, als een inbreker. Voor het huis stonden nu twee bedaagde juffrouwen te praten; zij stonden onder de lantaarn, de ééne torste een bultige tasch met boodschappen. Terwijl de chauffeur stopte en Dumay met hem afrekende, zetten zij hun conversatie rustig voort; brokstukken ervan drongen helder tot hem door:

‘... haar man heeft een bezetting op de borst... jawel, juffrouw, het is d'r eigen vader. Ook zenuwen erbij, zeker, hij is al eens weggeweest.’

In de kalme avondstemming van de straat stond Dumay voor het bordje met den naam *Laurens* in krulletters; aan het huis was niets te zien, er liep geen bloed van de stoep, de juffrouwen hadden nauwelijks opgekeken, toen de chauffeur wegreed. Hij verkeerde in een vreemden staat van bevrorenheid, terwijl hij na het overgaan van de bel wachtte op het opengaan van de deur; het was, of de mogelijkheden van de volgende minuut hem zoo overstelpt hadden, dat hij niets meer kon voelen dan dankbaarheid om het afloopen van den moordenden onzekerheidstermijn.

De deur ging open. Hij zag mevrouw Laurens voor zich, bleek en met vurige randjes onder de oogen, in een slordige, vette kimono. Zij liet hem binnen zonder iets te zeggen. Zonder dat er zelfs een groet gewisseld was, stonden zij tegenover elkaar naast de gong.

De revolver, dacht hij, de revolver.

‘En... is zij... is zij... zij leeft toch?’

Hij greep mevrouw Laurens bij de arm; hij had meer gefluisterd dan gesproken.

Zij knikte. ‘Ja, zij leeft...’

Goddank, goddank, zij leeft! De spanning brak, hij zuchtte diep. Hij had mevrouw Laurens kunnen omhelzen; maar plotseling dacht hij eraan, dat zij misschien gewond en doodziek op hem lag te wachten.

‘Is zij... ernstig gewond?’ vroeg hij haastig.

Zenuwachtig en argwanend schudde mevrouw Laurens van neen.

‘Zij heeft geprobeerd, zich met veronal te vergiftigen. Ik kwam juist binnen, toen zij een paar poeiers ingenomen had, de rest heb ik haar nog af kunnen nemen. Ik heb dadelijk den dokter laten komen, en god zij dank, het was niet doodelijk...’

Zij snoot heftig haar neus en begon plotseling te jammeren:

‘O God, o God, wat een ellende en een schande breng je over ons... en ik als moeder, die dat nog moet beleven van mijn eigen kind! Ik heb haar altijd wel gewaarschuwd, maar jullie moest en zou doorzetten. En dat een kind niet beter weet, is nog tot daaraantoe... maar een man van in de dertig jaar, dat is een schande, een schande! Hoe kan een mensch zoo zijn woord breken... dat gaat er bij mij niet in... dat kan ik van een fatsoenlijk man niet gelooven.’

Dumay stond er wonderlijk nuchter bij. De mededeeling over de veronal-poeders had zijn gedachten een andere richting gegeven; geen revolver, geen bloedende schotwond, maar een paar witte poeders vormden nu onverwachts den achtergrond van Karin's wanhoopsdaad. Hij betrapte zich op een sensatie, die op teleurstelling leek.

‘Het is verschrikkelijk! In twee maanden trouwen, meu-

bels gekocht, Karin weg van kantoor, en dan zoiets... wat een schande wil je over ons brengen...'

Dwars door het gejammer van mevrouw Laurens heen vroeg hij:

'Waar is Karin?'

Zij zag hem afwezig aan, verdiept in haar eigen aanklacht, maar wees vaag naar de trap. Met een paar sprongen was Dumay boven en in Karin's slaapkamer. Zij lag op haar bed, een kimono los over haar ondergoed; de gordijnen waren dicht, er brandde in een hoek alleen een schemerlampje. Van zijn binnenkomen scheen zij niets gemerkt te hebben, want zij verroerde zich niet.

De atmosfeer begon Dumay eensklaps weer te beklemmen. Op zijn teenen liep hij naar het bed en ging op den rand zitten.

'Karin,' zei hij zacht, terwijl hij haar hand aanraakte.

Nog bewoog zij niet. Hij boog zich over haar heen en zag haar oogen; maar hij herkende ze nauwelijks. Zij puilden uit en staarden naar het plafond, dat zij toch niet schenen te kunnen vinden.

'Karin!' herhaalde hij en legde zijn hand op haar voorhoofd.

Zij gaf geen enkel teeken, dat zij hem opgemerkt had; maar terwijl haar oogen puilend bleven staren, begonnen er stuipachtige trekkingen over haar lichaam te gaan, met de regelmaat van een slinger. Nog een paar maal riep hij haar bij den naam; zij gaf geen antwoord, tot eindelijk haar oogen van het plafond naar hem dwaalden. Hij trachtte haar aan te zien, maar de oogen hadden geen andere uitdrukking dan van een verte, die zij niet vonden.

Radeloos keek hij om zich heen: naar het lampje, een

jurk op een stoel, het nachtkastje. Plotseling schoot het door zijn hoofd: de revolver, die moet ik wegnemen! Hij schoof het laadje open: de revolver lag er. Hij nam hem op en wilde hem in zijn zak steken, toen Karin een gil gaf. Verrast draaide hij zich om; zij greep naar de revolver, die hij nog in zijn hand had; hij drukte haar in het kussen terug, zij worstelden even: toen lag hij hijgend half naast, half bovenop haar. Zij steunde, haar lichaam voelde hij krampachtig tegen het zijne schokken.

Hij richtte zich op, om van haar los te komen en de revolver in zijn zak te kunnen steken; maar zij bleef zich tegen hem aan klemmen, haar bewegingen gingen langzamerhand in liefkoozingen over; haar handen streelden over zijn rug en zijn haar, haar lippen gleden over zijn gezicht en trachtten zich telkens vast te zuigen; en haar oogen, die nu droog en bol glinsterden, zag hij hongerig boven de zijne.

‘Als je niet met me trouwt,’ hijgde zij, ‘als je niet met me trouwt, dan schiet ik me dood... vanavond nog. Wil je dat op je geweten hebben... dat ik me om jou doodschiet?’

Hij voelde haar mond op zijn oogleden plakken, haar armen als knellende touwen om zijn hals; half naakt kroop zij tegen hem op, alsof zij hem leegzuigen en smoren wilde:

‘Je trouwt me toch, Vic? is het niet? Je hebt het me toch beloofd, ik houd zooveel van je...’

En dan plotseling, met haatoogen:

‘Ik maak er een eind aan! Als je dat maar weet, dat heb je dan op je geweten!’

Zij greep weer naar de revolver, die hij voor haar weghield door zijn linkerarm te strekken. Eindelijk gelukte het hem, ook zijn rechterarm vrij te krijgen en haar van zich af te schudden; maar nauwelijks had hij het wa-

pen buiten haar bereik op een stoel neergelegd, of zij klampte zich weer als een wanhopige aan hem vast:

‘Wil je me trouwen? Wil je me trouwen?’

‘Ik denk er niet aan!’ zei hij hard. Al zijn medelijden was verdwenen onder de worstelpartij; hij dacht aan niets meer, dan zich tegen de furie, die hem belaagde, te verdedigen.

Haar gezicht was vlak onder het zijne, haar stem bedelde:

‘Je hoeft toch niet van mij te houden... als je me maar trouwt! Geef me dan een kind. Dan zul je geen last van me hebben, ik beloof het je, Vic... ik wil best een kind van je...’

Zij was in een kruiperigen vleiton overgeslagen; onderwijl begon zij met haar bevende vingers zijn boord los te maken en aan zijn das te plukken. Schor fluisterend dwong zij verder:

‘Dan wil je me wel trouwen, hè? Als ik een kind krijg. Je zult niets van me merken, ik beloof het je...’

Met een ruk trok hij zijn arm los, drukte haar op het bed terug en liep de kamer uit; de revolver nam hij in het voorbijgaan mee. De walging was hem te machtig geworden; zijn boord was bij het weglopen ingescheurd, hij had het gevoel, of zijn zenuwen op springen stonden. In de huiskamer vond hij mevrouw Laurens, die wezenloos voor zich uit zat te turen.

‘Het spijt we wel, maar ik kan nu niet verder met Karin praten,’ zei hij zoo kalm mogelijk. ‘Zij is in een abnormale toestand. Zij is volkomen van streek, ik zou u aanraden een dokter te laten komen.’

Zij vloog plotseling op.

‘Een dokter? Het zou wat, een dokter! Zij heeft geen dokter nodig! Zij is nu precies even normaal als ik, dat

zou voor jou wel gemakkelijk zijn, als ze niet normaal was! Zoo wou je je er zeker uitpraten, hè? Maar er is toch nog een gerechtigheid! Liegen en bedriegen gaat niet zomaar vrijuit!

In haar stem beefde de haat.

‘Als er hier één abnormaal is... dan ben jij het! Een man van in de dertig, die een jong meisje verleidt, een onschuldig meisje, en haar dan laat zitten. Ja, je hebt haar verleid, je hebt 's nachts bij haar geslapen, dat is zeker normaal, om haar dan te laten zitten! Haar betrekking weg, haar eerlijke naam weg, hoe moet zij aan de kost komen? Daar wordt niet naar gevraagd...’

Dumay leunde tegen den deurpost; er was geen gevoel meer in hem.

‘Als het om geld te doen is,’ zei hij koel, ‘dan...’

Mevrouw Laurens begon schel te lachen:

‘Dat zou wat moois zijn! Maar met geld is niet alles goed te maken! Een fatsoenlijk man trouwt en scheept zijn meisje niet af met geld, als een slet! Zoo denk ik erover! of bèn je soms geen fatsoenlijk man?’

Zij zocht naar meer woorden, toen de deur openging en Karin binnenkwam, in haar kimono en op haar kousen; het haar zwierde wanordelijk over haar voorhoofd en wangen. Zij deed de deur voorzichtig en zorgvuldig achter zich dicht, alsof zij iets geheimzinnigs kwam overbrengen; toen ging zij naar Dumay toe en stak haar arm door den zijnen, terwijl zij haar moeder met een dwazen, starren glimlach toelonkte. Er was iets zoo armzaligs in haar gebaar en in haar verwilderde verschijning, dat Dumay het niet van zich verkrijgen kon, haar van zich af te stooten. Die kleine aarzeling buitte Karin uit; met een roofdieren-sprong hing zij weer om zijn hals en trachtte zijn hoofd

tusschen haar handen te trekken; opnieuw moest hij haar, en nu met meer ruwheid, van zich afduwen, zoodat zij op den grond viel. Zij bleef op haar knieën liggen, met de groote, bolle glinsteroogen naar hem toegekeerd; weer gleed de stuipachtige trekking over haar lijf.

‘En wilt u mij nu nog vertellen, dat zij normaal is?’ beet hij mevrouw Laurens toe. ‘Stop haar liever in bed en haal een dokter, in plaats van hier te staan jermieeren!’

Als eenig antwoord gunde mevrouw Laurens hem een verachtelijken blik; zij wierp zich jammerend op Karin, trok haar in een fauteuil en sloeg haar kimonovleugels beschermend om haar heen; als twee verwaaide vogels kropen zij tegen elkaar, Karin zonder iets te zeggen, haar verstijfde oogen strak op Dumay gericht, mevrouw Laurens troostend en huilerig liefkoozend:

‘Wat zeggen ze van je, wat zeggen ze van je! Stoor je er maar niet aan, je bent mijn liefje, hoor... je bent mijn lieve meisje...’

Dumay veegde het speeksel van zijn wang en oor en keek naar de groep voor hem: de twee vrouwen in kimono's, die elkaar vastklampten, boven hun hoofd het portret van een vergenoegd glimlachenden man. Het kwam hem voor, alsof dit alles in één uur zoo ver van hem weggedreven was, dat hij er part noch deel meer aan had; hij voelde zich niet anders dan toeschouwer en gelegenhedsdokter. Ver achter hem lag een rit in een taxi, met den moordenden angst om een revolvershot als metgezel; veel verder nog een monoloog over de snikkende Lydia heen, met het gezicht op een bloeienden tuin; en onberekenbaar ver daarvoor andere gebeurtenissen; het misproduct, de glazen bol, een souper... Maar vanmiddag pas was ik bij Lydia, zei hij tot zichzelf, vanmiddag pas! Ik vréét ge-

beurtenissen; alles, waaraan zij daar nu eindeloos herkauwen, heb ik al opgevreten en verteerd! En bij deze menschen heb ik... waarheid gezocht, tegen mijn waarheid! Ik vreet, en zij herkauwen, dat is het groote verschil! Zij moeten herkauwen, voor hun spijsvertering; en dat heb ik willen veranderen, nota bene, ik, die niet anders kan dan vreten, en verder gaan. Het spel is uitgespeeld, dat is alles; zij hebben hun laatste troef op tafel gelegd: veronal...

‘Ik geloof, dat het geen zin heeft nog langer te praten,’ zei hij bedaard. ‘Ik ben bereid, alles te doen, wat ik kan, om mijn... vergissing goed te maken. Dat ik Karin's positie bedorven heb, begrijp ik. Schrijf mij over een schadeloosstelling... we kunnen daar moeilijk nu over discussieeren. Adieu, ik moet gaan.’

Van zijn woorden scheen er maar één Karin bereikt te hebben: *gaan*. Als een razende scheurde zij zich plotseling van haar moeder los en vloog naar de deur.

‘Je gaat niet weg, je gaat niet weg,’ hilde zij. ‘Ik wil, dat je hier blijft! Ik wil alles doen... als je maar blijft...’

‘Ga weg,’ zei hij bevelend, ‘je weet, dat ik niet meer te zeggen heb, Karin. Ik kan niet anders. Ga weg van die deur.’

Zij verroerde zich niet. Er was bijna geen bloed meer in haar wangen. Toen scheen zij te begrijpen, dat alle hoop verloren was. Zij ging opzij.

Dumay wilde de deur openrukken. Zij was op slot.

Hij verloor zijn zelfbeheersching en greep Karin bij de polsen.

‘Die deur open, en als de bliksem!’ siste hij haar toe.

Het draaide voor zijn oogen. Zij lachte hoonend:

‘Dacht je soms, dat ik je de deur uit zou gooien?... zooals jij het mij wou laten doen door dat wijf, door die huis-

houdster van je?... Ik weet wel, waarom je me kwijt wilt, je moet niet denken, dat ik het niet weet; zij zal je wel wat moois verteld hebben, van Lucas en mij, hè? Maar ze is verliefd op je, dat ouwe mensch... die vogelverschrikker!'

Zij slikte naar adem:

'Het kan me niet meer schelen, geen cent kan het me meer schelen. Jij bent veel gemeener dan Lucas... dat ben je...'

Dumay trilde op zijn beenen. Hij zag niets meer dan den knop van de zinneloos gesloten deur, die hem den weg versperde naar de nachtlucht en de stilte. Hij haalde de revolver uit zijn zak:

'De deur open! of ik schiet het slot in gruzelementen!'

Mevrouw Laurens krijschte.

Langzaam haalde Karin den sleutel uit den zak van haar kimono. Het slot knarste, de deur bewoog.

Dumay rende de gang in, greep zijn hoed van den kapstok en smeed de revolver weg, die met een scherp slag tegen den muur ketste... Even later was hij in de uitgestorven straat. Een paar honderd meter rende hij nog door; toen stond hij stil en leunde uitgeput tegen een boom. Een eenzame voorbijganger nam hem verbaasd op. Hij merkte het niet; alles verdringend beheerschte hem het verlangen naar een groote homp droog brood voor zijn uitgehongerde maag.

Thuisgekomen verslond hij een half wittebrood. Hij was zoo moe, dat hij zittend bijna insliep. Maar even nog drong zich tusschen de nevelen door een vraag naar voren:

Heeft zij werkelijk veronal geslikt, of is er alleen maar veronal in huis geweest, of... zelfs dat niet?

Ik zal het nooit weten, dacht hij. Vreemd... Is het mo-

gelijk, een slot in gruzelementen te schieten?... Toen zonk hij in de nevelen weg.

2

Marie had tusschen de zondagsmensen geloopt; nu stond zij alleen op Dumay's stoep. Zij had geen programma; zij wist niet meer, waarom zij het briefje verzonden had; zij wist niet, of zij Dumay geluk ging wenschen met zijn huwelijk; of hem, toch nog, wilde waarschuwen met de gegevens van juffrouw van der Wall in haar hoofd; zij ging op goed geluk en talmde op de stoep.

Juffrouw van der Wall deed open; zij kreeg een lichte kleur, maar was overigens als altijd. Geen van beiden liet merken, dat er iets bijzonders tusschen hen was voorgevallen.

In de gang stond plotseling Dumay voor haar. Alle vermoedens, die in haar gerezen waren, telkens als zij aan deze ontmoeting in deze omstandigheden had gedacht, leden schipbreuk op de werkelijkheid van het oogenblik, want zij herkende hem nauwelijks.

‘Heb je... je snor laten afscheren?’ vroeg zij verbaasd. ‘Blijf eens even voor me staan, zoo! Ik mag je toch wel even bewonderen, met je nieuwe gezicht?’

Zij zagen elkaar aan en onwillekeurig begonnen zij beiden te lachen. Zij wisten geen van beiden precies, waarom zij lachten; het was, of de tijd een sprong terug deed, en zij lachten. Zij hielden ook gelijktijdig op met lachen. Marie dacht: het is onzinnig, dat ik ben gaan lachen, voor ik nog een ernstig woord aan zijn huwelijk gewijd heb; Dumay dacht: het komt niet te pas, dat ik, in mijn situatie, begin te lachen, voordat ik haar uiteengezet heb, wat er met mij is gebeurd. Maar zij ondergingen beiden de aangename sensatie, dat dit lachen het zonderlinge afscheid,

waarmee zij uit elkaar waren gegaan, al had herroepen en dat de dingen, die zij elkaar wilden zeggen, hen niet van elkaar zouden vervreemden.

‘Wij hebben elkaar in lang niet gezien,’ zei hij. ‘Laat eens kijken... neen, het is toch maar een maand geleden. Een zonderlinge avond was het, er is in dien tijd veel gebeurd.’

Zij knikte.

‘Dat weet ik, van juffrouw van der Wall. Ik mag je toch gelukwensen, Victor?’

Weer zagen zij elkaar aan. Toen zei hij abrupt:

‘Je mag me géén geluk wenschen, ten minste niet, voor je gehoord hebt, wat er gebeurd is. Misschien daarna wèl, dat zul je zelf moeten beoordeelen. Laten we binnengaan!’

Zij gingen binnen. Marie zag rond; geen vrouw had in deze kamer een spoor achtergelaten, er was niets veranderd; alleen het bureau...

‘Waar is die bol gebleven, die altijd naast je lamp stond?’ vroeg zij.

Dumay antwoordde niet; even werd hij meegezogen door zijn gedachten. Toen, met den bol als centrum, begon hij het verhaal van zijn avontuur; en terwijl hij de stukken bij elkaar zocht, waaruit het avontuur was opgebouwd, besepte hij, steeds duidelijker, dat hij over een afgeslotenheid, een verleden sprak. Vaak schrijnde hem de herinnering en voelde hij zich bitter belachelijk alleen door de zinnen, waarmee hij een feit omkleedde; maar tegelijk wist hij, dat hij vertelde, dat het hem geen moeite meer kostte om over zichzelf te spreken als een vreemde. Soms kwam hij tot de ontdekking, dat hij details al vergeten was en arrangeerde; hij verbeterde zich dan haastig, zonder

overtuigd te zijn, dat hij niet opnieuw in een bedenksel verviel; bepaalde feiten leken hem eensklaps symbolen, andere, die belangrijker hadden geschieden, werden stomp en dof voor de herinnering; zelfs de ervaringen van den vorigen dag, waarvan hij de schrille beelden nog voor oogen had, vervormden zich al onder zijn woorden tot een dramatische episode. De geschiedenis van Karin was een mythe geworden en kon als parabel worden overgebracht. Herhaaldelijk moest hij denken aan het moment, waarop de objectiviteit was ingetreden: toen de twee verwaaide vogels in kimono tegen elkaar drongen en het laatste masker was afgeworpen, toen hij zich al geen partij meer had gevoeld en de vergelijking van het vreten en herkauwen hem was ingevallen. Op dat moment wist ik al, dat ik een geschiedenis *achter* mij had, dacht hij: ik had mijn portie verteerd en kon gaan...

Toen hij den naam Lucas noemde, viel Marie hem in de rede:

‘Heb je hem zelf ook gezien... Lucas?’

Hij zweeg verbaasd.

‘Lucas? Ik heb hem nooit gezien of gesproken. Hoezoo? Interesseert hij je dan?’

‘Vertel eerst, hoe je je hem hebt voorgesteld!’

Hij aarzelde.

‘Om je de waarheid te zeggen, ik had hem mij altijd voorgesteld ongeveer als een wreede sadist in het pakje van een kantoorbediende. Maar nu weet ik het niet meer. Misschien lijkt hij in veel opzichten op mijzelf, in andere omstandigheden, zonder leeraarsuniform. Maar waarom interesseert hij jou zoo in het bijzonder?’

Marie antwoordde niet; het was, alsof de vraag aan haar voorbij was gegaan.

‘Er is iets, dat mij aan dit geval nog boeit,’ zei zij peinzend. ‘Wij meenden natuurlijk, superieur te zijn aan Lucas en Karin, wij zouden om hen gelachen hebben, als wij niet met hen te maken hadden gehad. En daarom denk ik: hebben wij eigenlijk wel iets anders gedaan, dan hen... inhalen? dan een soort gemakkelijke ironie verliezen, die juist op kleine, burgerlijke dingen stuk gaat? je moet niet vergeten, dat mensen als wij later ernstig worden dan anderen, omdat wij al jong, misschien wel tè jong, de romantiek van die anderen doorzien en er niet meer aan mee kunnen doen. Dat wreekt zich eens... Ieder komt aan de beurt voor zijn huiskamerroman...’

Dumay nam haar hand. Achter de ramen scheen de tijd te pauzeeren.